

مندرجہ سی

ابوالغازی خان

خیوہ خانلرندن .

پیتر بورغده بولغان مسلمان

اسیزدی .

تاتار لر تورکستانده

الله یاز بله شف .

اسلام و مسلمانلر

امام سرورالدين بن مفتاح الدين .

افیون حقنده

اسماعیل ابراهیموف .

آثار قدیمه

(محمدجان مفتی نك نصیحتی) .

انتقادغه جواب

میرزا عبدالرحمن زیری .

دینسن دیلر

صابرجان القورماشی .

تربیه و تعلیم :

«بالا تربیه سنده عائله» -

عیدالحید المسلمی . «روح

تربیه سی» - مردعالم محمدی .

اشعار .

مراسله و مخابره :

آلماتا ، بیرم ، نا معلوم ،

خوفند ، بخارا و سمرقنددن .

مطبوع اثرلر

مطبوعات خلاصه سی .

متنوعه .

قزغانچ اولم (حکایه)

احمد بدیقوف .

حوادث .

شورا

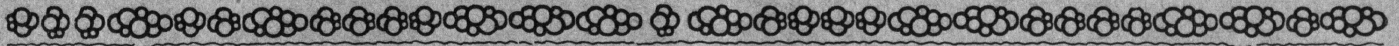
عدد ۱۶

آوغوست ۱۵ = سنه ۱۹۱۴

محرری : رضا الدین بن فتح الدین

ناشری : «م. ساکر و م. ذاکر رامیفلر»

فارسی دن تورکی گه اوچونچی دفعه ترجمه نمونه سی

محترم عالمجان الادریسی برله نجیب افندی القازانی نك ۱۲ نجی عدد «شورا» ده غی مشورتلرنی اعتبارغه آلوب «گلستان» کتابندن برنجی بادن بر حکایت ترجمه سندن نمونه:

حکایت: بورنغی زمانده قایسیدر بر پادشاه، تون بوینچه شراب ایچوب اوطره تورغاچ تاك آتقانی بیلمی قالدی شرابنك قزولغی باشینه نغراق کیته باشلاغان بولورغه کیرهك بو شعرنی قابات قابات اوقی باشلادی:

شعر فارسی

مارا بجهان خوشه آزین یکدم نیست کرنیک و بد اندیشه و از کس غم نیست

کویلی ترجمه

(بز کبی کیفی خوش اولغان بو جهانده اصلا یوق

یخشی، یمان ایله هیچ اش. کسه دن بر غمده یوق)

بو شعرنی پادشاه ییک حضورلانو بئنه اوقوب تورغان زمانده طشده، صووقده یالانچاچ یاتقان بر مسکین درویش بار ایدی پادشاه نك اوقوغان شعرن ایشتوب قارشوسینه بو شعرنی اوقودی:

شعر فارسی

ای آنکه باقبال تو در عالم نیست گیرم که غمت نیست غم ماهم نیست

کویلی ترجمه

(ای بختلی پادشا! بختگده سیکا همدم (تیک) یوق

سینده بر غم بولمسه، بزده ده هیچ غم یوق)

پادشاه حضرتلرینه درویشنك بو شعرنی تملی طویولوب کیتدیده مگ آلتون برله تولترلغان بر قابچقنی تره زده دن چغاردی هم قچقردی: «ایتا گکنی طوت ای دوریش! دوریش ایتدی:

«کیومم بولماچاچ مینده ایتا ک نیچوک بولسون؟!» دیب.

پادشاه حضرتلری «بو درویشنك فقیرلگی صوگ درجه ده ایکان» دیب بیگرا کده قرغانوب کیتدیده مگ آلتونلی قابچق یانینه بر قیمتی کیومنیده قوشوب بر خدمتکاری آرقلی دوریش حضورینه یاردی. درویش کیوم برله بر قابچق آلتوتی آلوب کینکچ آشادی و ایچدی و یولداشلرینه بیردی و ییک آزغنه زمان ایچنده آچه سین و نرسه سین بتردی ده ینه پادشاه حضورینه قایتوب کیلدی.

شعر فارسی

قرار در کف آزادگان نگیرد مال نه صبر در دل عاشق نه آب در غر بال

کویلی ترجمه

(فقیر زاهد قولنده آچه هیچ برده قرار ایتی

عاشق کو گکنده صبر اولمی ایله کده هیچ ده صوطورمی)

کویسز ترجمه (اوج حیرده اوج نرسه تورماس: برنجی سی دنیاغه اهمیت بیرمی تورغان زاهد قولنده آچه تورماس چونکه زاهدلر آچه نك کسب برله تابلوینه اهمیت بیرمگچ آنی صاقلارغده اهمیت بیرمیلر ایکنچی عاشق کونگکنده صبر قرار قیلماس اوچونچی ایلا کده صو تورمان).

مسکین درویش پادشاه حضورینه ایکنچی مرتبه قایتوب کیلو شنده بختسزلگینه قارشو پادشاه نك اولده گی (تره زده دن بر قابچق آلتون ارغتورغه نیت لانگان) کون شیکلمی کیفی ییک خوش توگ ایدی بلکه پادشاهلق اشلرون و مملکت حاضرلقلرون تفتیش ایتوب تورغان، بورچولیراق بر زمانی ایدی. پادشاه غه خبر بیدیلر «نگی اوزگر ییک یاراتقان درویشگر بارلق آچه لر ن بتره سزنگ حضورگرغه تاغنده کیلگان» دیب پادشاه نك بو ایشتوی ایله ییک کیفی کیتدی هم اول درویش که برده ایشتوب قیلما دی چونکه معرفت اهللرینك ایتکان بر سوزی باز: (فارسی تلمده) «از حدت و صولت پادشاهان بر حذر باید بود که همت ایشان بر معضلات امور مملکت متعلق باشد و تحمل از دحام عوام نکند» ترجمه.

(پادشاهلر نك آچوندن ییک صاقلانورغه تیوش آنک ایچون، آلارنك کوبرهك شغللری مملکتنگ ضرورق اشلری توغر سنده بولوب هر واق تیاك کشیلر برله سویلا شوب و قاتنا شوب اوتورورغه آلارنك وقتی بولمیدر).

شعر فارسی

حرامش بود نعمت پادشاه که هنگام فرصت ندارد نگاه مجال سخن تانیننی زبیش به بیهوده گفتن مبر قدر خویش

کویلی ترجمه:

پادشاهدن انعام اولماز بلمی تورغان کشیگه

پادشاهنك کیفی ایلان هم طنجراق وقتینی

سوزسویلرگه یخشی فرصت تاجاسا ک سین بر زمان،

اول زمان تیک تور سویلامه هم بیارمه قدریکتی!

ایمدی حکایتمزگه کیلیک: حاصل کلام مسکین درویش پادشاهنك ایشگکنده تورا پادشاهدن تاغنده التفات کوتوب. پادشاه درویشنك وقتسز یورگانینه ییک آچولانوب اوشبو سوزلرنی ایتدی (فارسیچه):

« این گدای شوخ مبذرا که چندین نعمت بچندین مدت بر انداخت برانید که خزینة بیت المال لقمه مساکین است نه طعمه اخوان الشیاطین » (قووکز بو اویاتسز اسرافچان گداینی (خیرچینی)! نیندای زور صومانی آزغنه وقت ایچنده تلف قیلدی. بیت المال خزینه سی (جمعیت خیریه آچه سی) مسکین

شوال - ۱۳۳۲ سنه

۱۵ آغوست - ۱۹۱۴ سنه

شهر آذربايجان والوغي حادير

سنة
تاريخ
رقم
شماره

ن
د

ابوالغازي خان

۱۰۱۴ - ۱۰۷۴

بو کوندن آلتی یدی عصرلر مقدم بر وقتده، غرب طرفنده بحر خزر، شمال طرفنده دشت قیچاق و آرال کولی (۱)، شرق طرفنده ماوراء النهر و جنوب طرفنده خراسان مملکتی برله چیکه نمش و «خوارزم» اسمی برله شهرت بولمش یك الوغ و یکک بر اسلام مملکتی بار ایدی. اوشبو الوغ مملکتک مرکزی و تختگاهی «اورگانج» (عربجه اسمی «جرجانیه») بولوب، مذکور تختگاه هم آکا تابع شهرلردن الوغ عالمی، شهرتلی مؤلف و ادیبلر حسابسز دیورلک درجهده کوب ظاهر اولمشلر ایدی. بر وقتلرده «خوارزم» مملکتی سیبیریا، فرات، چین و آناتولی کبی آک یراق مملکتلر برله چیکدهش بولوب، چین ایمپراطورلری موگا عرض عبودیت ایدرلر و خوارزم پادشاهینگ امر و فرمانلری دنیانک دورت طرفینه طارالوب طورر ایدی. عباسی خلیفه لر زمانلرنده خوارزم مملکتی سامانیلر و سلجوق تورککری اداره سنده بولدی. «خوارزم شاهیلر» دیب مشهور بولغان حکمدارلر سلسلهسی حقیقت حالده تورکلر ایدی. مشهور چنگر خان خروج ایتدیکنده، باشقه حسابسز معمور مملکتلر برله برلکده خوارزم مملکتی ده خراب بولدی. اسلام

شوکتینه مثال بولغان مناره لر، مدرسه و کتبخانه لر، الوغ بنا و صناعات نفیسه لر چنگر عسکری طرفندن یرلیدیکی کبی «خوارزم» نك مرکزی و شول عصرنگ «برلین» یا که «ویانه» سی بولغان «اورگانج» ده یر برله تیگز بولوب قالدی. آک معمور بولغان «اورگانج» شهری، اوشبو کونمز که قدر بابالاقلر اویاسی بولوب طورمقده در (۱).

خوارزم توفراقلری باشده دشت قیچاق و چنگر بالالری تصرفده و صوگردهده تیمور و آنک نسللری اداره سنده طوردی ایسه ده اولگی معمورلگینی، اولگی علم و شهرتینی توشنده بولسون کوره آمادی. چنگر طرفندن خراب ایتولگان مملکتلر نك، قرلوب ده ینه دن کشی بولولرینه مثال آزددر.

تصرفلرنده بولغان مملکتلرینی روسلرغه تابشردقلرندن صوگ، شرق طرفینه کبرو قایتوب کیتوجی و «اوزباکلر» دیب مشهور بولوچی تاتارلرننگ بر فرقه سی هجرتدن اونونچی عصر باشلرنده «خوارزم» مملکتینگ بر پوجاغانده «خیوه مملکتی» اسمی برله چککنه گنه بر دولت تاسیس ایتدیلر و «خیوه» شهرینی مرکز و تخت گاه قیلدیلر. اوشبو دولت، بو کونده روسیه که تابع بر مملکت حسابلانادر.

(۱) بو حنفده یاقوت حموی: «۶۱۸ ده تاتارلر خراب قیلدیلر، اهلینی تولدردیلر. رما اظن انه کان فی الدنیا لمدينة خوارزم (جرجانیة - اورگانج) نظیر فی کثرة الخیر و کبرالمدينة وسعة الاهل والقرب من الخیر وملازمة اسباب الشرائع والدين. فانا لله وانا اليه راجعون» دیشدر.

(۱) اسلام جغرافیا عالمینک «بحر خوارزم» دیب تعبیر ایته طورغان نرسلری اوشبو «آرال» کولینک اوزیددر.

عمر سوردی. آخړده بر فرصت کیتروپ ایراندن قاچدی و «آرال» کولی اطرافینه قایتدی. برادری اسفندیار خان وقات ایتدیکنده مملکت خاقي ابوالغازینی خان کوتاردیلر. بو وقتده برادری محمد شریف هم وقات بولغانلقدن خاقلق طوغروسنده ابوالغازی که رقیب یوق ایدی.

ابوالغازی هجری تاریخ برله ١٠٥٤ ده خیوه تخینه جیقدی وچنگر بالالری سنترینه موافق، اطرافنده بولغان تورکان خلقلرینی و ییک کوب بخارا مسلمانلرینی قلیچدن اوتکاردی. بو نقطه دن ابوالغازی ننگ تاریخ کاغذلری ییک قراردر.

حبش سلطان طرفندن مسکاو که نفی ایدلگان افغان سلطان، روسیه ده اوتوزیل طوروب (١) ابوالغازی ننگ خاقلق کونلرنده وقات ایتدی و نسلی قالمادی. ابوالغازی ننگ مونی خیوه که قایتارر ایچون اجتهاد ایتووی و مخا بره قیلشووی حقنده معلومات تابا آلمادق. افغان سلطانتک تره سی «قاسم» شهرنده ایسکی بیسته قبرلگنده معلومدر.

موننگ حقنده ویلیامینوف - زیرنوف «قاسم خانلری و خان زاده لری» اسملی اثرینک اوچونچی جلدی و٢٧٧ - ٢٩٠ بیتلرنده اوشبو سوزلرنی یازادر: «اورگانج شاهزاده سی افغان سلطان، روسیه پادشاهی میخایل فیدروویچ حضورینه خدمت ایتار ایچون کیلوب ١٦٢٢ نجی یل ٣١ نجی دیکابرده مسکاوده پادشاه حضورینه قبول ایتولدی. اوشبو شاهزاده ننگ قبری «قاسم» شهرنده ایسکی بیسته قبرلگنده گی تکیه ده در. بناسنده: «تاریخ مگ ایلی سیکز، رمضان مبارکنک توقزنجی کوتنده سچقان یانده، عرب محمد خان اوغلی افغان محمد سلطان دنیادن نقل قیلدی. آلارنک اوستینه بو عمارتی حلالی آلتون خانم، حاجم سلطان عالی بنا قیلدردی» دیب یازلمش. ناشنده اوشبو روشده یازو بار: «صاحبه ومالکه هذه العمارة (اوزی شولای یا گلش یازغان) افغان محمد سلطان ابن عرب محمد . . . . . فی سنة ١٠٥٩». افغان محمد سلطان ١٠٥٨ - ١٦٤٨ نجی یل ٩ ره رمضان (١٧ سنتابر) ده وقات بولوب، تره سنده گی تکیه اوزینک خاتونی آلتون خانم بنت حاجم سلطان طرفندن ١٠٥٩ - ١٦٤٩ ده بنا قیلنمشدر. حاجم سلطانتک کم ایکانلگی بز که معلوم بولمادی.»

موگا کوره افغان سلطان ١٠٥٨ - ١٦٤٨ ده وقات ایتکان، ١٠٣٢ - ١٦٢٢ ده روسیه که کیلگان و روسیه ده ٢٧ یلر طورغان بولادر. روسیه که کیلگان وقتنده اون یدی یاشلرندن آرتق بولماسه کیره ک.

ابوالغازی خان، خوارزم مملکتنده حکم سورگان تاتار

(١) شجره تورک. ص ٢٨٨.

بو اورنده احوالی یازلا طورغان ابوالغازی، اوشبو «خیوه» مملکتنده حکومت سوروجی خانلردن بولوب چنگر سلاله سندن و عرب محمد خان اسملی حکمدارنک اوغلی ایدی.

عرب محمد خانتک اسفندیار، حبش، ایلبارس، ابوالغازی، شریف محمد، خوارزم شاه، افغان اسمنده یدی اوغلی بار ایدی. مولردن حبش سلطان اون آتی یاشنده و ایلبارس سلطان اوندورت یاشنده بولغانلری حالده هر ایکسی بر اتفاقده بولوب آتالرینه قارشی خروج ایتدیلر و صوغشیدیلر.

ایلبارس، اوزینک آناسی عرب محمد خانتی هم ده اسفندیار سلطانتک بری اوچ و ایکنچیسسی بر یاروم یاشنده بولغان صبی اوغلرینی، اوشنداق خوارزم سلطان اسملی برادرینی جمله سی دورت آدمنی «خیوه» شهرنده بر اورنده تولدردی. حبش سلطان ده اوزینک افغان سلطان اسملی طوغانینی اسیر آلوب مسکاو کنازینه یباردی. صوگره اسفندیار سلطان غابه تابوب ایلبارس برله حبش ننگ هر ایکسینی قتل ایتدردی و ١٠٣٢ ده خیوه مملکتینه خان بولوب ١٠٤٨ ده وقات ایتدی.

ابوالغازی، ١٠١٤ - ١٦٠٥ نجی یل شهر ربیع الاول اورتالرنده (ایول آینده) دنیاهه کیلگان ایدی. آناسی مهربانو خانم بنت خان غازی اسمنده در.

روس قازاقلرینک ایکنچی مرتبه اوله رق «اورگانج» نی ضبط ایتدیکاری وقتده محمد عرب خان اوز آدملری برله اوشبو روس قازاقلرینه هجوم ایتدی و هر برینی قلیچدن کیچروب هیچ برینی سلامت قالدرمادی. اوشبو واقعه دن قرق کون اوتکاندن صوگ دنیاهه کیلو هم ده آناسی مهربانو خانم قیله سی «غازیلر» دیب معروف بولو مناسیتی برله عرب محمد خان، اوشبو اوغلینی «ابوالغازی» دیب اسمله دی. ابوالغازی آلتی یاشینه ییتکانده آناسی مهربانو خانم وقات ایتدی.

حبش و ایلبارس سلطانلر آتالرینه عاصی بولوب اختلال چیقارغان و آتالرینی تولدرتکانلری وقتده ابوالغازی «خیوه» مملکتندن قاچوب «سمرقند» شهرینه باردی و آنده امامقلی خان حضورنده ایکی یل طوردی. محمد شریف اسملی طوغانی ده برلکده ایدی.

اسفندیار سلطان، خیوه مملکتینه خان بولغاندن صوگ برادری محمد شریف برله برلکده خیوه مملکتینه قایتدیلر ایسه ده اسفندیار خان برله کیاشه و طنچ طوراً آلمادیلر. بر فرصت توشدیکنده اسفندیار خان، ابوالغازی نی ایران مملکتینه نفی ایتدی. اوشبو سفرنده ابوالغازی «اصفهان» شهرنده کوز حبسنده اون یل

خانلرینگ تدبیرلیرندن، صوغش علمینه مطلع و خسارتلیرندن بولغانغی روایت ایتولسهده اوشبو کلاتلری نه اسلام دینی ونهده خوارزم مملکتی و اوزیننگ ملتی ایچون فائده کیتورماشدر. مجرد کیف ایچون واتوب یمر، اسیر آلو و تولدولر هیچ بر حکمدارنک ایدگولک دفترینه یازماغانی حالده یالکز بر ابوغازینک غنه ایدگولک دفترینه یازماز. مگرده ابوغازی ده بتون چنگر بالارینه میسر بولماغان بر کالات بار ایدی. اول ایسه عربی، فارسی و تورکی لسانلرینه بحق آشنا بولوی و تاریخ علمی کبی فائدهلی بز علم برله شغله نویدر. بو اورنده ترجمه حالتی یازومزغه سببده اوشبو کلاتی بولدی.

روایتلرگه کوره ابوغازی، آخر عمرنده مسلمانلرنی تولدروب یورودن توبه و ندامت ایتوب (مونسیده چنگر بالارنده بولا طورغان اش توگل) علم و مطالعه گه بیرلیدی و ناتار خانلرینگ نسب و ماجرالری حقنده بیک فائدهلی بر اثر تألیف ایتدی. نادر محمد برله بولغان ماجرالرینی اوز قولی برله یازدیغندن صوگ خسته له نوب کتاینی تمام قیلو حقنده اوزینک اوغلی انوشه محمد خان غه وصیت ایتش، مذکور خازده آتاسینک وصیتینی یرینه یتکروب ۱۰۷۶ تاریخده «خیوه» شهرنده یازوب تمام قیلماشدر. ایشته ابوغازی خانک اوشبو کلاتی، هر بر خطاسینی پرده له سه کیره ک.

مذکور تاریخ کتاینک مقدمه سنده ابوغازی خان اوشبو مضمونده سوز سویلدر: «چنگر خان بالاری حقنده ایران و توران مملکتلرنده چنگرلر حقنده بیک کوب تاریخ یازغان بولسه بو اثرلرنگ کوبسی شول چنگرلرنگ تاباقلرینی یالاب یوروجیلر طرفندن ترتیب ایتولگان اصلسز مدحیه لردن عبارت ایدی. شوشندی اثرلر یازلو موداغه کرو سیلی مسلمانلر آراسنده «تاریخ» فی اوزینک موضوعسندن چقیدی و فاحش صورتده بوزولدی. مونی توزه تور ایچون ایتدی کوب کوچلر و طوتاشدن اجتهادلر کیره ک.

مستبد حکومتلرده علم نوری چاچکه آتی، امنیت و عدالت بولماغان اورنلرده علم اهارری عمر سوره آلمی. حالبوکه چنگر بالاری مدیت، علم و معرفت که خدمت ایتما دلر، بوزغان، یمرگان و خراب ایتکانلرینک یوزدن برسینی گنده آباق غه باصدمادیلر. خیوه لیلر و چنگرلر قول آستلرنده یاشاگان بتون مسلمانلر معذورلردر.

درست، طبری و مسعودی، ابن الاثیر و ابوالفدا کبی سلفلریمز، علم میدانده اقتضار ایته طورغان عالمرمز طرفلرندن یازغان اثرلرنگ ده اگ اهمیت یرگان یرلری پادشاهلرنگ صوغشلی بولوب بتون شغللری سیلرینه تعرض قیلمی جزئی حادثه لرنی سویله و و تاریخ علمینی «تقویم نامه» حالینه کرتودن عبارتدر. شولای بولسه ده (الله ناک رحمتنده بولسونلر) بو محترم ذاتار چنگرلر حقنده یازوجیلر قیلندن مداحلق ایتودن، غلو وافر اطرغنه چومودن عقیفلردر.

مذکور تاریخ کتاینک مقدمه سنده ابوغازی خان اوشبو مضمونده سوز سویلدر: «چنگر خان بالاری حقنده ایران و توران مملکتلرنده تاریخ کتابلری بیک کوب تألیف ایتولدی، شوندی تاریخلردن اوشبو ساعتده اون سیکز جادی کوز آلمدهدر. اما خوارزم خلقینک خبرسزلگی سببندن بزنگ یاقن آتا و بابالرمزنگ تاریخلری یازلمی قالدی. برر کشی گه قوشوب یازدرمقچی بولساق، قولندن اش کیلورلک آدم تابا آلمادق. شول سببندن تورکلرنگ: «اوکسوز، اوز کندی کینی اوزی کيسار» دیگان مثلرینه موافق بواش گه اوزمز کورشورگه مجبور بولدی. بو وقت غه قدر اوز تاریخلرینی یازوجی بر پادشاه بولغانلغندن خبرمز یوق، لکن یورتمزنگ هواسی و خوارزم خلقینک بضاعتسزلگی سببندن بو کون گه قدر بولماغان بر اش بولدی.»

تاریخ یازماولری یا که یازا آلماولری حقنده خوارزم خلقینه اوپکا قیلورغه اورن بارمی یوقمی؟ مونی ایسه او قوجیلر اوزلری و عموما خلفلر محاکمه ایتارلر و ایتارگه تیوشیلر. اما بزنگ خصوصی فکرمزگه کوره خان حضرتلرینک اوپکاسی خوارزم خلقینه توگل، بلکه اوزینک آتا بابالرینه و اگ صوکرده اوزینه

تاریخ یازماولری یا که یازا آلماولری حقنده خوارزم خلقینه اوپکا قیلورغه اورن بارمی یوقمی؟ مونی ایسه او قوجیلر اوزلری و عموما خلفلر محاکمه ایتارلر و ایتارگه تیوشیلر. اما بزنگ خصوصی فکرمزگه کوره خان حضرتلرینک اوپکاسی خوارزم خلقینه توگل، بلکه اوزینک آتا بابالرینه و اگ صوکرده اوزینه

تاریخ یازماولری یا که یازا آلماولری حقنده خوارزم خلقینه اوپکا قیلورغه اورن بارمی یوقمی؟ مونی ایسه او قوجیلر اوزلری و عموما خلفلر محاکمه ایتارلر و ایتارگه تیوشیلر. اما بزنگ خصوصی فکرمزگه کوره خان حضرتلرینک اوپکاسی خوارزم خلقینه توگل، بلکه اوزینک آتا بابالرینه و اگ صوکرده اوزینه

روشنه بر اخطار باصلمشدر (عینا) :

معلوم اولاکه اوشال شجره^۲ ترکی ابوالغازی بهادر خان خوارزمی تصنیفی ذاتنده برکزیده تواریخ تاتار و دیارلریمزده نادر ایکن لکن بو کتابنگ بویله باصمه اولنمق سببینه باعث و مجددی دیساجه اولنده عنوانلری معلوم وزیر اعظم فی کافه^۳ روسیه شوکتلو و عنایتلو غراف نیکولای بن پیتر رومنصف حضرتلری نك همت عالیلری اولنوب بعض اهل عرفانلر نك دخی سعی بلیغی اوزره مذکور تواریخنک قدیمی بر نسخهسی مسقو شهریده خزینهلك کتاب خانهسده حفظ اولناسیدن مسموعلری ایله آندن بر جدید نسخه کتابت قیلدروب مذکوری ممالکمزده شایع وباصمه قیلنمقی ایچون بزم قران اونویورسیتی که کوندرلمشدی. اما اوشال نسخه نك چوق محملری سهودن خالی اولنماقی ایله بر صحیح نسخه یه زیاده محتاج و نچه سنه لاردن بیرو دیارمزده اطراف و اکنافدن طلب اولیوردی ایسهده لکن هرگیز میسر بولنمزدی. شمدی بویله مشکلاچیلکلردن اوترو اول صاحب فراست عصرمزده مانند صانکت پیتر بورخنک اکادیمیه نام شاه اعظم حضرتلرینک مدرسه^۴ عظمی سنده مدرس کبیر عربی وغیری لسانلره ماهر خریستیان فرین افندی حضرتلری نك وسیله لرله بو فقیر بی بضاعته تکلیف اولندیکه نسخه نك سهولری کندو عینچه قویلوب لکن هر بری اشاغیداغی معلوم علامتله ایله اشارت اولنسونلر دیو قیسیدر اول علامتلی بینه وینه بونده بیان ایلمکک مهم واهم کورله درلر:

الاول ( ) بو علامتله بینلرنده گی کله ولفظلر که سهولکله نسخه ده فالنمش کورلورلر.

الثانی [ ] بونچه علامتله اولنالری معنا و مفهومندن زیاده و بعضی تکراردرلر.

الثالث (۱) (۲) رقملر نصب اولنمش بونچه علامتله ظاهر سهو اشارتی اولیوب لکن ممکن قدر صریحی صحیفه اشاغیسنده غی خط مستقیم التلرنده کندونک رقمی اوزره نصب اولنمشلردر. الرابع — — بونلر نسخه ده فالمش بعض نا معلوم نتیجه وکله لر ایچوندرلر.

الخامس * * بو علامتله مفهومسز نتیجه وکله ره اشارت اولیوب لکن صریحی تحمیلنه اشاغی سنده نصب اولنمشدر. السادس . بونلر دخی معناسی تحمیلنه فهم اولنمایان نامعلوم و ظاهر غلط نتیجه ولفظله نصب ایدلمشدر.

ادیونکتط ابراهیم بن اسحق خلقی فی بلد قران . موندن صوڪ دخی اوشبو ابراهیم خلفین طرفندن یازلغان بولسه کبرهك، اوشبو روشده بر جمله بار (عینا) :

اگرده ابوالغازی طرفندن ترتیب ایتولگان «شجره^۲ تورک» چیت کشی طرفندن میدانغه چیقارلغان بولسه ایدی بوده چنگرلر ایچون یازلغان باشقه اثرلر قیلندن یالغانلر و تقریظلر، مدح و ثنالر، مرثیه و تعزیه لر برله طولغان و شول سببلی اصل تاریخ علمی اورتالقدده یوغالوب قالغان بولور ایدی. کوب شکرلر بولسون که تاریخ یازار ایچون «خیوه» ده کشی تابلمایان و «یتیم اوز کندیکنی اوزی کیسار» مثلنچه ابوالغازی حضرتلری اوز تاریخلرینی اوزی یازارغه مجبور بولغان. « اوز اوزگنی کوتارو یاخشی توگل » دیب بولسه کیرهك خان حضرتلری اعتدالندن کوب آیرلماغان. مدنی و اجتماعی حاللرنی التفاتسز قالدروب بارسه ده یازغان قدرنده درستلکنی، عدالتی مسلک ایتوب آلووی ایچون رحمت اوقورغه مجبورمز.

•••

پیتر ویلیکی زماننده غی روس - شوید صوغشنده روسلرغه اسیر توشکان شوید آقیتساری غراف استالینبرغ، سیبیریاغه یبارلگان ایدی. شونده طوتقون بولوب طورغان و قتده ابوالغازی خان اثری بولغان «شجره^۲ تورک» تاریخنی تابدی و غسه چه که ترجمه ایدی. اوشبو ترجمه نی اساس قیلوب ۱۷۲۶ده «لیدن» شهرنده بر «تاتار تاریخی» نشر قیلدیلر. میستر اشمیت اسملی بر نمسه طرفندن مذکور ابوالغازی تاریخی ایکنچی مرتبه غسه چه که ترجمه ایتولدی. ۱۸۷۱دن ۱۸۷۴ که قدر پیتر بورغده فرانسه چه ترجمه سینی شرحلر و حاشیه لر برله برلکده نشر قیلدیلر. صابلکوف دیب معروف بر ذات، روسچه غه ده ترجمه ایدی و اوشبو ترجمه ۱۸۵۴ نچی یلده «شرق تاریخی کتبخانه سی» نك اوچونچی جلدنده باصلوب تارالدی.

اصل نسخه ۱۸۲۵ نچی یلده برنجی مرتبه اوله رق «قازان» شهرنده و ایکنچی دفعه «پیتر بورغ» شهرنده السنه^۵ شرقیه مدرسه سینک مدیری بارون ده میزون اهتامی برله ۱۲۸۷-۱۸۷۱ده «پیتر بورغ آقادییه^۶ ایپراطوریه» باصمه خانه سنده طبع اولنمشدر. اوشبو ایکی طبعنگ برنجیسنی حرمتلو آچورینلر فابریقه سنده طیب حسین افندی مقصودوف کتبخانه سنده کوردم و ایکنچی طبعسی اوز کتبخانه مزده بار.

عبداللام افندی فیضخانی طرفندن قازان تورکاری شیوه سینه ترجمه قیلنوب نشر ایدلگانلگی ایشولدی ایسه ده نسخه سینی کوره آلامدم.

برنجی طبعسی یاننده ابراهیم خلفین (۱) طرفندن اوشبو (۱) ابراهیم خلفین حقنده ۶ نچی جلد «شورا» ده معلومات بار. فهرسته «ابراهیم خلفین» ماده سینه مراجعت قیلنددر.

بآخوند خواجه شد که الفاظ این کتاب موافق اصل ترکی است از زبانهای دیگر یا همراه کمست و هم در وقت تحریر این نسخه سهو را بمقدار دانش خود تصحیح نمودیم و هم سخن این کتاب مطابق واقع ست غلطی نداشت مصنف این نسخه والی بلاد خوارزم ابوالغازی بهادر خان ست و هم این شجره ترکی یافت نمی شود معلوم این بنده نیست که در بخارا باشد یا بی بر هر تقدیر در ولایت فاخره بخارا ندیدم با آنکه کتب بسیار از تواریخ ملوک منظور حقیر گردیده بود و چنین شنودم که این کتاب شجره ترکی در بلده خوارزم بودست اما ندیدم بر هر تقدیر نسخه در کار نیست به آدمیان خصوصا آنکسانی که از اولاد چنگر خان باشند تحریر نموده شد سنه بارس یلی تاریخ ۱۱۴۲ هجریه.

« شجره تورک » کتابیست صاتلق نسخه سی بو کونده بتکان یا که بیک آز قالغان بولسه کیره. حالبوکه بو اثر علم اهللری خصوصا تاریخ برله شغلنوجیلرنگ قولارنده بولورغه تیوشلی. اوشبو سبیدن مذکور اثرنی تکرار باصردو لازم، لکن بو باصردو بازارغه جیقاروب صاتو و آچه حاصل ایتو قصدی برله گنه توگل، بلکه علم که و علم اهللرینه خدمت قیلونی برنجی غایه قیلوب بولورغه تیوشلی. شونگ ایچون خیوه مملکتدن یازمه نسخه لر تابارغه هم ده قازان و پیتربورغ شهرلرنده باصاغان نسخه لر برله مقابله قیلورغه، رسم خطلر و انشاسی اوزنچه بولسه ده تیوشلی اورنلرغه طنش لر قویارغه و شوندن سوک کامل دقت برله تصحیح ایتوب باصارغه، « خیوه » و « خوارزم » نگ شول و قنده غی و حاضرگی کونده گی خریطه لرینی ده توزوب یا یننه یا بشدررغه تیوشلی.

ابوالغازی خان، خیوه مملکتده یکر می اوچ یل پادشاه بولوب طور دیندن سوک ۱۰۷۴ - ۱۶۶۴ تاریخی رمضان (آپریل) آینده وفات ایتدی. یاشی ۶۰ ده ایدی. ر. ف.

ودخی بو کتاب باصمه سی ننگ اتمامینه قریب اولندیغی خالد اوفی ایالتی نیر اویازی ننگ کوک قویان نام قریه امامی دامتلا نعمت الله بن مقصود افندی (۱) قیسیدر بو فقیر آننگ زیاده منتدارنده اولشم که کندوننگ جد وسعیسی ایله شوکتلو و عنایتلو وزیر اعظم حضرتلرینک اراده عالیله ری بختلرندن بزه برقدیره ک خطلو میلادنگ ۱۷۷۲ نجی سنه سینده دولت باقی بن مسلم نام کسه دن کتابت اولدوقی شجره ترکی ابوالغازی بهادر خان نسخه سینی بولوب ارسال ایلدی. مذکور ی زیاده خوشنود و سرور لغم ایله یولقوب هب زمان مقابله ایلدکمه لکن آنک دخی بعض محملری مسقو نسخه سی سهلر نچه تابوب اما معنایه و ترجمه یه بعض صواب کورلنلرن [قایسیدر باصمه یه شروع ایدلمزدن اول بونچه نسخه هیچ یولقمیه قادر اولمادقزدن] ضروری بلوب آنلر دخی ستر قالنا سون دیو اشاعیده فهرست ایله کوستر لور لر. اوشانداق ذکر اولنمش اوشال نسخه اخرنده باخون (۲) خواجه نام بر کسه ننگ هجرت ایله ۱۱۴۲ نجی سنه سینده لسان فارسی ایله ترقیم ایلدیکی تلخیص کتابت اولنمشدر که نسخه سینی بزه هم بونده ضم ایلمکک مهم کورولادر. زیرا بو تلخیصنگ مفهومندن ابوالغازی بهادر خان تصنیفی ننگ صاف و صحیح نسخه سی بولنمیغه بعید ایردیکی غالب ظن اولیور و هم شول مسقوداغی و یا بو نسخه دخی اولسونلر اولده دیار مزه چقمش هر نچوک سهولو بر نسخه دن کتابت اولنغانلری نمایاندر.

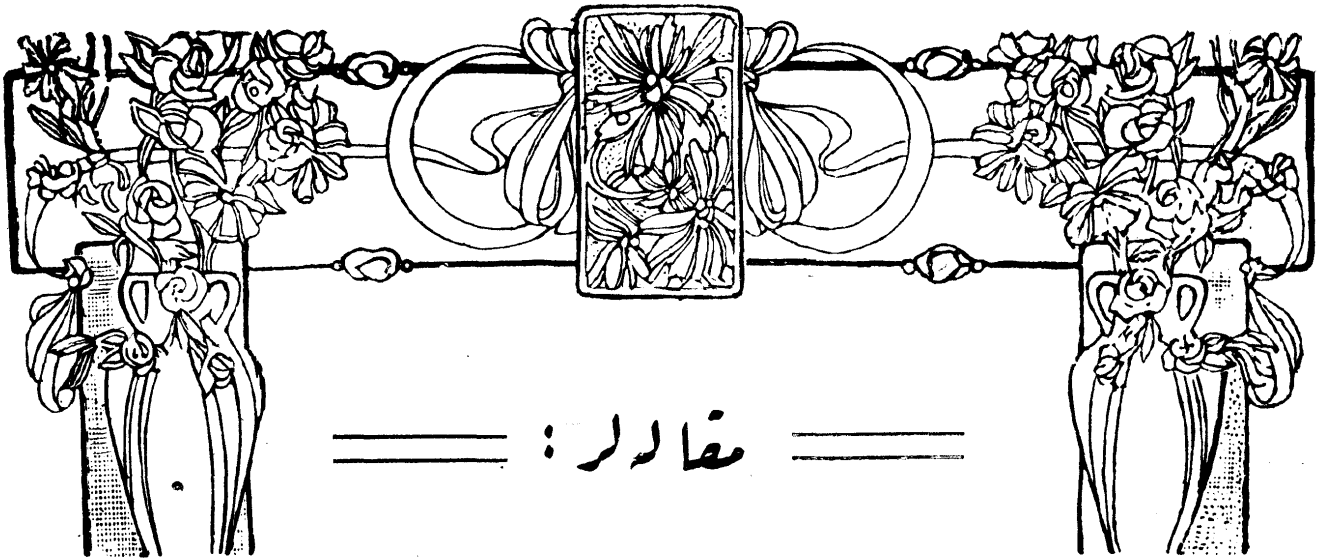
بآخوند خواجه تلخیصی

معلوم ضمیر منیر بهجت پذیر اولوالالباب باشد که این کتاب شجره ترکی در وقت تحریر این نسخه معلوم کینه حقیر مسمی

(۱) بو آدمنگ ترجمه حالی « آثار » ده مذکوردر. ج ۱ ص ۴۱۵. « شورا ».

(۲) « باخون » سوزینی توپانده گی فارسی عبارتده « مسمی باخوند خواجه » سوزندن یا گلش آغان. فارسی عبارتده گی « ب » نفس کله دن جزء توگل، بلکه صله ایچون کیلگان مستقل برکله در. بو آدمنگ اسمی « باخوند خواجه » توگل، بلکه « آخوند خواجه » در. ر. ف.

مقاله :

پیتربورغ شهرنده بولغان مسلمان اسپیزدی (*)

(آ) اویازدنی قاضیلرنک محله روحانیلری اوستندن نظارتلری

(۴۰) قاضیلر محله روحانیلری اوستندن نظارت مسئله سنده بوگا مجبوردرلر: (آ) محله روحانیلری بو تنظیمات ننگ ۱۷-۲۱ ماده لرنده کورسه تلگان وظیفه لرن اوته سونلر دیب کوزه تورگه، (ب) محله روحانیلرینه بولباشچیلق ایته رگه، اوگنهرگه و بو طریقه آنلرنک اوز وظیفه لرن تمامیه ایفا ایتولرن موجب بولورغه. (ت) دینی مراسم و عبادتلرنی اجرا ایتوگه آگا حقلری بولماغان کشیلر قاتشماسون دیب قارارغه. (ث) یوقاری درجه روحانیلر هر بر محله ده دینی مراسم اجرا ایتوگه حقلیدرلر. (ج) مدرسه لر اوستندن یاقندن نظارت و آنلرده شریعت نقطه سندن زیانلی فکر و مسلک لر بولمه سون دیب کوز قولاق بولوب طورو.

(۴۱) ۴۰ ماده ده کورسه تلگانچه محله روحانیلری و باشقه لرنک اوز وظیفه لرنندن طشقه چقولری بلندیسه اویازدنی قاضی بو حقده گویرنسکی مجلس که خبر ایرشدرر. ملالرنک خالص دینی وظیفه لرن ایفا ایتوده قیلغان قصورلرنده گویرنسکی مجلس که بلدرر.

(۴۲) قاضیلر معین فورماده دفترلر یورتوب گویرنسکی مجلسلرگه معین مدت لرده بویله معلومات بیرلر: (آ) مسجدر صانی حقنده، (ب) مکتب و مدرسه لر حقنده، (ت) وقف لر حقنده، (ث) میتریکه دفترلری بوینچه ئولگانلر، طوغانلر، نکاح و طلاق لر حقنده.

قوشمتا: قاضیلر ننگ مکتبکه نظارتلری، وقف لرنی اداره لری، شولایوق یوقاروده کورسه تلگان معلوماتلرنی بیره روشلری آیرم تعلیمات ایله بیلگوله نور.

(*) باشی اوتکان نسخه ده.

(ب) قاضیلر ننگ نکاح اشلرن تیکشرو وظیفه لری

(۴۳) قاضیلر ننگ وظیفه سی نکاح عقد ایتو هم بوزو اشلرن ایکنچی باصقچ اولارق تیکشرمکدر. (۴۴) اوشبو چاقلرده نکاح اشلری قاضیلر قارامغندن چغا: (آ) اگرده نکاح اشن تیکشرگانده اوغالوؤنی صودده قارالورغه تیوشلی حاللر طابلسه، مثلا: جبرا نکاح اوکو یا آیره، زوجین ننگ بررسی یا ایکیسی ده دیوانه بولسه لر. بوندی وقتلرده قاضی بتون اشنی شول محله ده کی آقروؤنی صودنک پرقارورینه بیاره. (ب) اگر زوجین ننگ بررسی ایکنچیسن زنا ایله خیانتده عیب لرب آنک اوغالوؤنی زاقونلرغه موافق جزا قیننووون طلب ایتسه.

(۴۵) قاضیلر نکاح اشلرن باری زوجیندن بره رسینک شکایتی ایله گنه و زوجین آراسنده چقغان اختلافی صلح ایله بتروگه اوگتله و نتیجه سز قالغاندن صوگنغه قاری باشلارلر. طلاق وقتنده نکاح شرطلرینه قورولغان ملکی طیللرنی هم قاضی تیکشدرر.

قوشمتا: بوندی مسئله لرده قرار بیره هم قرارلردن شکایت ایتو، شولایوق بوندی اشلر قارالغانده حاضر بولوی تیوشلی مسلمانلرنی حکم مجلسینه چاقرو اشلری آیرم تعلیمات ایله بیلگوله نورلر. چاقرلغان شاهدلرگه مکافات (بول خراجاتی کبی) بیریله هم باشقه صودلرده بولغان کبی ایتلوب آیرم تعلیمات ایله بیلگوله نور.

(۴۶) قاضیلر ننگ نکاح و طلاق اشلرنده کی حکملرندن رضا بولماوچیلر ایکی آی اچنده گویرنسکی مجلس که شکایت ایتهلر. بو شکایت حکم بیرگان قاضی ننگ اوزینه طابشریلور. قاضی شکایت آغانلقغه سند بیره و بو شکایتی ایکی آتادن صوگنغه قالمی، اوزینک حکمندن قوییه ایله برگه گویرنسکی مجلس که طابشرر. قاضیلر ننگ ایکی آی اچنده شکایتی موجب بولغان حکملری قوت که کروب اجرا قیننورلر.

تلگان ساستافدن عبارت « گویرنسکی مجلسلر » دوخوونی پراولینیه طرفندن تیوشلی طابلقان اورنارده آچیلورلر. هر مجلس نك رایونن دوخوونی پراولینیه تعیین ایتەر.

۵۴) مجلس اعضالری خلق طرفندن یش یلغه صایلانور.

بونلر دینی علمی بر درجه گه مالک و بو تنظیماتنك ۴ - ۵ نجی ماده لرنده کورسه تلگان شرطلرغه موافق بولو تیوش. آنلرنی دوخوونی پراولینیه تصدیق قیلور.

قوشماتا: اگر مجلس اعضالرنندن بررسی حاضر بولماسه و مجلس ده قارالورغه تیوشلی آشغچ اشلر بولسه، مجلس رئیس صاصتاف طولسون ایچون محلی روحانیلردن بررسن چاقرر. آشغچ بولماغانده اول روحانی (قاندیدات) دوخوونی پراولینیه طرفندن قویولور.

۵۵) مجلسنك سیکریتاری و آگا معاون مجلس رئیس طرفندن آلینور. بونلر روسچه دن طش تورک - تاتار تلمن و یازوون یاخشی بلو شرطلر.

۵۶) مجلسنك اوزلرینه عائد اشلرنی قاراو ایچون جیولشلیری

کیرهك بولغان صایون یاصالور.
۵۷) مجلسده قرارلر طاوش کوبچیلگی ایله بیریلور و پالیسه طرفندن برینه یتکریلور.

۵۸) مجلسلرنك مخصوص مهری بولور.

۵۹) مجلسلر قاریلر: (آ) عبادت، دینی مراسم اجرا قیلنور

اصوللرن. (ب) محله روحانیلری ایله قاضیلرنك دین گه تعلقلی اشلرده گی مساهله و جنایتلرن. (ت) نکاح، طلاق مسئله لرنده قاضیلر حکمی اوستندن بولغان شکایتلرنی، (ث) عموما مسلمانلرنك اوغالوونی زاقون بوینچه، معیوننك دینی مؤسسسه حکمینیه طابشر-یلوون موجب بولغان جنایتلرن. (ج) دوخوونی پراولینیه طرفندن مجلسده تیکشیریلووی تکلیف ایتلگان اش و مسئلهلر. (ح) مدرسه و مکتبلر اوستندن عمومی نظارت. (خ) احتیاج کورلگان محله یا آللرده مسجد سالدر و ایچون طریشو، دوخوونی پراولینیه رخصتی ایله یاگا مسجدرلر یاصالو، ایسکیلرنی توزه توالشلیری، یاگا محلهلر تشکیل ایتو، احتیاج طابلسه بر محله نی ایکیگه یا آرتق غه آبرو، پریخوژانلرنی تورلی محلهلرگه تیگرلهب بولو، محلهلرده دینی و روحانی حیات طنچ باروغه نظارت؛ محله روحانیلری ایله محله آراسنده مناسبتی مطلوب روشده یاخشی ایتوب طوتو ایچون یولباشچیلق. (د) تله گان کشیلرنی خطیب، امام، ملا و مؤذنلک گه امتحان قیلور. (ذ) وقفلرنی اداره اشلیری، (ر) میتربچسکی دفترلرنی تفتیش. (ز) بونرسلرنك حسابلرن توزو: محلهلرده گی روحانیلر؛ روحانی مؤسسهلردن چغارلغان کشیلرنك جدولن ترتیب ایتو؛

۴۷) نکاح و طلاق اشلرن قاراغانده قاضی، شریعت حکملری بوینچه عمل قیلور. اگر بعض مسئلهلرده شبهه گه توشسه یاگه مسئله آچق بولماسه گویرنسکی مجلس آرقلی دوخوونی پراولینیه دن تعلیمات و قنوا صورار.

۴۸) قاضیلر بعض اشلرنك کمده و نیچک قارالووی حقنده آبتراوغه توشسه لر یاگه اوز آرا اختلافلاشسه لر بو اختلاف، اش قایسی گویرنسکی مجلس دائره سنده قوزغالغان بولسه شول مجلس طرفندن حل قیلنور. ییک مهم مسئلهلرده مجلسلر دوخوونی پراولینیه لرگه مراجعت ایتهلر. تورلی مذهب (سنی و شیعه) قاضیلری آراسنده بر اش نك کمده قارالورغه تیوشلگی حقنده اختلاف جقسه مسئله قایسی دوخوونی پراولینیه قارامقنده قوزغالسه شونک طرفندن حل ایتاه چکدر.

۴۹) قاضیلرده قارالغان اشلر گیر بووی اصبوردن عفو ایتهلر.

ت قاضیلرنك طاتولاشدر و خدهتلری

۵۰) مسلمانلر اوز آرالرنده چققان نزاعلرنی اوزو و ایچون هر ایکی یاقتک رضائنی ایله قاضی غه مراجعت ایتوب حکم قیلوون اوته آلورلر.

۵۱) قاضیلر بو طریقه قاری آلایلر:

(آ) صاصتایانیه نك شخصی پراوالری اشلرن (؟).

(ب) خزینیه، زیمستوا، شهر و اول جماعتی منفعیتینه طوققان مسئلهلرنی.

(ت) صبی و آپیکه ده غی کشیلرنك منفعیتینه طوققان اشلرنی.
(ث) اوغالوونی زاقونلر بوینچه صلح طریقیه بته چک بولغان عییلردن باشقه جنایتلر قاتشتمان بولسه. شولایوق اوغالوونی صوددن صوگ غرازدانسکی صودغه مراجعت ایتوب زیان یاگه مکافات توله تو ممکن بولغان اشلرنی.

۵۲) قاضیغه حکم ایتو هم کیلشدر و اون اوتوب مراجعت ایتویلر آنک هر بر حکمینیه رضا بولورمز دیب امضا قیلورغه مجبور توگلار. لکن قاضی نی «تره ته یسکی حکم» صاناب اشنی قطعی روشده حل ایتوون تله سه لر، آنک حکمی اوستندن شکایت ایتاسکه بولسه لر بوگا امضا بیررگه حقلری باردر. بو وقت قاضی حکمی «تره ته یسکی صود» ره تدن یورتلوب غرازدانسکی صودا. پرایزوودستوا زاقونلری نك ۱۳۶۷ - ۱۴۰۰ ماده لرینه موافق عملگه قویولور.

بیشی باب

گویرنسکی مجلسلر

۵۳) محلی قاضی تحت ریاستنده و معین اشتات ایله کورسه -

(۶۹) مجلسلرگه بیرلگان عریضه و کاغدلر، حکم قوییه لری، اسپرافقه لر و شوندی باشقه کاغدلر گیربووی اصبوردن عفو ایتله لر.
(۷۰) مجلسلرده اسپرافقه و قوییه کبی کاغدلر بیرگان و مهر باسقان ایچون آینا طورغان پوشینه لر برنجی ماده قوشمتاسنده کورسه تلگان روشده آیرم ناقسه ایله ییلگوله نورلر.

التیمی باب

مفتی و شیخ الاسلاملر

(۷۱) مفتی و شیخ الاسلام مسلمان روحانیلری آراسنده ایک الوغ روحانی آدملر بولو صفتیله مفتی سنیلرنک، شیخ الاسلام شیعه لرنک دوخوونونی پراولینه لرنده رئیسک ایتهر. بوندن طش آنلرنک شخصلرینه اوشبو حقوق هم وظیفه لر طابشریلا: (آ) اوچ یلغه بر مرتبه دن آز بولماو شرطیله مسلمان روحانیلردن و محله لرنک دنیاوی وکیللردن کیگاش مجلسی جیو، معیشت طرفندن چغارلغان یا گآ اساسی مسئله لرنی قاراب شریعتک موافق حل ایتو ایچون. (ب) اوزلری کبره ک طابقانده وقت وقت اوز رایونلرنده یوروب مسلمان روحانی مؤسسهرن هم وقف ملکارتی تفتیش قیلو یا که بوندی خدمت ایله دوخوونونی پراولینه اعضا نر نیارو. (ت) پادشاه حضرتلرنک تاج کیو مجلسلرنده حاضر بولو هم بیک طنطنه لی واقعه لرگه چاقریلو. (ث) زیمسکی صوبر انیا و غارادسکوی دومارغه مسلمان روحانیلردن وکیلر تعیین ایتو.
(۷۲) مفتیک و شیخ الاسلام خلق طرفندن صایلاولی منصبدر. آنلر معین بر اصول ایله بیش یلغه صایلانلر و داخلیه مینیستری یا که قافقاز نامیستیگی طرفندن پادشاهنه عرض قیلینلر و پادشاه طرفندن بو خدمتده تصدیق قیلینلر. خاق آنلرنی قاضیلرنک ایک یاخشیلردن یا که بیک اخلاقی و خلق قاشنده عموما محترم دینی - علمی دزجه صاحب لری آراسندن صایلار.

(۷۳) مفتی و شیخ الاسلام اولارق پادشاه طرفندن تصدیق ایتلگان کشیلر شول تصدیق ایله ایک الوغ مسلمان روحانی منصبینه منگان بولار و بو منصبده پادشاهنک و حکومت مؤسسه - لرنک آیرم اشانچاری ایله فائده لانو سببی روسیه ننگ ایک الوغ منصب کشیلردن (غوسودارستویننی چینلردن) صانالار. بوننگ نتیجه سی اولارق مفتی و شیخ الاسلاملر عالی حکومت قاشنده اوز قول آستارنده غی خلقتنک وکیلی؛ دینی، اخلاقی منفعتلرن کوزه توجیلر بولار. مسلمانلرنک روحانی - دینی وهم اخلاقی تربیه اشلرنده گی احتیاجلرن پادشاه اعظم حضرتلرینه واسطه سز ایریشدرو حقیقه مالک بولار.

روحانی خدمت لرگه قانیداتلرنک حسابن یوروتو. (س) اوز قاراملرنده بولغان روحانیلرنک قسقه چه پاسلوزنوی اسپیسقارن توزو. (ش) ۴۲ نچی ماده گه موافق قاضیلر طرفندن مکتب مدرسه لر، وقفلر، هر محله ده گی مسلمانلرنک طووجی، اولوچی، نکاح و طلاقلرنک سانلری حقدنه غی حسابلرنی قبول ایتو هم یرله شدرو، (ط) حکومت مکتبلرنده مسلمان بالالرینه شریعت اوقتو مطلق شریعتک موافق بولسون دیب نظارت.

قوشمتا: - مجلس «ز»؛ «س»؛ «ش» ماده لرنده گی جدوللرنی هر یل باشنده دوخوونونی پراولینه گه عرض ایتهر و بو حقدنه بولغان اوزگارشلرنی ده بلدره طورر. بو اسپیشق هم قیدمستیلرنک فورماسی آیرم تعلیمات ایله ییلگوله نور.

(۶۰) مجلس «ب» هم «ت» ماده لرنده کورسه تلگان اشلرنی مأمورلرنک تکلیفی، خصوصی شکایتلر یا که صودلرنک یریغاواری بونچه غنه قارار.

(۶۱) گوبیرنسکی مجلس دوخوونونی پراولینه نظارتنده بولوب پراولینه هر بر مسئله ده مجلسدن حساب و جواب صوری آلور.
(۶۲) مجلس حکمندن راضی بولماغان کشی یکی آی اچنده شولوق مجلس اسمینه شکایت طابشرر. مجلس یکی آتا اچنده اول شکایتی اوز حکمندن قوییه یا که آیاسنینه ایله دوخوونونی پراولینه غنه ییاررگه مجبوردر.

(۶۳) گوبیرنسکی مجلسنک خدمت و امرلردن رضا توگل کشیلر یکی آتا اچنده دوخوونونی پراولینه گه خصوصی شکایت ییاره آلورلر.

(۶۴) اگر مجلسنک روحانی کشیلرگه جزا صالو حکمندن یکی آی اچنده شکایت بولماسه بو حکم دوخوونونی پراولینه ده تصدیق قیلنوب یرینه یتکریلور.

(۶۵) مجلسنک یکی آی اچنده شکایت ایتلمه گان همه حکملری عمل گه قویولورلر.

(۶۶) مجلسنک دینی مسئله لرده گی فتوالری دوخوونونی پراو- لینه ننگ حلینه (قرارینه) طابشریلورلر.

(۶۷) مجلسنک صودلر طلبی ایله نکاح اشلرنده بولغان قرارلری، شولایوق ایرلی خاتونلرنک ایکنچی ایرگه نکاحلانووی، آرالرنده نکاح بولماغان کشیلرنک «قان قاتشدرولری» محرم قارنداشک نکاحلانو اشلرنده گی حکملری تیوشلی صودلرغه ییاریلور.

(۶۸) مجلسلر آراسنده بر اشنی اوزلرنده قارو مسئله سنده چقغان اختلاف دوخوونونی پراولینه ده، شیعه ایله سنی مجلسلری آراسنده چقغان اختلاف، مسئله قایسینک مذهب مجلسنده قوزغالسه شول مذهب دوخوونونی پراولینه سنده قارالور.

اصولده قويولور. دوخوۋنى پراولينيه لوز آرا تورك - تاتار تلمده خبرله شورلر.

(۸۲) سنى و شيعه لوز آراسنده چقغان اشلر قارالغانده اشنى قاراوچى پراولينيه ايكنچى مذهب پراولينيه سينگ رئيسن طاوش يرو حتى ايله چاقرلر.

قوشمما: بوندى سنى و شيعه لوز آراسنده غى اشلر قايسى پراولينيه نظارتده قوزغالسهر شونده قارالورلر.

(۸۳) دوخوۋنى پراولينيه لوز مينىستىر و نامىستىك كه دانىسينيه يازار؛ گويرنسىكى محكمه لوز آرتاشينيه .

(۸۴) دوخوۋنى پراولينيه لوز مخصوص مهرلرى بولور.
(۸۵) دوخوۋنى پراولينيه لوز خدمتى اوستندن نظارت ايتره: داخله مينىستىر و نامىستىك .

(۸۶) دوخاۋنى پراولينيه بو اشلرنى قارار:
(۱) گويرنسىكى مجلس حكم و قرارلرى اوستندن شكابت ايتو، روحايلرنىگ اوز خدمتلرنده مساهله و جنايتلرى حقنده شكابتلرنى قاراو هم آنلرنى دىنى صودغه يرو.

(۲) گويرنسىكى مجلسلرنىگ تيوشلى معلوماتى (۲۹ ماده) وقتنده طابشرولرينه نظارت .

(۳) اوزينه جيولغان اسپسقا هم ۋبدمستلردن عمومى حساب و جدوللر توزوب داخله مينىستىر و نامىستىك گه يارو.

(۴) دىنى مکتب و مدرسه لوز گه، شولا يوق روحايلنك گه امتحان حقنده پروگرام لائحه سى توزو، دوخوۋنى پراولينيه گه تابع روحايلر ايچون خدمت يولى كورسه تو. (بو لايحه لوز داخله مينىستىر طرفندن تصديق قىلىنار).

(۵) عالى روحانى درجه لوز (آخوندلىق و مدرسلنك) ايچون امتحان قىلو هم شهادتنامه لوز يرو.

(۶) اوغالوۋنى جزالار بونىچه روحانى صودغه بيريلو يا كه توبه ايتدريلو تيوشلى جنايت قىلوچيلرنىگ اشلرن قاراو- حكم ايتو.
(۷) يوقارى ناچالستوا طرفندن دوخاۋنى پراولينيه ده قارالووى امر ايتلگان مسئله لرنى قاراو.

(۸۷) مذكور ماده لردن طش دوخاۋنى پراولينيه لوزده قارالو:
(۱) محله لوز گه ميتريچسكى دفترلر اشله بيارو.

(۲) صورالغان كشي لوز گه شريعت قتوالرى يرو.
(۳) آد مينىستراتسيه و حيت مذهب روحايلرنىك قطعيا مداخله سندن باشقه، اوزلكنندن مسجدرلر سالورغه رخصت ايتو.

(۴) مدرسه و دىنى مکتبلر آچارغه رخصت ايتو.
(۵) روسيه اچنده مسجد سالو، دىنى مکتبلر، خيرات مؤسسهرلى آچو ايچون اعانه لوز چيارغه رخصت ايتو.

(۷۴) مفتى يا شيخ الاسلام يوق يا كه آورو چاقده آنىگ وظيفه سن ايفا ايتو دوخوۋنى پراولينيه اعضالردن برسينه طابشريلور.

(۷۵) مفتى و شيخ الاسلاملر دوخوۋنى پراولينيه. مجلس وقاضيلرنىگ ياخشى خدمتلرن، مكافات بيردرو ايچون. داخله مينىستىر و قاققاز نامىستىگينه خبر ايتهرلر.

دوخوۋنى پراولينيه لوز

(۷۶) سنى و شيعه دوخوۋنى پراولينيه لوز مملكتده ايىگ عالى مسلمان روحانى مؤسسهرلى در. بتون مسلمان روحايلرى و روحانى مؤسسهرلى اوشبو پراولينيه لوز واسطه سز تابع بولار. آنلرنىگ حق و وظيفه لرى اوشبو تنظيمات ده بيلگوله نگان .

قوشمما: دوخوۋنى پراولينيه لوز مسلمانى كوب قالارده (گويرنسىكى قالا بولو آرتق) بولور.

(۷۷) هر دوخوۋنى پراولينيه، سنيلرده مفتى و شيعه لوزده شيخ الاسلام قول آستنده اوچدن كيم توگل اعضادن عبارت بولور. بو اعضالر آخوند يا كه مدرسه صفتيله دىنى - علمى درجه گه مالك كشي لردن معين اصول ايله بيش يلغه خلق طرفندن سايلانورلر و داخله مينىستىر يا نامىستىك طرفندن تصديق قىلتورلر. بو قانديداتلرنى مينىستىر يا نامىستىك كه مفتى و شيخ الاسلاملر عرض ايتهرلر.

قوشمما: اورنبورغ و توركستان دوخوۋنى پراولينيه لوزده اعضالر ۶ دن كيم بولماس .

(۷۸) دوخوۋنى پراولينيه جيولوشنده كيره ك قدر اعضا يشمى طورسه مفتى و شيخ الاسلام موقت قانديدات چاقروب طوتورلر.

(۷۹) دوخوۋنى پراولينيه زاسيدانياسنده پراولينيه نىگ سيكرىتارى، اول بولماسه آنىگ معاونى حاضر بولور.

(۸۰) دوخوۋنى پراولينيه نىگ قانسهر ريه سى سيكرىتار، ايىكى معاون، آرخيفچى، ترجمانلر، ريگستراتور و كيره ك قدر واق خادملردن عبارت بولور. بو اورنلرغه روسچهدن طش تورك - مسلمان تلىن بىك اساسلى بلوچيلر و غراژدانسكى خدمتكه كررگه حقلى بار كشي لوز قويولور. آنلرنى- واق خادملردن باشقه لرن- بيلگوله و داخله مينىستىر و نامىستىك حتى در. آنلرغه مفتى و شيخ الاسلاملر كشى كورسه تورلر.

قوشمما: اورنبورغ و توركستان دوخوۋنى پراولينيه لوزده ترجمانلر اوچدن كيم بولماز.

(۸۱) دوخوۋنى پراولينيه لوزده اش ترتيبى، اعضا و قانسهر ريه مامورلرنىگ حق هم وظيفه لرى بويله قولليگالنى محكمه لوزده كى

یولینہ ییلگولہ نوب اعانہ قیلنغان یا کہ وصیت ایتلگان منقول و غیر منقول ملک کرگہ ہم آچہ لرغہ ایتہ لر۔ وقف لر بر نیچہ تورلی، مثلاً: ۱) اعانہ چی طرفندن معین اورندہ معین بر اشکہ صرف قیورغہ طابشرلغان بولا. بو وقت وقفنی قبول ایتگان مؤسسہ ایچون شول شرطلرنی اجرا قیلو مجبوری بولا. اگر وقفچی طرفندن شرط ایتلگان اورنلرغہ طوتودن وقف صوما یا داخود آرتوب قالسه آنی دوخوونی پراولینہ لردن رخصت ایله شریعتکہ موافق بولغان باشقہ خیرات اورنلرینہ طوتوده یارار.

۲) غیر مشروط یعنی عموماً خیرات، دین و معارف یولینہ قالدلرغان وقف لر۔ اعانہ چی یا کہ وصیتچی اوز قرارن اجرا قیلو ایچون آیرم متولی تعیین قیلا آلور.

۹۴) شریعت و عادت بوینچہ مسلمانلر نك بیرہ طورغان صدقه لری۔ زکات و باشقہ لر۔ شولایوق حکومت رخصتیه مسلمان دینی مؤسسہ لری فائده سنہ جیولغان اعانہ لر ہم دینی ملک حسابنہ کرتیلور لر۔

۹۵) وقف لر۔ اگر شرطلری شریعت قاعده لرینہ موافق بولسه غنہ مسلمان روحانیلری نظارتینہ آیلور لر۔

۹۶) دینی ملک (وقف) لردن کیلگان داخود لر، اختیاری بوله کلر، روحانیلر هم روحانی مؤسسہ لر فائده سنہ جیولغان اعانہ لر۔ دوخوونی پراولینہ قارامق ایله۔ شریعت قاعده لرینہ واعانہ چیلر نك تله کلرینہ موافق صرف ایتلوگہ تعیین قیلینالر۔

۹۷) مسلمان دینی مؤسسہ لرینہ غیر منقول ملک آلو، ساتو، آیشو دوخوونی پراولینہ طرفندن رخصت ایله بولادر. بونده صوما محدود بولمی.

قوشمندا: دینی مؤسسہ لر نك کیره که س منقول و غیر منقول ملک لری ساتلسه عمومی قاعده لر بوینچہ طورغ ایله ساتلور لر. ۵۰ صوملق غہ طولمغان کیره کسز ملک لر نی گنہ گویرنسکی مجلس رخصتیه طورغسز ساتو ممکندر.

۹۸) روحانی مؤسسہ لر نك صومالی اوسو ایچون غوسودار۔ ستؤینتی یا کہ اوبشیتؤینتی بانقلرغہ صالینالر.

۹۹) وقف کامیسه لری هر یل وقف لر دن داخود لر وراسخود لر، شولایوق باشقہ چه اعانہ لر حقنده معین روشده اسمیتار توزور لر. بونلر گویرنسکی مجلسده قارالوب اوتکچ دوخوونی پراولینہ ده تصدیق قیلور لر.

۱۰۰) دینی ملکنی اداره اشنده زاقونغه خلاف اشی و عیبی بولغان کشیلر خزینہ ملک لری حقنده مساهله و عیبی بارکشی ایله بر رته ده جوابقہ طاریلار لر.

۱۰۱) مسلمان روحانی مؤسسہ لرینہ قاراغان ملک لر حقنده

۶) حکومت مکتبلرندہ مسلمان بالالرینہ دین و شریعت درس لری شریعت که و تصدیق لی پروغرامغه موافق بولو ایچون نظارت.

۷) روحانی و دینی احتیاجلر ایچون آچہ نزلہ و۔ طابو؛ مسلمان روحانی مؤسسہ لری قارامقنده بولغان اشلر ایچون جیولغان صوما و آلتان ملک لر نی صاقلو، آتلر حقنده امر و تعلیماتلر بیرو. ۸) بالالرغہ دینی و اخلاقی تربیه هم علم بیرو، یتیم و طاشلانق بالالرنی حمایه قیلو، خالص دینی یا که معلومات بیرہ طورغان باشقہ چه مکتبلر و مدرسه لر آچو؛ عموماً شریعت طرفندن قوشولغان مجبوری، اجرتسز و عمومی تحصیلنی مسلمانلر آراسنده عمل که قویو ایچون هر تورلی اوقو خانہ لر آچو.

۹) قرآن کریمنی و آنگ جز لرن باصدرو دوخوونی پراولینہ لر نك گنہ حق بولاچقدر.

۱۰) تورک۔ تاتار تلمده «مسلمان دوخوونی پراولینہ سینک آیلق مجموعه سی» اسمنده رسمی و غیر رسمی قسملی روحانی مؤسسہ لر اورغانی نشر ایتو.

۱۱) تظیماتنک ۷۹ و ۸۰ ماده لرندہ گی ذکر ایتلگان گیر بووی اصبور وقانسه لاریه پوشلینہ لری حقنده غی قاعده لر دوخوونی پراولینہ حقنده ده جاری در.

۱۲) دوخوونی پراولینہ ده قرار لر طاوش کوبچیدگی ایله یاصالا و ۱۸۹۲ یلده نشر ایتلگان عمومی گویرنسکی اوچر یژدینیه نظاملرینک ۷۵۳ نجی ماده سی بوینچہ عمل که قویولور.

۱۳) دوخوونی پراولینہ لر نك اوزلرینہ عائد اشلرندہ گی حکملری قطعی و صوگ حکم سانالور لر.

۱۴) اگر دوخوونی پراولینہ لر الوغ درجه لی روحانیلردن بررسن جز اغه حکم قیلسه لر داخلیه مینیستری و نامیستیکدن رضالق صوراب غنہ بو جزانی عمل که قویا آلور لر.

برنجی باب

وقف لر

۱۵) وقف اسمیه مسلمان مسجدلری، مکتب، مدرسه، زیارت، یتیمخانه، عاجزلر یورتی و باشقہ دینی مؤسسہ لرینہ طابشرلغان همه منقول و غیر منقول ملک لر معین رایوننده غی بتون مسلمانلر نك اورتاق ملک صانالوب بو رایون دوخوونی پراولینہ سی قارامقنده بولالر.

۱۶) وقف دیب مسجد، روحانیلر یا که عاجزلر (یتیم، فقیر، قارت، دیوانه، ترلمه سدی آورو) تربیه سنہ و عموماً خیرات

همه دوخوونی پراولینیه لرده «دینی تعلیم» شعبه لری آچیلور.
 (۱۰۹) دینی تعلیم شعبه سی باشنده دوخوونی پراولینیه اعضا-
 لرندن بری طورر.

(۱۱۰) بو شعبه ده معین بر ترتیبده صایلانغان مدرس و
 معلملردن عبارت «تعلیم شوراسی» بولور.

(۱۱۱) مدرس و معلملرنی تعیین قیلو، مکتب مدرسه لرگه
 پروگرام حاضرله، مکتبلرنک معیشتن تأمین قیابو ایچون طریشو
 و شوندی باشقه خدمت لر تعلیم شعبه سینک وظیفه سیدر.

(۱۱۲) ایر و قزلرغه خاص دارالمعلمین و دارالمعلمات لر هم
 دوخوونی پراولینیه لر قارامقینه طابشریلورلر.

(۱۱۳) یاگما مکتب، مدرسه و دارالمعلمین، دارالمعلمات لر
 آچیلورغه رخصتی دوخوونی پراولینیه بیرر.

(۱۱۴) دینی مکتبلر خصوصی اعانه لرگه، جماعت هم وقف
 صومالرینه تربیه قیلنورلر.

(۱۱۵) معلم و مدرس لر دوخوونی پراولینیه طرفندن
 دوخوونی پراولینیه نك تعلیم شعبه سنده یاگه گویرنسکی مجلسده
 مخصوص پروگرام بوینچه امتحان طوتقان کیشیلردن دوخوونی
 پراولینیه طرفندن تعیین ایتلورلر.

(۱۱۶) مکتبلر ایرلر ایچون ده، قزلر ایچون ده بولالر.

(۱۱۷) قزلر مکتبلر نده معلم لر اوقوتالر. بولرده دوخوونی
 پراولینیه ده امتحان طوتارلر.

قوشممتا: قزلر مکتبلر نده معلملرده اوقوتانا آلورلر.

(۱۱۸) مکتبلر نده دینی فناردن و آنا تلندن طش، حساب،
 جغرافیا، روسیه و عموم دنیا تاریخندن قسقه قسقه معلومات اوقتلور.

(۱۱۹) مدرسه لرده مسلمانلرنک دینگه عائد همه فلری،
 منطق، تاریخ مقدس، عمومی تاریخ، جغرافیا، فلسفه، عرب،
 فارسی، تاتار و روس تلی اوقیلور.

قوشممتا: همه فلر آنا تلنده اوقیلورلر.

(۱۲۰) معلم و مدرس لر حقوق و امتیاز مسئله سنده باشقه
 دین اهلی نك دینی مکتب معلملری ایله بر صفده طوتیلورلر.

«مسلمان محله سی» تأسیس ایتو حقنده زاقون

لائحه سی

ماده ۱) مسلمان محله سی اسلام دینیه اشانوچیلرنک اتفاقلری
 بولوب وظیفه سی و مقصدی اوز اعضالرنک دینی و اخلاقی
 احتیاجلرن اوتو، شولایوق آنلرنک معرفتی بولورینه طریشو
 هم خیرات ایله شغله نودر.

۲) هر بر محله معین بر تبریتوریه گه (حدودک) مالک بولا.

باشقه ویدمستوالر و خصوصی آدملر ایله طارتشو بولغان وقتده
 اش خزینه ملکلری حقنده بولغان باشقه اختلافلر وقتنده غی شیکلی
 یورتلور.

قوشممتا: مسلمان روحانی مؤسسه لر نك میراوی صودیا
 و آقروژنی صودده قارالا طورغان ملکی دعوالر نده منفعتلرن
 کوزه تو گویرنسکی مجلس وظیفه سی در (غراژدانسکی زاقونلرنک
 ۱۲۸۴ - ۱۲۸۵ ماده لرینه موافق).

(۱۰۲) نیندی بولسه بر مسجدگه، مکتب که یایسه باشقه
 برر مؤسسه گه قاراغان ملکنسی طوغوردن طوغوری (واسطه سز)
 اداره قیابو شول محله ده گی روحانیلردن و محله خلقی طرفندن
 صایلانغان اوج کشیدن عبارت گامیسیه گه طابشریلور. بو کامیسیه ده
 محله ده گی ایك الوغ روحانی ذات رئیس بولور. آچه لر نی
 و مسلمانلردن حیولغان تورلی صوما و نرسه لر نی صاقلاو بو کامیسیه
 طرفندن محله دن صایلانمش اعضالرن ندن بررسینه طابشریلور. معین
 محله گه طابشرلماغان و قفلرنی اداره قیلو ایچون دوخوونی پراولینیه
 یاننده آیرم وقف شعبه سی آچیلور. بونده مسلمان جماعتندن
 مخصوص صایلاندىق اعضالرده کررلر.

(۱۰۳) دینی ملکلر (وقفلر و باشقهلر) گه اویاز اچنده قاضی،
 بتون گویرناده گویرنسکی مجلس نظارت ایتور.

(۱۰۴) مسلمان دینی ملکلرینه ایك اوستون نظارت دوخوونی
 پراولینیه حق در. آنلرنک بو اشلی داخلیه مینیستری و نامیستتیک
 کوزه تووی آستنده بولور.

قوشممتا: وقف ملکلرنی اداره و آنلرغه نظارت و عموما
 بو نظامده دینی ملکلر حقنده بیان ایتلگان قاعده لر نی اجرا قیلو
 آیرم اینستروقسیه ایله ییلگوله نور.

(۱۰۵) بتون وقف ملکلر نالوغ توله و دن عفو ایتلورلر.

سیکیزنجی باب

مکتب و مدرس لر

(۱۰۶) مسلمانلرنک بتون دینی مکتب و مدرس لری مسلمان
 دوخوونی پراولینیه لری قارامقنده بولالر.

قوشممتا: دینی مکتب - محله لرده گی ابتدائی مسلمان اوقو
 خانه سی در. مدرسه ایسه علوم دینیه اربابی یتشدر و ایچون اورتا
 و عالی درجه مکتبلر در.

(۱۰۷) مدرسه و مکتبلرنی واسطه سز اداره قیلو - تعلیم
 قسمنده محله روحانیلرینه، خازایستقوننی اشلرده محله گه عائددر.

(۱۰۸) دینی تعلیم اشن و دینی مکتبلرنی اداره قیلو ایچون

۱۲) اگر محله نك بر بر مهم احتياجي بولسه آنی اوتده ايچون آخه لاتا اعانه جيو اعلان قیلور. توری اصبورلرنی بولو. جيو، صاقلو، صرف قیلو ترتیلرن بیلگوله؛ راسقلا دقا حقه ده غی ویدمستیلرنی و صاویتنگ آنچوتلرن تصدیق قیلور.

۱۳) محله جیولشی طرفندن سالنغان نالوغ و راسقلا دقانی توله و محله کشیلری ایچون مجبوری بولور. روحانلر، حتی شول محله ده یورنی بولوب اوزلری چیتده طورغان کشیلرده آندن قوتولا آلماسلر. اگر بر کشی محله که تیوشلی صوماسن توله مه سه محله جیولشی آنی صود ایله صوری آلور.

۱۴) محله لر ایچون بیک کیره ک بولوب ده بر محله نك گنه (فقیرلک سبیلی) قولندن کیلمی طورغان اشلرنی اجرا قیلو ایچون محله جیولشی کورشی محله لر یا که بتون اوقروغ محله لری ایله خبرله شه و اتقاقلاشا آلور. شول طریقه برله شوب معارف و باشقه چه مؤسسeler آچا آلورلر.

۱۵) ۲۱ یا شکه یتکان هر مسلمان بایلق - فقیرلکینه قارامیچه محله اشینه قاتشا و طاوش بیره آلور. فقط خلقه نالوغ صالو اشینه تعلقی مسئله لرده اوزلرینه نالوغ صالینو تیوشلی کشیلر گنه طاوش بیره آلورلر.

۱۶) هر محله ده یلغه ایکی مرتبه - یل باشنده و کوز کونی - محله نك نوبت جیولشلیری باصالور.

۱۷) محله ایچون مهم مسئله لر چقغانده محله صاویتی تیوش طابسه، یا که محله ده طاوش بیرو حقیقه مالک کشیلرنك دورتدن بری صوراسه، یا که دوخوونی پر اولینه قوشسه محله نك فوق العاده جیولشی یا صالور.

۱۸) محله جیولشی، اگر آکا قاتشوب طاوش بیرو حقیقه مالک اعضالرنك اوندن بر الوشی حاضر بولسه قوتنده بولا. فقط صاویت اعضالری صایلاو، محله کشیلرینه نالوغ صالو هم آخه غه تره لگان زور اشلر قارالغانده نالوغ توله و جیلر اسپسینه کرتلگان خلقنگ یارتیسی حاضر بولوا شرتدر.

۱۹) اگر تیوشلی قدر اعضا کیلمه و سبیلی «محله جیولشی» بولمی قالسه کیلگان کشیلرنك تله گی ایله ممکن قدر ایکی آتادن الک بولماو شرطیله یا کا جیولش یا صالور. بونسینه کوبموگنه اعضا کیلسه ده جیولش بولغان بولور. ایکنچی جیولشقه چاقرغانده قاعده لر بیان ایتلور.

۲۰) محله جیولشینگ پرتاقولی ممکن بولسه شوندوق توزیلور و جیولشده رئیس بولغان کشی و صاویت اعضالری طرفندن امضا قیلور.

۲۱) محله جیولشینگ قرارندن رضا توگل اعضا ۱۵ کون

بو حدود باری باشقه محله لر ایله کیلشوب هم دوخوونی پر اولینه دن رضالق ایله گنه اوزگاررگه ممکندر.

۳) محله خلقی (پریخوژان) دیب بر پریخوودده طورغان همه مسلمانلر و محله دفترینه یازلغان عائله لرگه ایتله.

۴) محله ده گی همه مسلمانلر و عائله لری محله روحانلری طرفندن مخصوص محله دفترینه یازیلار. آنده اوزی و آتاسینگ اسملری، فامیلیه سی، زوانیه سی، کسبی، طوغان و نکاحلانغان وقتی یازیلار. بونده اولگان وقتلری، محله که کرگان یا که محله دن چقغان، قایدن کیلگان و قایدن کیتکان وقتلری ده یازیلار. محله کشیسینگ اوقو درجه سی، نیندی محله خدمتلرنده بولدیغی، محله نك شبه یووی ایچون نیندی خدمتاری تیگانلک ده ترکه له بارا. بو دفترنگ شکلی دوخوونی صابرا نیاده یا صالوب هر محله که ۳ یاغه بر دفتر بیرله.

۵) بر کشی بر محله دن ایکنچی محله که طوررغه کوچسه برنجی محله پاپوچیتلندن اوزی حقه ده دفترده یازلغان معلوماتدن قوییه ایله کیتو کاغدی آلا و شوننگ بوینچه یا کا محله دفترینه یازیلار.

۶) محله یوریدیچسکی لیتسو هم اوز اعضالرینه نالوغ صالو (صامو آبلارزنیه) حقیقه مالک بولور.

۷) محله مکتبلری، مدرسه، اشقول، زراعت، هنر و باشقه توری مکتبلر، محله مکتبلری حضورنده علمی یا که هنر اوگره توجی آیرم صنفار آچا آلور. مصاحبه، لیکسیلر، قرائتخانه و کتبخانه لر، جمعه مکتبلری، پریوتلر، دارالعا جزینلر یاصی؛ آمبولاطوریا. خسته خانه و عموما معارف هم خیراتکه خدمت ایتوجی مؤسسeler آچا آلور.

۸) هر محله یوریدیچسکی لیتسو صفتیله مسجد یا که اوز اسمینه زاقونده کورساتلگان طریقچه روحانی اداره لردن صورامیچوق غیر منقول ملک آلا آلور. اگر محله اون مک صوملق قیمتی غیر منقول ملک آلورغه بولسه دوخوونی صوبرانیادن رخصت صوراب اوتهرگه مجبور بولور.

۹) محله ده باشلیچه خوجه «محله جیولشی» بولور. محله نك همه مهم مسئله لری و احتیاجلری شونده تیکشربلور.

۱۰) محله جیولشی «محله شوراسی» (پریخوودسکی صاویت) اعضالری صایلی. شولایوق صاویتنگ حساب و خدمتلرن تفتیش کامیسیه سی هم روحانی لککه قانیداتلر صایلار.

۱۱) محله جیولشی، محله احتیاجلری ایچون کیره ک صومانی طابار. محله خلقینه مخصوص نالوغ صالو، اختیاری اعانه قیلونی تکلیف ایتو یا که محله مؤسسelerندن داخود آلو طریقله.

موافق آنچه لرنك محله قاصه سینه وقتنده طابشریلوونه نظارت .
 (د) یاردم سوراب مراجعت اینکان کشیلرنك حالرن تیکشرو هم
 محله صوماسنه قاراب یاردم بیرو . (ذ) یوقاروده یازلغان قاعده لرگه
 موافق محله جیولشلیری یاساو . (ر) اوتکان یلنگ داخود . راسخود
 حسابی و کیله چك یل ایچون اسمیتا توزوب محله جیولشی تصدیقینه
 طابشرو . (ز) محله جیولشینه عرض قیلناچق همه مسئله لر نی قاراب
 چغو هم بر ترتیبکه سالو . (س) محله ایچون ایکی اسپیسق توزو :
 (۱) محله جیولشنده طاوش بیرو حقیقه مالک کشیلر و (۲) محله گه
 نالوغ توله رگه مجبور کشیلر حسابی . (ش) محله مأموریتنده یا که
 محله مؤسسه لر نده خدمت ده بولغان کشیلرگه خدمت حق بیلگوله و .
 (۳۱) محله صاویتی محله مؤسسه لر نی ترقی ایتسون ایچون
 زاقوننه خلاف بولماغان هر بر تدیرنی قیلورغه حقلیدر .

بو لائحه ده محله گه عائد یك كوب ماده لر (مثلا: خطلاشو،
 محله یابلو کیلر) یوق ئلی . بونلر لائحه تاما توزولگانده کرتیله چکار .
 مسلمان اسپیزدی طرفندن اوشبو دینی قانون لایحه سی
 قبول ایتولدی ، لکن بو طوغروده غی خدمت مونك برله گنه قام
 توگل . قانون لایحه سینی یك یاخشیلاب ترتیب ایتسه و دوماغه
 کرتورلك حال گه یتشدروب قویاسی بار . شوندن صولك دوماغه
 کرتوب ده شونی اوتکاررگه طریشو و دوما منبرندن سویله و
 وظیفه سی مسلمان فراقسیاسی اوستنده در .
 یوریستلرمزدن ایکی اوج کشی برلکده اشله سه لر اوشبو
 لایحه نی دوماغه کرتورلك ایتوب توزورلر . لکن مونك ایچون
 مذکور یوریستلرمزك پیتربورغده ، فراقسیاسم حضورنده طورولری
 و معیشتلری تأمین ایتلو لازم .

مسلمان اسپیزدی اوشبو مسئله نی ده خاطر گه آدی و خلغمز ،
 ملتزمك مادی اعانت قیلولری حقنده حسن ظن ایتوب مذکور
 اشنگ ممکن بولاجینه امیدله نوب تارالدی . صرف اوز فائده لر نی
 ایچون بولغان بو اشنگ اهمیتینی روسیه مسلمانلری انشاء الله
 آکلارلر و اوز بورچلرینی ادا قیلورلر .

•••

نرده حکمت کورسه اهل هدا
 آنی آلمق وظیفه در اما
 فارق حکمت اولمالی اول
 صوگره اخذ ایتمه لی آنی نه گوزل

بچه سکا

اچنده بو قراردن دوخوونی صوبرانیاغه شکایت ایته آلورلر .
 (۲۲) همه محله اشلرن دائما یورتوب و محله مؤسسه لر ن
 اداره قیلوب طورو ایچون « محله شوراسی » (برنجودسکی صاویت)
 توزیلور . بو صاویت محله جیولشینگ قرارلرن اجرا قیلوچی
 مؤسسه بولور .

(۲۳) محله صاویتی محله روحانیلری ایله محله جیولشی طرفندن
 اوج یلغه صایلانغان و سانلری ۱۲ دن آرتماغان و کیلردن عبارت
 بولور . محله مؤسسه لر ن اداره قیلوچیلر (مثلا: مکتب ناظری
 و باشقه لر) هم بونده اعضا سانالورلر . هر یل محله صاویتی هیئتندن
 صایلانمش اعضالرینگ اوجدن بر الوشی چغا بارر . الکیکی ایکی
 یلده قرعه ایله ، صوگره مدت طولو ایله . بونلر اورنینه یا گنا
 صایلاو بولا . چققان اعضالرنی یندن صایلاو ممکن (محله جیولشی
 صایلی) .

(۲۴) محله صاویتی کونده لك واق اشلرنی یورنو ایچون
 اوز آراسندن اوج یلغه رئیس ، خزینه دار و کاتب دن عبارت
 پراولینی صایلاو . کاتبی صاویت اعضاسی بولماغان کشیدن ده
 آلوب بولور .

(۲۵) محله صاویتی اعضالری همه سی ده اجرتسز خدمت
 ایتلر . باری محله قاصه سی بای بولسه غنه محله جیولشینگ آیرم
 قراری ایله کاتب که مخصوص خدمت حق بیرو ممکن .

(۲۶) محله صاویتی هر ایغه بر مرتبه دن قالمانچه جیولور .
 آنی کیرهك صایون رئیس اوزی حیار . یا که اعضالرنك اوجدن
 بر الوشینگ طلبی ایله جیولور .

اعضالرینگ یارتیسی جیولسه جیولش قوتنده بولور .
 (۲۷) محله صاویتنده قرار کوبچیلک ایله بولا . ایکی یاقغه
 تیگز طاوش بیرلسه رئیس قوشلغان یاق فکری قبول ایتلگان سانالا .

(۲۸) محله نك هر اعضاسی محله احوالن توزه تو ، قائده لی
 یا گنا تدیرلر قیلو حقنده صاویتقه تلدن یا که یازو ایله فکر بیان
 ایته آلا . صاویت آندی بیانلرنی طکلارغه ، موافق طابسه و اوزنده
 آنی اجرا قیلورلق وکالت طابماسه محله جیولشینه عرض ایته رگه
 مجبوردر .

(۲۹) محله صاویتی هم محله مؤسسه لرینه مدیرلر صایلاو .
 (۳۰) صاویتقه بو خدمتله یوکلنه : (آ) محله صوماسن آرتدرغه

طریشو . (ب) محله صوماسن و همه ملکن اداره قیلو . (ت) زیارنلرنی
 قاراو ، یاخشی طوتو ، آگنا آنچه طابو . (ث) مسجد و محله نك
 باشقه همه بنالرن توزه تدرو ، یا گلرنی سالو . (ج) محله اسمندن
 داغاوارلر یاساو . (ح) رئیس یا که مخصوص و کیلر آرقلی صودلرده
 و باشقه محکمه لر ده اش یورتو . (خ) محله جیولشنده برلگان قرارلرگه

تاتارلر تورکستانده

روسلر تورکستاننی اوز قوللرینه آلاچ، یرلی خلق بولغان سارتلر ایله روسلرنی بر برینه یاخشیلاب تاتور و ایکی طرفنکده حاجتلرن بر برینه ایرشدروب طورور، سودا اشلرنده فاکتور بولور ایچون اول وقتده ئهلی صانلری ده بیک کوب بولماغان تاتارلر هر ایکی طرف ایچون ده بیک کیره کلی کشیلر بولوب کیلگانلر. چونکه تاتار ایکی طرفنکده تلمن بله و شونک آرقاسنده ساتو آلو و باشقه معاملهلرده ده یاخشوق واسطه چیلک ایته آلا ایکان. حاصلی تاتار، یرلی مسلمانلر ایچون ده، اوزینک حکومتی ایچون ده اوستینه یوکلنگان وظیفه سن ایفا ایتوده برده کیمچیلک کورساتماگان. بونده غی مسلمانلرغه اڭ اول حکومتی و روسلرنی تاتقان، یاگا حکومتک قولی آستنده طورغانده طنج قته یاخشی کون ایتوب بایورغه، اقتصادی ترقی ایته رگه بیک ممکنکنی، اوزینک قیلغان اشی، تاریخی و ماضیسنده گی احوالی ایله بیک یاخشی توشوندورگان. اول بونک ایله گنده قالماغان، طور ابارا آقرنلاب اوزنده بولغان مدینتن، علمن ده آیامیچه بولار آراسنده تاراتورغه طرشقان. بیک کوب تاتار یکتلری بونده کیلوب تورلی اوکھایسزلقلرغه قاراماینچه یاگا اصولده مکتبلر آچوب کورساتکانلر. اڭ باشلاب بو خلقغه علوم و معارفنک تیوشلگن بلدرگانلر. حاصلی حاضرگی کونده بولار آراسنده «ترقی» اسمینه اشله نمکده بولغان اشلر تاتارلرنک باشلاب بیاووی یا که تشویقی ایله بولغانلغن تورکستانلیر اوزلری ده انکار ایتاسلردر.

شولوق آزغنه تاتار، ایکنچی طرفدن حکومتی آلدنده اوزینه یوکلنگان وظیفه سنی ده بیک یاخشی اوته گان. روسلرنی سارتلرغه یاخشی یاقدن تاتقان و هر اشدده حکومتک خیرخواه ترجانی بولوب یاگا خلقنک یاگا اداره گه یاتسناینچه ایلنووینه اوزسنووینه، شولای ایتوب بوندن بر نیچه یلرلر ٹلوك یاروم وحشی صانالغان بر خلقنک تیز کونده یواش بر غم اژدانلقغه ایله نووینه آز بولسه ده یاردم ایتکان. البته بولار بر طرفدن قاراغانده بیک جزئی کبک کورو. نسه ده ایکنچی طرفدن اهمیتینک الوغانی بله بیک آز خدمت ده توکل.

خوش! تاتارلر اوزلری بونک برابرینه نی آغانلر و یاگا

مملکتده نی نرسه قازانغانلر؟ مونه ایندی حاضر بزگه شوگا دقت ایتهرگه کیرهک. حسکه بیرلیمانچه گنه ازله گانده بونک جوابی بیک عادی بولاچق. تاتارلر یوغاریده ایتوب اوزدرغان خدمتلیرنک برابرینه تورکستانده تلگه آلورلق بیک آز نرسه قازانغانلر، یا که بر نرسه ده قازانماغانلر. بونک سیبلرن تورلیچه تاویل ایتهرگه ممکن. اڭ اول نی سببندرکه حکومت، تاتارلرغه تورکستانده اوز اسملرینه غیر منقول ملک ساتوب آلورغه رخصت ایتی. مونه بو احوال اڭ برنجی بونده غی تاتارلرنی اقتصادی یاقدن یغارغه سبب بولادر. باشقلر تورکستانده اوزلرینه بیک بیگل یورت یر آلوب اورونلاشوب یاتقاندده بزنگ خلق بوندن تمام محروم کیلوش قالا. تاتار، بر نیچه یلر اوزینک عائله سی ایله بونده اشل و بونده عمر ایته، عمرینک یش و کوچلی وقتن بونده اوتکاره. نهایت اشدن آروب قارتاغان کوندده اوزینه کروب یلونراق اویوده طورغزا آماغان بولا. اگرده توغان اوسکان یرندن نیچه مک چاقروماق بر شهرده اواره ی جهان بولوب یوررگه تله ماسه بار کبک آچه سی بله ن کیری اولینه قایتوب آنده اوزینه یاگدن اوی قارالتیسی قوررغه، یاگدن باشلاب یورت یر جینارغه مجبوردر. درست بو احوالنک بزنگ ایچون بر فایده لی یاغی ده بار. قایسی بر اش نک کوگلسز یاغی بولغان کبک یاخشی طرفی ده بولا. روسلر «Нѣтъ худа безъ добра» دیلر. شولایوق سیره ک بولسه ده بولارنک بر تورلی عقللیراقلری اوزلرینک بونده وقتلیغنه بر مسافر ایکنچیلکلرن بیک یاخشی بله لر وشول سیبلی، طوغان اوسکان یرلرن، آللرن برده اونوقیلر، آنک بله ن علاقہ نی برده کیسمیلر. اوشبو کونده راسخودندن آرتقان آچه سینه یاخشی یورتلر صالدروچیلر، یر صو کوبایتوب آللرن یاگا سالغان هیبت یورتلری، اوی آرتنده اوسترگان آلما باقیچلری ایله تیره یاق کورشی روس آللرنه تیگه شدرماس درجه ده یاخشر تاروویچیلری ده سیره ک بولسه ده کورونکالیلر. لکن شونسی ده بار: بولارنک حاضر آللرنده شاقنی اوک آچه غه توشوروب صالدرغان یورتلری تورکستان شهرلرنده بولغان بولسه ایدی شک یوقکه اقتصادی یاقدن خوجه سنه بیک کوب فایده کیتوررلر ایدی. ئه اولده آلا اوزلری ده طورماغاچ هیچ بر فایده سزغه اولک سرمایه بولوب تیگ یاتالر. طاغن اوسته وینه آلرنی اوت کوزدن صاقلار ایچون یل صاین بایطاقنه استراخاوی آچه سی ده توله نرگه تیوش بولادر. تورکستان نک اداره سی روسلرغه کوچکچ آنک سوداسی ایس کیتهرلک درجه ده کوته رلدی. بوندن ایلی آلطمش یلر اول، اوزنده فقط جلادلرنک قیلچلری، توره لرنک قامچیلر یغنه حکم سورگان تورکستان حاضر میلاردلر بله ن آباروت یاصی تورغان

طورمی ایکان. اول وقتتی، تابقان مال غه، توتقان راسخودغه، آشاغان اچکانگه برده حساب بیرو یوق، اشده اوز قولمزده بولغانغه تله گانگنی قیلورغه ممکن ایدی. نی آیتسن ایندی آنی، بر ته ته یلر گه گنه کیچنه اوچار دورتار یوز صوم بترگان وقتلمز بار ایدی !!!...» دیلر.

زمانه ننگ بر فورماده برده اوزگار، اینچه تورماوچیلغی اثباتقه محتاج بولماغان بر حقیقت اول. بلکه بیرلی مسلمانلر ننگ روسچه تل بلمه گان، نوغایسز آباقده آطلی آلاماغان اوزبه ک وقتلری بز نکیلر گه بایور ایچون هیچ بولماسه کشی آراسنده بر جماعت تشکیل ایتد ایچون بیک زور فرصت بولغاندر. لیکن تاتارلر بو فرصدن کیرا گنچه فائده لنه بلماو اوستینه بیک کویسی تابقان آچهلرینی ده سفاهت یولینه یاکه شونگ کبک اورنلرغه طوتوب بترگانلر. قای برسینگ شول زماننگ خاطره سینه کوز گه کورونوب قالغان نرسه لری بولسه ده آلارده آلارنده سالنغان یلینه برتین تابش کیتورمی طورغان آغاچ یورتلریغنه در. آلی احتمال فائده لنه آلورلرده ایدی، لیکن کیچو گلگان ایندی. حاضر بونده غی خلق اوزلری ده همانده مسلمانچه یازو صزودن اوتلمه گان نوغایلردن برده کیم توگللر. نوغای یاردمندن باشقده اوزلر ننگ اشلرن یاخشینغه یوروته و جایلی آلار.

باشقه خلقلر خصوصاً روسلر تاتارلر ننگ احوال خصوصیه سن تیکشر گانده «تاتار ناچار ایگونچی»، اولنده طوروب ایگون سوروب ماتاشرغه یاراتقی اول» دیلر. واقعا بودرست. بز ننگ خلق تورلی شهیرلر گه تارالوب هر تورلی خدمتچیلک بلهن شغلله نونی اوز آلورلنده صابان سوروب اول خوجه لغی ایتودن قات قات آرتق کورلر. بو گاسب تاتارلرده بیر صونگ آزغی سبیلی طورمش ننگ قصصیلغیمی؟ یاکه بابالردن قالغان بر بیرده اولطرونی یاراتماوچیلق. کوچه لک سوپو عادتی بارلقمیدر؟ هر نه بولسه ده بیک کوب تاتار اولنده غی خلقنگ یارطیسی دیهرلک چیتده یوروب، قالغانلری ایگون صابان بلهن مشغول بولسه لرده بوگا اولقدر کوگل یوروب اشه ماگانلکلری همده تورلی یوللر بلهن شوشی اشلرن یاخشور. تورغه تله ماگانلکلری معلوم. قاتوپیراتیونی اشلردن ده بز نکیلر کلی بیک یراق طورالر. مونه شونلقدن بر تاتار بالاسی اوز اولنده کچکنه گنه خوجه بولوب طورودن چیتکه چغوب بره وگه خدمتکار بولونی آرتغراق کوره. شونگ ایچون اولن، یورت بیرن طاشلاب ییگل تابش ازله رگه چقغان تاتارلر روسیه مملکتینگ هر بر شهرلرنده تابالار. بره وسی باشلاب بر بیررگه آباق باصدیمی قالغانلری اوزاقلامی آنده باروب یتشه لر. خصوصاً سوکئی بللرده تاتارلر سیبیریا، قریم، قافقازنی بر تورب چقغاج ایندی تورکستان ننگ

بر سودا خانه غه نه یله ندی. تورکستان حاضر قاینی. بر طوقتامی صاتاده آلاده. بر طرفدن میلیونلاب بود باخته، یفه ک، میوه یتشدروب صاتوب طورسه ایکنچی طرفدن روسیه ننگ بتون پرامیشلوتوستی اوچون بیک فایده لی بر بازاردر. مونه احوال شولای بولغاچ حاضر ایندی الوکیدن شاقتیوک کویگان تاتارلر ننگ تورکستان ننگ سوداسنده، بازارنده یندی اورن طوتقانلقلرن تیکشروب قاریق. لیکن اوکنچمزگه قارشى نقدر طرشوب ازله ساکده نه لیگه تاتارلر ننگ تورکستان ننگ اقتصادی باروشنده کوزگه بهریلورلک بر رول اویناغانلقلرن کوره آلازسک. بونگ سبیلرن تجر به لیره ک کشیلردن صوراشقالیسک؛ آلا تورغان جوابده بیک خارا کترنی بر نرسه درک، اولده اک برنجی تاتارلر ننگ اوزلر نده ره تلیره ک بر اش یورتلرک کاپیتال یوقلوغی بولوب چغا و هیچ بولماغانده تاتارلر بونده غی یه وریلردن اورنه ک آب بر بریسی بلهن آگلاشوب یش آلتی کشیدن عبارت بر شرکت توزوب ده بیاره آلیمیلر. بونگ سببی ده بیک ظاهر. بردن بوندی اشلر آلا رغه بیک یات کورونگانگه، بولدر اؤلرینه کوزلری یشی. همانده بر برسینه اشانالمیچه شبهه لی کوز بلهن قاراولری بماغان. ایکنچیسی تاتارلر ننگ تورکستانده غیر منقول ملکلی بولماغانغه و آنی الده ایتهرگه آلا رننگ نه لیگه پراواسی یوقغه کوره تاتارغه بونده غی بره ر بانقده دن کریدیت آچوب آچه آلووی بیک قیون. اما بو مسئله باشقه لر ایچون بیک ییگل حل ایتولگان. حتی بیرلی مسلمانلر ایچون بو اش ییگره کده آسان، آلا رغه هر وقت بیرن یاکه یورتن رهنه ک صالوب بره ر بانقده دن معلوم بر پراسنت ایله آچه آلوب بره ر سوداغه طوتونورغه بیک ممکن در. اما بیچاره تاتارننگ بو توغورده ده رزقی بتوله ی کیسولگان. ایس کیتاسلکده توگل؛ باشقه لر ننگ طالعلری کوندن کون آله کیتانده بز نکیلر ننگ صانلری آرتقان صاین کیریگه گنه کیتانلگی کورونه. ایسکیره ک زمانده ره تلینگنه طورغان کشیلر ننگ ده بو توغورده شکایتلری ایشلوب طورادر.

قای برلری طوریدن طورلی زمانه ننگ بولای کوگلسز یاقغه ایله نوب چخووندن زارالانوب ترسه کلرن تشه رگه تلیرده یتنه گنه آلیمیلر. نهایت دیگر ننگ دونقوتندن صوگ ساحلده قوری بیر اوستنده قالغان بالی کبک آبدراغانلقلر نندن: «بار ایدی برکتلی زمانه لر، طوتاغنه بلما دک، اگر شول چاقده تابقان ماللر مزنی یوقبار اورونلرغه اسراف ایتمه گان بولسه ق، کم بله بلکم بو کونده ایندی یوز مکلرگه مالک بولغان بولور ایدک، نه بز جوله لر کیه چکنی آزغنه ده اویلامادق: بز ننگچه زمانه هر وقت شولای بر تورلیگنه بولورغه تیوش ایدی، لیکن اول هر وقت بر تورلیگنه

جوهر، دین و علوم

اسلام دینی بتون فضائل و کمالات انسانیه نك معدنی بولدیغی کبی بتون علوم و حکمتنگ ده منبعی در.

اسلام دینی نظرندہ علوم و معارف یولی ایکی توری بولوب بری: نقل و متواتر خبرلر همده درست سندلی و صحیح روایتلر طریق در. بو طریقدن اسلام عالمندہ علوم نقلیه شعبه لری ظاهر بولمشدر. ایکنجیسی عقل و حکمت طریقدر. موکا بنا اسلام دینی عقل و فکرنی حقایق کائناتده استعمال قیلورغه یورر. عقل و فکرنی استعمال قیلوده ایسکیدن برلی ایکی توری مسلك بار ایدی. بری: ریاضت و تزکیه نفس همده ذوق و محبتدن عبارت بولوب اوشبو نرسه لر سببندن خفی و یاشرون همده «ما فرق طبیعت» بولغان حقیقت و سرلرگه، حکمتلرگه اطلاع حاصل بولنور ایدی. ایکنجی طریق ایسه نظر، فکر حقایق جلیه نی تدقیق قیلماق (تورلی توری تجربه لر، واسطه لر، فاعده لر، اصطلاحلر) دن عبارتدر. اوشبو مسلكلر نك اولگیسی «اشراقیون» و ایکنجیسی ده «مشائیون» دیب معروف حکمتلرگه مخصوص ایدی. اسلام علمی ایسه اوشبو ایکی مسلكنگ هر ایکیسینی ده جامعدر.

علوم نقلیه ایسه یالکز قرآن شریف و حدیثلردن نقل و سماع همده درست بولغان روایتلر و سندلی خبرلرگه بنا قیلنوب موندن فقه، اخلاق، احکام، معاملات، مواریث، حدود، عربیات، اصول، بیان، معان، قرائت، تفسیر و حدیث فنلری طوغمشدر. اما «اشراقیون» طریقه سی افلاطون، سقراط و فیثاغورس کبی یونان حکمتلردن باشلانوب سوکره روملر آرقلی اسلام دیناسینه کردی و صوفیون فلسفه لرینه تطبیق ایدلدی.

اشراقیون نظر نجه: وجود عالمی حقایق معنویه و لاهوت عالمته حصر قیلنوب مادیات ایسه یالکز اول عالمنگ آثاریدر و جمله سی آنک طرفندن بلغ اولنور. اول حقایق غه نسبت برله جمله سی هیچ بلسکده «مص» اولنورلر. حالبوکه صوفیون «وحدت وجود» باینده وجود حقیقینی یالکز الوهیت اوزرینه حصر قیلوب کبره ک جلی و کبره ک خفی بولسون بتون کائنااتی

هر بر شهرلر نده بیگرمه ک کو بایوب کیتدیله. بولار نك اصلن، توبن تحلیل ایتوب قاراسا ک اوج دورت پراسینت غه استثنأ بلن اولده غی ایگون اشندن طویغان همده آندہ بوندن باشقه بره ر اش قیلوب فائده چغاررغه ایمانی بتکان کشیلر بولوب چغارلر. چلابوق بزنگ روسیه ده طورمش یولینه آباق باصارغه طورغان یاشلرگه قاره خدمتلردن باشقه، طوتونورلق اش بتدیمی ایدی؟ یوق، مک مرتبه یوق. لکن شونسی باردرکه، زمانه اوزگارہ، اما بز آکا قاراب اوزمز اوزگارمیز. روسلر برده آبدرامیغنه اش تاب طورالر. طوراطورغان اورونلرندن اوج دورت مک چاقرملق یرگه قووب یات بر محیطده بخت ازله رگه آلارنی بر نرسه ده مجبور ایتمی. آلا باشلیچه کسبلری بولغان اولده غی بر ایگونچیلک باقچه چیلک که گنه ده اشانوب طورمانیچه، استالارلق پلوتیکلک کبک توری هنرلرنی اوگره نو اوستینه اول خوجه لغنده استعمال ایتوله تورغان اسبابلرنی ده اوزلری یاصاب اوزلری حاضرله ب طورالر. بوندن باشقه آلا رغه تگوچیلک، ساعتچیلک کبک بر آز آروراق هنزلده بتکانمی؟

تاتار ایچون بو اشلر اورس اشی، قاره اش ایکان، آندن آری ادبی ره ک خدمتلرده روسیه ده بار بیت. حاضر زیمستواغنه یل صاین نیکدر یازو صزو بلگان یکتلرگه اوزی اش تابوب یرہ، طاغن اوللرده ؤولصت کاتبگی، اوچیتلک کبک خدمتلر نك ده تاتار ایچون قابقاسی برده ییکله نماگان ایچ. تیک بارلغی شونک آرتینه توشوب یاشلکده حاضرله نورگه، او قورغه غنه کیره ک. بو خصلتلردن محروم بولسه ک قایدہ غنه بارسا کده سینک ایچون شولوق قویاش و شولوق دنیا بولور.

نی ایتسه کده آیانچ! بز وطنمزنی چیت کورگانمز کبک اجدادمز نك برکتلی یرلرندن بولغان تورکستانده آلار نك بز بختسز وارثلری. نه لیگه توری یول بلن چیتلرگه خدمتچیلک ایتودن باشقه غه عقلمز ابروشمی، شول وظیفه نی اوتی آلسه ق اوزمزنی دینانک ییک بختیلرندن حسابلیمز، لکن یلدن یل بو یاقدرغه چیتلردن توری صنف خلق کیلوب کو بایوب طورغانه بو وظیفه ده ایرکسز قولزدن چیتلرگه اوق اچقنورغه حاضر طورادر. بزنگ کبک ایکی آباقلی، ایکی قوللی یه ؤریلر تورکستانی تله گانجه ایمه لر، سوداسینگ قایماغنه آشیلر. شولایوق باشقه. لارغه کیلسه ک آلا رده برده کوزلرن یومیلر. هان بیگرمه ک الوشسز قالغان بزنگ تانارغه. «بونک سببی نی نرسه؟» دیب صورالغانده ایشوترگه آور بولسه ده «اوزمزنگ نادانلغمز، زمانه غه قاراب اوزگارماومز» دیگان سوزنی طاغنده بر مرتبه تکرار ایتوب کپته رگه طوغری کیله در. الله یار بله شف

شونگ ایچون آبی معرفت قیلمق تعلیم الهی بولغان درست نقل و درست عقل هم ده علوم عقلیه ننگ هر ایکسینی برلکده جمع قیلمق ایله گنه بولور. جناب الله ننگ باطن و ما فوق طبیعت وجهی ایسه انیسار و کتب سماویله لر ایله معرفت قیلنوب ظاهر وجهی ده بنده لرینه احسان قیانهش عقل صحیح واسطه سی برله حاصل بولور. اوشبو سیدن اسلام دینی علوم و معارف ننگ نقلیات و عقلیات طریق لرینک هر قایلورینی تمام جامع بولمقده در. سلف صالحین حضرت لرینک طریقه لری ده اوشبوندن عبارت ایدی.

اسلام دیاتنی دخی حقیقتنی اظهار و آکا نصرت قیلمق ایچون، منطق و مناظره، کورکام مجادله طریق لری برله ده علم باینی آچمشدر. مونک سیندن اسلام دینیه قارشو الحاد و تکذیب قیلوچیلرغه قارشو مدافعه یوللری و کلام علملری قورلمشدر. فقط شول قدر بارکه، اسلامنگ جوهری و مبادیسی بوروشده تأسیس قیلنوب تامرلانمش ایسه ده سوکره بو طریق لرینک هر بری ده تحریف و تبدیل بلالرینه اوچرامشدر. مثلا: علوم نقلیه خلاقیات گه آماشنوب یالکزر حشویت و جمودیت اوزرنده قالمشدر. صوفیون حکمتی دخی طامات و شطحیاتغه آماشنوب یالکزر اوهام و خیالاتدن عبارت بولمشدر. فنون و نظریات طریق ده بتولنه ی سونوب مندرس بولمشدر. قالغانی ایسه کلام و جدل طرفینه تارتیلوب تحریف قیلتمشدر. مونک سیندن مسلمانلر عصرلرجه مدتلر حقایق کائناتغه نظر قیلوب و کائناتنگ اسرارینی تیکشروندن محروم بولوب سوفسطائیلق یولنده قالدیلر. سوکره بو اونونلمش طریقه نی، ابن باجه و ابن رشد لر کبی اسلام فیلسوفلری احیا قیامش ایسه لرده ثمره لری برله فائده لیمک اسلام عالمینه نصیب بولمادی، بلکه بو یمشدرنی آوروپالور آشادیلر. آنلر ایسه مونک سیندن بو کونگی مدنیتلرینه طوتاشدیلر.

علوم اسلامیه ننگ نقلیات و صوفیون حکمتی ایسه اوز اصللرندن چغوب تحریف قیلنغان حاللرنده همان دوام ایته لر. مونلردن باشقه اسلاملر ایچنده دخی بر طائنه باردکه مونلر یالکزر نقلیات ایله گنه قناعت قیلورلر، کتاب الله بولغان قر آنی و سنت هم ییغمبرمننگ حدیثلرینی هر توری بدعت و خرافاتلردن صافلاب عمل قیلو حقیقده دعوت ایثارلر. احمد بن حنبلر، ابن تیمیه لر، ابن جوزیلر، ابن قیملر و صوگغی و قتلرده قهاییلر اوشبو طائنه گه منسوبلر در. امام و مدرس سرورالدین بن مفتاح الدین.

سوره: اوشبو مقاله ده بولغان سوزلر محقق عالمر طرفندن ترتیب ایتمولگان و متخصصلر جانبندن قبول کورلگان ییک کوب و اشانچلی اثرلردن صغولوب النغان «خلاصه» در، یازوجیبی

آنک صوری مظاهری دیرلر. شول قدر بار: اسلام صوفیلری بو قاعده نی قرآن و احادیث اوزرینه یعنی قرآن شریف تعلیم ایتمک تنزیه و تقدیس اصولینه و هم ده صفات کمالیه و اسماء الحسنی و کمالات الهیه اوزرینه بنا قیلمشدر (۱). آنلرچه بتون کائنات صفات الهیه ننگ مظاهری و اسماء الحسنی ننگ تجلیاتیدر. بو حقایقغه واقف بولمق و بویله سرلرگه دوشمنک یالکزر آداب قرآن و سنت رسول ایله تزکیه نفس ایتمک و هم ده تقوی و محبت، انس و بتل کبی اخلاق ایله تریه قیلتمق برله گنه میسر بولور. علوم عقلیه ننگ بو طریقه سینی اظهار قیلوچو اسلام عاماسینک مشهورلری: ابن عربی، قنوی (۲)، ابن قسی، جنیدی، علی الخواص، شعرانی، سرهندی، ابن الفارض، غزالی، سهروردی، جامی و مولوی کیلدر.

اما علوم عقلیه ننگ ایکنچی طریقه سی بولغان «مشائیون» مسلکی آرسطو وزه نون کبی ایسکی یونان فلاسفه سینک مسلکلرندن بولوب بوده اسلام دیناسنده شایع بولدی. مونی دخی فارابیر، ابن سینا، شهاب الدینلر، ابن باجه لر، ابن رشد لر و فلانلر کبی اسلام حکیملری مسلمانلرغه تعلیم قیلدیلر. بو حکمت ده، نظر و فن قاعده لرینه قورلدیغندن، قرآن شریف ننگ نظر و تفکر، اعتبار و تدبر حقیقده غی امرلرینه اوشنداق مکونات و آیات تکوینییه توغروسنده بولغان فرمانلرغه غایت مطابق ایدی. شونگ ایچون بو حکمت، اسلام دیناسنده ییک مقبول بولدی. بو حکمتنگ یالکزر الوهیت عقیده سی حقیقده بولغان بعض قاعده لری گنه جرح ایتمولدی. اما فنون و نظریات باینده غی بتون شعبه لری ایسه سنت اوزرینه غایت مطابقدر.

اسلام دینینک توب اساسی «معرفت الله» بولوب بو دخی کائنات غه نظر ایتموگه و خالق تعالی ننگ مخلوقاتنی بولغان افعالی و آنلرده گیزلو بولغان حکمتلرینی آکلامق غه باغلو ایدی. اسلام دینی قاشنده خالق تعالی حضرتینی معرفت قیلمق ایسه برهنلر، بوددیلر، منجملر و فلانلر کبی یالکزر تعلیم الهی، الهام، فرشته لر و یاکه هاتلر، اسرار خفیه لر و توغریدن توغری لاهوت عالمی ایله سویله شمک و خبرله شمک اساسینه قورلمش توگل، بلکه ده حقیق معرفت، نقل صحیح ایله عقل صحیحنگ هر ایکسینی برلکده جمع قیلمق و بر برینه دخی تطبیق قیلمق اساسینه بنا قیلتمش ایدی. چونکه خالق تعالی آثار قدرتی برله ظاهر بولغان حاله ذات مقدسه، عظمت و کبریا، تنزه جهتندن باطن در.

(۱) آلائی بولغاج نی ایچون اسلام حافظلری و ظاهر شریعتنی مسلک ایتموچو مفسر و محدثلر «وحدت وجود» مسلکندن رضا بولیلر حتی نقرت ایتملر؟ «شورا».

(۲) قونوی بولسه کیره ک. «شورا».

افیون حقننده

(فنی مقاله توگل، بلکه خصوصی فکر لرگنه)

اوشبو یل ۱۵ نجی مایده جیقغان ۱۰ نجی عدد «شورا» ده «افیون برله سودا قیلو درستمی؟» دیب صورالغان ایدی. شوگا قارشى «شورا» ننگ جوابی: «افیون، بزگه بتونلهی مجهول نرسه در، اسمندن باشقه سی حقننده معلوماتمز یوق. مجهول نرسه حقننده جواب یره آلمیمز» مضموننده ایدی. اوشبو مناسبت برله افیون حقننده کورگان و ایشکان نرسه لرمنی یازامز، بلکه باشقه طرفلردن برله چک معلوماتلرغه قوشارغه یارار.

«کراسنی وودسکی» شهرینه کیلومزنگه ۱۵ یل بولدی. شوگا قدر «افیون» ننگ نیندی نرسه ایکانلکینی بلمیدر ایدک. موندن ۱۲ یل مقدم ایدی «بخارای شریف» ده بر اویده خلقلر ننگ جیولوب بر نرسه ایچولرینی کوردم. صورومه قارشى ایدده شم: «مونلر کوکنار ایچلر، کوکنار آراقی روشنده بر نوع ایچمک، آنی ایچو برله آدمنگ کوکلی خوشلانا» دیدی و اوزی ده بر کاسه توینه صالوب ایچوب یباردی. اول اوزی، شونی ایچار ایچون مینی ایبارتوب بارغان ایکان.

موندن یدی یل مقدم «کازانشیک» اسملی بر استانسده بر تهکه تورکانی برله باشدم. زور گوده لی بولغان بو تورکاننک کوکلی بیک توشونکی، بیوق، روحی سونک ایدی. بولای یورووینه سبب نیندی نرسه ایکانلکینی صوراشقاغده ایدده شلری: «اول تریاکى» دیب جواب یردیله. سوگندن تهکه اوزی ده یاشرمادی و هر وقت: «مین تریاکى بولدم، مبتلامن، دنیاده موندن ده یامان اش یوق، موندن باشقه طوراً آلمیم، تاشلارغه اجتهاد ایتسه تاشلی آلمیم، بزنگ تهکه تورکانلر نده ده، یوموت تورکانلر نده ده شوشی افیون برله مبتلا آدملر کوب، تاشلی آلمیلر، تاشلاوچیلر قرق کوندن آرتق طوراً آلمی ثولهلر، بو اش تجربه برله معلوم» دیب سویلیدر ایدی. افیون برله مبتلا بولوچیلر کیبهلر، یوزلری صارغایا، بیک قورقاق و جین بولالر، اوزلرینی یوقی باصا، یوزلری سونه، قوریلر، باشلری توبان سالونادر، ایرلکلری ده یوغالا، دیلر.

اوتکان یل ایران یرینه یر قارار ایچون بارغان ایدک. اوشبو

پتربورغ و مسقوا یا که قازان و اوفاده طوروچی، علم و مدنیت دنیاسنده قاینوچی توگل، بلکه اورال طاوولرینگ ال ایچکاری قوینلر نده و اورمان آرالر نده یاشوچی باشقردلرنگ و مدنیت هم علم دنیاسی برله علاقه لری طوتاشه آماغان خلقلرنگ عزلتخانه سنده یاتوچی بر اماملریدر. الوغ شهرلرده، مطبوعات و کتابلر آراسنده او طروچیلر، اوز اوزلرندن علم تحصیل ایتو حقننده اوشبو آدمدن عبرت آلسلر ضرر بولماز ایدی.

شعر:

آقچارلاق

نیندی خوش، صاف، طن هوا، آتدی گوزهل جه ننگ طاکلی یاقتروب کیتدی سماء؛ آصو قزل مشرق یاغی.

شوندی ایرکنک، بتونک دنیاده، یوق حد حساب ظن ایتهرسک قر، بولون، دنیا یارالغان اور یاگی.

شول وقت جیرنک گناهسز بر ماطور آقچارلاخی کیلیدی ده کول اوستینه طبطن اوچارغه باشلادی.

آق بدنگه آق قاناظ شوندای کیلشکان، شوندی صاف حیثیت آنده تمام بر پاک عقیف قزغه اوشاش.

اول ماطور سلکی قاناظنی! اول مقدس بر یورش!!

یالطری توشلر، قاناظلر، نه ق قویوب قویغان کومش.

کوبده اوغی، شارط... طاوش چو! نرسه بو، آه آتدیلهر قاطراب کیتدی کول اوستی نرسه در شارطلاتدیلهر.

شاب ایتوب توشدی صوغه قانغه باطوب آقچارلاق آه!

طنچیدی ملطق ایسی، نیندی ظلم، نیندی گناه!

آوچی ملعون طاوغه کیتکانده اشقلانغان ایکان

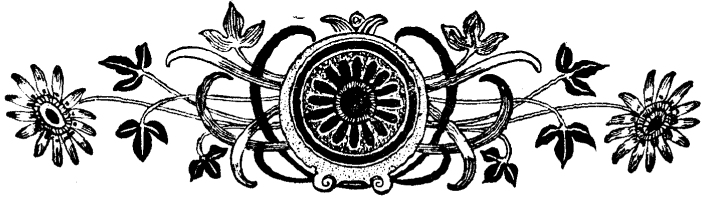
بو ماطور قوشقه کوکل قویغان، عشقلانغان ایکان.

نه ق شونک توسلی ماطور، یه ش کوبمی قز بولمی خراب... طوقتاماس آوچی بلهم؛ بر، بو سطرلرغه قاراب.

نجیب دواموی.

افیون تارتوچی خاتوننگ بالاسی هوشسز بولوب طوادر. افیون تارتقان اوبده گی ماچی، شول اویدن باشقه ده طوراً آلمیدر. افیوننگ ضرری آراقی غه کوره اون آلتی الموش آرتقدردر. اسماعیل ابراهیموف. «کراسنودسکی».

آثار قدیمه (محمدجان مفتی ننگ بر نصیحتی)

اوشبو یل اییول آینده فاضل محترم موسی افندی ایله برابر مشهور فابریقاتلردن حسن افندی و قارنداشلر ننگ خانه لرنده قوناق بولوب طوردیغمزده حسن افدیننگ «آثار قدیمه» لری آراسنده محمدجان مفتی ننگ بر عمومی نصیحتی برله شول نصیحتی محله اماملریته اوزاتور ایچون یازلغان آیرم کاغذینی کوردک.

یازولر ننگ هر ایکسی ایسکی یاشل کاغذگه یازلغانلر. نصیحت، برنجی بیتده ۲۳ و ایککنچی بیتده ۶ یارم یول بولوب حاضرگی بیش تین باقر آچه زورلغنده مهر سالغان و «مفتی» دیب امضا قیلنغان. مهر ننگ یازووی آچیق معلوم توگل، «آثار» (برنجی جلد ۱۸۹ نجی بیت) ده یازلغان غه موافق «اقضی القضاة فی شهر البلغار آخوند محمدجان ابن امیر محمد الحسینی المتوکل علی الغنی» دیب یازلغان بولسه کیردک دیب ظن قیلهم. لکن دقت برله قار اوچیلر ایچون اوقورغره ممکنک یوق توگل.

اوزاتور ایچون یازلغانی برنجی بیتده ۲۳ و ایککنچی بیتده ۱۲ یول بولوب آخرنده «مفتی» دیب امضا قیلنغان. یازولر ننگ هر ایکسینی حسن افندی مفتی ننگ اوز قلمی ایله یازلغانلغینی ظن قیله در. لکن مین، محمدجان مفتی یازوونینی کوب کوردم. بو یازولر آننگ یازولری توگل بلکه «مفتی» دیگان امضالری غنه اوزینکی در. گنیرال، پاشا، والی، غویرناتور مثالنده غی سوزلر شخصی امضالر حساب قیلنورغره یاراماغانلغی کبی قاضی، مفتی، ملا و آخوند قیلینده گی سوزلرده امضا توگلاردر. لکن مفتی حضر-تلی «مفتی» نی اوزینه شخصی علم اورنده حساب ایتدیکنندن امضاسنده شوننگ ایله قناعت ایتمشدر.

بو سوکئی کاغذنگ روسجه سی ده بار (تورکیچه سی، روسجه دن ترجمه بولسه کیردک). روسجه سیننگ آخزینه اوز قولی برله муфт. гусейн. روشنده امضا قیلغان. یازولر ننگ هر ایکسینی عینا (اوز رسمی برله) بویرده کوچره نر:

سفرمزده «بندرگر» اسملی شهرده بر آز کونلر قالدق. بو شهر یا گنغه توزوله باشلاغانلقدن مسافر خانه و نوه برلر یوق ایدی. بر ارمن تنگوچی اوینده طوردق. آشار ایچار ایچون بر جای خانه گه یوریدر ایدک. جای خانه ننگ ایچی یرلی خلقلر برله هر وقت طولی بولادر ایدی. شوشی آدملر موندده افیون استعمال قیلور ایچون حیولوب یاتالار ایکان. شوشی اورنده بز افیوتی کوردک و افیون تارتوچیلرینی تاماشا قیلدق.

افیون اوزی صاری، قوگغرت توسده، اوزلی بالچق غه اوخشیدر. آنی بارماق بویلی کاغذگه توره لر و شوندن آز آرنغه آلوب تروپقاغه سالوب تارتالر. بعضیلر یاسمق قدر و بعضیلری بر آز آرتق سالار، بورچاق قدر سالوچیلرینی ده کوردم. موناری ایندی ییک اوگره ننگلاری و تارتورغه توشنوب الفت قیلغانلری بولادر. یوقسه بردن بورچاق قدر سالوب تارتوچی آدم، شبهه سز اوله در، دیلر.

افیونچی و تریاکیلر ایرته برله ایرته طوراً آلمیلر، صوق غه توزمیلر، کوبردک و قتلری مانغال یاننده اوتهدر. آنلر مانغال یانینه حیولوب اوطورالرده، افیوننی تروپقالرینه سالوب، شوننگ اوستینه اوتلی کومر قویالر و نه مه کی تارتو روشنده صورالر. چب چی افیون چتر چتر کیلوب یانا، اوزلر ننگ کوزلری آقبا، حالدن تایالر، صولشدری تارایا، آخرنده اوطورغان یرلرنده یوقوغه کیتلر. مونلر ایندی کوبسنجه دنیادن کیچکان آدملر بولا، بر کون اشله سلر ایکی اوچ کون شولای اوزلرنجه حضور قوروب اوطورالر. شونک ایچون هر بری بورچلی (مدیون) بولالر. اوزلری: «اش یوق، کسب یوق» دیب دنیادن زارلانلر. حالبوکه «بندرگر» ده شوندی زور بنالر اشله نه درکه موندده غی اشلر بتون ایران خلقینی طوبدررغره ییتارلکدر. نیچه یوزسازین اوزولغنده بر کوبر سالنه در.

ایران تاموزنه سینی صالدروچی بلجیقا آدمیدر. اوزی روسجه بلعی. موننگ تیمر اشینی بر ارمن آغانده روسلرینی یاللاب اشله نه در. توپراق اشلرینی «قاراصو» دن کیلگان مالاقلار اشلیر. آت برله خدمت ایتوچیلر ننگ کونده ۲۴ صوم توشروچیلری بار. اما بز ننگ مسلمان افیونچیلر: «اش یوق، کسب یوق» دیب شکایت ایتلر، آشارلرینه تابا آلمی بورچ غه باتلر.

ایران مملکتیننگ نظامینه کوره چیتدن افیون کرتوگه، افیون برله ساتو ایتوگه رخصت یوق. افیون ساتو و تاراتوده عیبلی بولوچیلرغه الوغ جزالر تعین قیلنغان. شولای بولسه ده خلق استعمال قیله، جوینی تابادر.

ایرانلیلر اوزلری افیون حقنده شوشندی نرسلر سویلیلر:

اوجون چان بزلاز تحت روسیه تنك سایه باندا مرحت شاهانه غه
حصه نساك بزلازه ناموس دكلمی دور حراب اولمش آتا یورطی
اولادلاریگا اعانت قلمای قالمورغه چونكه بزلاز كگز علی السویه
سایه دولتدا بندالارمز اول ایمراتور روسیه مملکتی تنك صاحبی
عزیز روحلی پادشاهمزننی بصوره هیاكل انساننی الله تعه خلق ایدوب
دور بز سز اول هیاكل تنك اعضالاری منزله سندامز آنداق اولغاندا
مثلا بر اعضا رنجو کورسه بدن تنك ایکنجی اعضاسی رنجونی حس
ایدار شوگا مثال اول دوشمان قدم قویغان غویبر نالاردا کوب
بندالار جفاندی اسلیدویشیلنی آنلارتنك جفاسی بزتنك جفادور
زیراكه هیاكل انسان تنك اعضالاری بر بریندا حصه مند خیر
شورده شونكا اوخشاش دولت روسیه تنك رعیت بندالاری بارچهسی
بر تن بر جان دور بنا برین ذمه مزا واجب اولدی اعانت قلماق چان
بو شکرانه نی بالنعل وجوده کلتورساك یعنی خیر احسان قیلساق
اول خالد سز دین قونداسلاریم الله تعهدان ثواب جزیلدا مستحق
اولورسزلار زیراكه قرآن شریفدا سورۀ اولده یاد ایدادور
مثال
الذین ینفقون اموالهم فی سبیل الله کمثل حبه انبثت
سبع سمابل فی کل سمبله مائه حبه یعنی الله تعه تنك برکان
دولتندان خیر احسان قیلسه رضاء لله الله آتک ثوابی بر حبه
بغدا ی دانه سی کبی یرکا توشسه آندان یتنی صالام یتنی صالامدن
یتنی باشاق یتنی باشاقدن یتنی یوز دانه بغدا ی بولور شونكا اوخشاش
سزلارتنك یوقاریدا مذکور خراب اولنمش کمنسه لارکا دولتکردان
اعانت قیلسنکر شوندا ی ثوابلارغه مستحق اولورسزلار (مهر)

مفتی

II

اعلی منصبی واعلی انصافی کل روسیه یورطندا قریم
ولایتندان باشقه مسلمان جماعت لارینه باش اورنهورح تنك دین
قضا خانه سندا صدرنشین مفتی محمد جان حسین اوغلندین
سنبر غویبر ناسی سینگی اوکروغندا تیمشو کین اولندا حرمتلی
امام مظفر عبدالرشید اوغلنه

اول بیوک نسلبو ومنصلبو هر بر دین لاردین دین اهللارتنك
باشلوغی هم سناطور غصپودین اوپور پر کورور طاینی ساویتیک
شاهانه حضرتلاری تنك کمنکاشندا چلین هم پادشاه حضرتلاری تنك
اسطاط سیکریطاری تحقیق کامبرگر کامیسه ده دوحوونی مدرسه ده
چلین هم هر نوعلی کوالرلار کنز آلکساندور نیکولای اوعلی
علیچین حضرتلاری اسناشینیه سی ایلان منکا یازادور اوشبو اوتکان
نویابر تنك ۶ نجی کون خبر ایدوب نیکم عزیز پیطر بورحدا توزلمش
اسطولیتسه ده کامتیت جیفاقق اوجون طالع سز کمنسه لارتنك فایداسنه

I

چانکم قدرة ربانی بر درلو خلقنی حسن حال ایلامککا
اراده قیلسه رأی مدبر بر کمنه نی حاکمیککا نصب ایدادور
تقدیر آلهی روسیه خلقنی حسن حال ایلامککا مراد ایتدو کدن
آلکساندر اول تنك الله حکم بروی عدالت مرحتمی ایلان روسیه
اولادلاری شاد حرم لوق قیله دورلار تقدیر آلهی بویله اقباللی قیباغان
اوجون دنیاده بی مثال شهنشاه تنك حکم استقلالده توروجیلارنی
حسن حال اوزره عمر سوردوکلاری باندا آتیجق کم دور بویله
بخت تنك نابیی الا اول کمنسه لرمیدور انجیل موجبچه عمل
ایدانلار بو منوال فکر ایکان کمنسه لرتنك فکری نه درست دور
زیراكه مدبر شهنشاه حضرتلاری غیر دین اولدقلارینه باقیوب الا
اخلاص و اعتقادلاره نظر ایدادور هم شاد حرم چیلق آتک
حکم استقلالده اولتان مسلمان اهل لاری کاهو حسن معیشته
قالولاری حقنده ای عزیز دینداش لرم کون کبی روشن بنم ایکان
سوزیم تنك حقلق ظاهر کواهلاندورا همه کا معلوم ازیه مملکت
لارتنك دست تصرفده بولغوچیلار مثلا قزیلباش مملکتندا رعیت
اولنوجی لار غیر مذهب لیلار تورادرلار آنلارتنك نه طریقه
ایلان روزکار کچورمک لارنی ملاحظه قیلسنکر شکرانه قلماق
کراک نه قدر تقریقه سی بار رعیت لار آراسندا روزکارلاری طارلق
و محنت لیک و خوارلق ایلان اوتکارلار چنانچه حدیث محمد صلی
الله علیه وسلم الاشیاء تعرف باضدادها موجبچه یعنی بخشی
چان برله بنور شونی ملاحظه قیلسنکر بیک شکرانه کراک چان
روسیه تنك اولادلاری حظلانسه لار بویله بخت برله واجب دکلی
بزلازه شکرانه قلمق بدرکاه قاضی الحاجات اوشانداق گواهلاندورا
سزکا بزکا واجب اوشبو کدورتلی سنه لارده حقیقت کوردونکر هم
بلدونکر روسیه مملکته یاشن کبی یاشناب قان توگوب دوشمان
ظاهر بولوی کل مملکتکا جفاسی علی السویه اولدی مدبر ایمراتور
اعظم آلکساندر اول اوزتنك رعیت اولادلارنی هیچ بر مذهب لکنه
باقایوب اوشبو کونلارده عمخوارلق ایلان بغلاری بر یان لب
اول دوشماننی بعید قیایوی بضایت حق ایلان اولدوغی حال کوا-
هلاندورا الله تعالی ایمراتور اعظم حضرتته مطمح نظر ایدادور
ایرکان هم آنکلانه دور هر بر قلغان اشی مقبول اولسه کراک بو
منوال بی بها بخت اوجون عوضه شکرانه قیلماق لازمدور اما بو
شکرانه بر تیل برله بولمس اوتونه من سز دین قونداسلاریمدن
لازم دور سزلاره بزلاز الله تعه تنك برکان رزقزدان جفانمش
آدملاره قیصی لار اهل اولادلارندین جدا بولب جانبازلق قلغانلاری
اوجون علامه اخلاص رشته رعیت و حقیقه شکرانه بولسون

خصوصاً یاردم بیرمک لیک کا یعنی بو جیلمش آقچه حزینه کا بولماق سببلی اوشبو واجیت اوستونکره قولغان وقتکرده سزلاره لازیمدر بولماق انصافی هم بر بر تورلی هیچ کمکا جفا قلماینجه و جانلیق قیلماینجه بولسنگز ایدی نه قدر ممکن قدرنجه صبرلق اوزارنده دین اهل کمسنه کا نجوک بولماق لازمدور

اوشبو سزلارنک اعتمادلی اجتهادنکرنی کواهلاندرماینجه اولمه من اول کنز غصودین او بر بر کورور علیچین حضرتلارینه یعنی کل دین لار اهل جماعتلارنک باشقینه هم اولماسون سزلاردا باشقه رتبه اهل لارندین بر بر تورلی مشقت بلکه آنلرده هر وقتده تیوشلی سنجه یاردملارنی قیسه لار ایدی نیکم اوشبونک حفته زیمسکوی هم گرادنیچه لارکا یازلمش دور بندین هم کل غراژدانسکوی غوبر ناتورلارغه اوشاندق ۱۸۱۳ سنه غورانتک ۳۱ کوتده مفتی

مفتی حضرت یازولری شوشی اورنده کوچرلوب بتدیلر. روسچه سی ایسکی وقتلرده غی رسم برله بولغانلقدن (بولوچیلر سوزلرینه کوره) خطالیدر. بو یازولر ۱۸۱۲-۱۸۱۴ نجی یلرده غی صوغش مناسبتی برله خلقدن اعانت جیو حفته یازغانلر. «الاشیا تعرف باضدادها» دیگان سوزی عربجه بر جمله در. حدیث بولماسه کیرهک.

مثل الدین یغفون. آیتی «بقره» سوره سنده (فلوغل صائوینه کوره) ۲۶۳ نجی آیتدر. بقره سوره سی برنجی توگل بلکه ایکنچی سوره بولغانلقدن مفتی حضرتنک «سوره اولده» دیگان سوزی درست توگل.

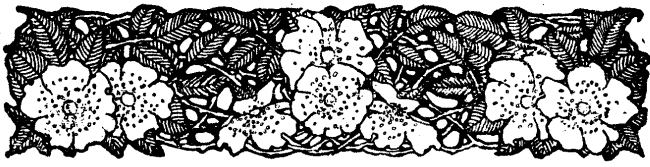
«علیچین» دن مرادی غالیستین در. روسچه سنده «Голицынъ» رسمی برله یازغان.

«طالع» سز کله سینی بر اورنده «غ» و ایکنچی اورنده «ع» روشنده یازغان. درستی «ع» برله «طالع» در. تورکار، اوشبو عربجه سوزنی نیندی مناسبت برله در «بخت» معناسنده است. مال قیله لر. مفتی حضرتنک مرادی «بختسز آدملر» دیمک بولادر. روسچه سنده «несчастныхъ» دیب یازغان.

«ک» ننگ درست رسمی «گ» در. شونک ایچون «گرادنیچه». «سینگلی» سوزلرینی گرادنیچه (درستی «غرادنیچه» روشنده) و «سینگلی» دیب اوقورغه تیوشلی. «سینگلی»، سمبر غوییرناسنده بر اویازنک مرکزی بولغان شهر اسمیدر. ابراهیم افندی آقچورین سوزینه کوره «سینگلی»، تورکیچه بولغان «سونگولی» سوزدن محرفدر (شول طرفده غی خلقلر «سونگولی» سوزینی «سونگولی» بلکه «سنگلی» روشنده سویله دیکلرندن

قرناق قیلوچیلارنی کل روسیه ده اولغوچی غوبر نه لارده دوشمانغه آجیغلق ایلان قلیچ اوروب هم آنلارنک اوته تورغان یوللارنی نجوک بولسه ده اوشبو تعیین اولمش محتاجلق غه فایدا نیکورمک اوچون اوتونه دور بنکا بن اجتهاد قیسام ایدی اوزمنیک تصرفدا اولغوچی دین اهللارینه هر کم اوزی ننگ تابع لارینه نه قدر کم ننگ قوتی یتکانجه اول طالعه سزلارنک فایداسنه یاردم قیسه لار ایدی دفترکا اللارینی باصوب اوزلاری ننگ اسملاری ایلان ایدگولیک تلا گوچیلار نه قدر یاردم لارنی اوشاندق بیلگولاب قایو دفترلارنی اول دین اهل لارندین هم اسملاری نه قدر یاردم قیلماق لارنی بولمغانتک بعدنده تاپشورمق اوچون اول علیچین حضرتلارینه یازمق لارنی اولرغ مدح لار ایلان جهت لارنی هم یاردملارنی کوسترمش لار دور قایو کمسنه لار اول فقیرلارکا قایو فقیرلار اول یاوزلارنک جفا سنندین هر تورلی جنجالار هم اوغرلق لار اشکارا کورمش لار دور اول دوشماندین نیکم اوشبو یاردم لار حقتدا پادشاه حضرتلارینه اظهار قیلماینجه قالدردماسدور اول علیچین حضرتلاری نیکم بن اول پادشاه اعظم حضرتلاری ننگ امرینی هم اول علیچین آکساندور نیکولای اولعلی ننگ اوتونوینی بجای کتورمک اوچون یصاب اوزمدین اشنورووی دفترلار هم نصیحت نامه ننگ کم کلام شریفدا معلوم دور سزلاره خیر احسان قلمش لارغه نه قدر وعده یره الله تعه حضرتی ثواب جزیلنی بروکا دفترنی اوشبونک ایلان سن حرمتلی امامغه مدح لاما کم ایلان اوشبوننی یولمغان ننگ بعدندا هیچ بر ساعت یوانماینجه سینگی اویازندا هم استافراپول اویازندا اولغوچی مسلمان اوللارینه باروب ممکن قدرنجه بنم اوشبو قویلمش نصیحت نامه منی کامل انکلاتب نصیحت قیله سز اجتهادنکر ایله هیچ بر کمسیه یوروماینجه قالدورمایه سز بیرکانی بیرمکانی ایلسه ده هم برکاندین نه قدر برسه ده قبول ایداسز هم مذکور اشنورووی دفترکا اوز قوللاری ایلان یازماقنی اختیار قیله سز نجو کدر اسملاری کم اوغلانلاری قایو اول ننگ یوروب یتکانونکر بعدندا نجوک اشنورووی دفترنی و شیله جیلمش حزینه نی یبارونکر بنکا بوچطه آرقلی هم تولانکر بوچطاهه شول جیلمش آقچه ننگ اچندان حزینه کا یا ایسه اوزنکر بنکا کیلونکر قولنکر داغی دفترلار هم جیلمش آقچه لارنکر برله اما اول دفترلارنی ساقلانکر باکره لیک اوزارنده هم هیچ بر یرنده قروب توزاتولگان یری بولماسون

قایو کیلکان وقتکرده آلونکر هر بر اوللاردان الاؤلار هر اول لارده اولغوچی دین اهللاری ندین یا یسه هر بر مسلمان اول لارندین قایو کمسنه لارکا کیله سه ده لازمدور سزلره اوشبو

انتقادغه جواب

۱۳ عدد معتبر «شورا» مجله سنده، زنت الله نوشیروان جنابلی طرفندن یازلمش «ملی تاریخدن بر کیسهك» عنوانلی مقاله سی کوردلی .

بو مقاله سنده، ملی تاریخلرده مذکور بولغان «خلیفه طرفندن تعلیم دین اوچون ییازلمش هیئت علمانك بلغارغه اوچیوز اونونچی یلده ۱۲ محرمد کوردیلر» دیکان سوزنی، انتقاد قیلارده قخطاغه نسبت بیره در. ابن فضلان حضرتلری، اوزینگ سیاحتنامه سنده اوزی شولای یازغاچ موندن خطا احتمالی بولور میکان؟

ابن فضلان حضرتلرینك اول رساله سی بو کونگه چه نابلاغانی بولماسده آندن انتخاب قیلونغان نرسه لر بار، شاکرد وقتمده قزان آقادییا کتبخانه سنده قرائت عربیه ایچون یازلمش بر مجموعه ده، شول رساله دن آلونغان بلغار، باشقرد و روس حقنده بعض بر نرسه لر اوقومش ایدم. «معجم البلدان» کتابنده ده یاقوت الحموی حضرتلری مذکور شیلر حقنده شول رساله دن آوب بیاتاق نرسه یازغان .

ابن فضلان حضرتلری اول رساله سنده: «اوچیوز توقزنجی سنه اونبرنجی صفرالحیر (۹۲۱ سنه میلادیه ۵ ایول پنجشنبه کونگه توغری کیله در) ده بغداددن چقدق اوچیوز اونونچی سنه ده اون ایکنچی محرمده یکشنبه کون (۹۲۲ سنه ۲۵ مای) بلغارغه کردك» دی بیت. ظن عاجزانه، کبره بیوک مؤرخنک اوز حالندن اوز قلمی ایله یازلغان نرسه محاکمه گه محتاج بولماسه کیرهك. نهایت، قلم ناسیخن «بغدادغه قایتدق» اورنده «بلغارغه کردك» دیه بر خطا صدوری احتمال ایکان، بو احتمالغه ده اورن یوقدر. چونکه ابن فضلان بلغارده تونتك قسقه لغته بیک عجیسنه: «بلغارغه کرگج خانغه مخصوص بغدادلق بر تگوجی ایله آخشامدن سوگره چادرده یستوغازی کتوب اوتورغانده یارم ساعت اوقه سدن فجر اذانی اوقولدی» دی «فجر نمازی اوتودن قورقوب بر آی یوقلامادم» دی. شولای بولغاچ «هیئت علما» بلغارغه جای فصلنده کرگان بولالر.

زنت الله نوشیروان جنابلی فرض ایکنکچه بغداددن بلغارغه کیلورگه یوز ایلی کون یسه «هیئت علما» نه ق دیکابر چیسله سنده بلغارده بولالر. بو وقتده ابن فضلان، قشنگ قاطیلمنه،

ابراهیم افندینک اوشبو فکری تمام درست بولسه کیرهك). «اوشبو سزلرنک اعتمادلی اجتهادگرنی کواهلاندرمیچه اولمه من اول کناز غصبادین او بر پرکورور غایتسین حضرتلرینه» دیگان عبارتلی قزقلی و کولکولی بولوب حیقغان. مقصودی ایسه «اوشبو خدمتگرنی البته غایتسین گه بلدررگه طریشورمن» دیکدر. روسچه سنده بو عبارت:

„Сіе Ваше усердіе и скорое онаго окончаніе я непра-
мину ю свидетельствовать Его Сіятельству Господину
Оберъ Прокурору Голицыну. . .“ روشننده در.

«نك» حرفلرینی «ك» اوقورغه تیوشلی ایکانلگینی هر کیم بله در. سویله ب طوررغه ده حاجتی یوق. روسچه یازلغان کاغدنک آخرنده غی تاریخ روسچه اوشبو روشده: 31 го Января 1813 го года یازلغان. ر ف

شعر:

ده کشمز فیمی وارددر، دستقر اشیامی قالمشدر
دلیلی ثابت اولمش یکنده بر دعوامی قالمشدر
دیمه، انسانه معلوم اولمادق معنای قالمشدر
اگر مجهول آراسهك هر ایشك انجای قالمشدر

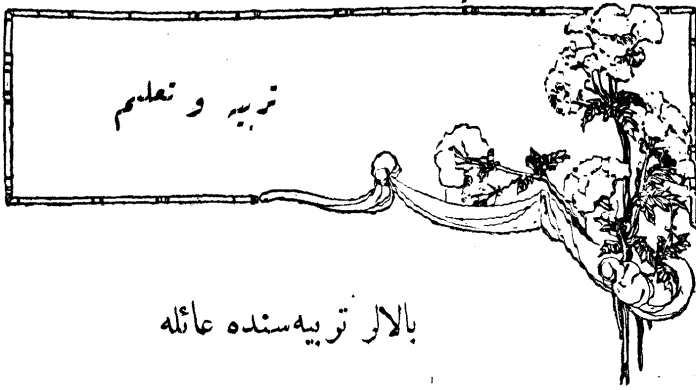
شهرك بختنی، اقبالنی هب پایمال ایتدم
حیث مسالککنده ترك اولاد و عیال ایتدم
حیاتمدن معززکن وطندن انفصال ایتدم
ثبات و عزمه حائل بردنی دنیای قالمشدر

مماتی کورمه دم عمرمه بر انکار ایدر مذهب
قنادر؛ بر فنا دنیاده بز اتناج هر مطلب
فراقی، حبس، نقی قدر ناموسله کوردم هب
جهانك بر بلاسندن بگا پروامی قالمشدر

مصرم، تابتم تاجان ویرنچه خلقه خدمته
فداکارك قالور اذکاری دائم قلب ملتده
دینیر بر کون کلورگه سایه فیض حیثده
«کمال» ك سنك قبری قالمادیسه نامی قالمشدر.

نامق کمال

بالار تربیه‌سنده عائله

فن تربیه علملری بالانک تن، فکر و اخلاق جهتدن تکامل تابوونده عائله (کبره کم بولسون) بالا تیره‌سنده بولغان کیمسه‌لر. ننگ زور تأثیری بارلقن اثبات و آنی بر زراعت که تشبیه ایتلر. مثلاً: برایگونلک بولسون، آننگ بعضی یاقلرن اورمان، و بعضی یاقلرنده ایگونلکلر، اوسملکلر چولغاب آغان بولسون. آنک اوستینه بر آغا تورغان صوده آگا براق بولماسون یاخود بریانی صو بولسون. ایندی ایکنچی برایگونلک بار، آننگ تیره یاغنده، نه‌ده اورمان بار نه‌ده صو بار. منه شول ایکی ایگونلکنک او- سووی، تکاملی و آشلق بیروی آراسنده فوق‌الحد بیوک آیرما بولور. اولگی ایگونلک آندی موندی آفات سماویه‌غه دوچار بولماسه، هر حالده بر آز ایگون بیرر و بیرووی مأمول، چونکه آگا یا کفر برده یاوماسون، صنعی آرقلر ایله‌ده صوغارلامسون، شول وقتده‌ده اول ایگون بتونله‌ی نهلرله ناچارلانوب کیمه‌س. چونکه آگا اورمانلک کوله‌گاسی توشه، اول ایگونگه بر آز طن آلورغه امکان بیره، آندن صوگ صو یاقن، صو یاقلقنک آگا فائده‌سی بیگ کوبدر. تون بولا، طاک و قتلری کیله، تونتک عادت‌ی بوینچه خصوصاً صوده یاقن بولغان ایگونلک اوستون صالقون، گوزل هوا قابلی، چق توشه، ایرتهن تومان بولا. منه شول سبیلرگه بنا آندی اورنده‌غی ایگون بتونله‌ی نهلرله کیمه‌س، بیرشمی بلکه یاخشیی غنه ایگون‌ده بره‌در. ایکنجیسی ایسه خدای یا کفرنی بیرمه‌سه، صنعی چیشمه و قاناللر ایله‌ده صوغارلامسه اول وقتده آگا کون به‌در. چونکه کوندزگی قویاش اسسیسندن اشقلا نورغه و آنک کوله‌گاسینه صینورغه اورمان یوق، تون بولسه صالقون هوا قبالارغه، چق توشه‌رگه، تومان کوتارلورگه یاقن تیره‌سنده صو یوق. منه شوندن صوگ اول ایگون چار ناچار نهلرله‌رگه، کویه‌رگه، قوررغه مجبور بولا. حتی بتونله‌ی اشدن چغوب فالادر. منه کوردکتر، بو ایکی ایگونلک طوغروسنده ایله‌نه- تیره یاقده‌غی نهلر بیگ نق رول اونادی. شونک شیکلی ایله‌نه ویاقن تیره‌سنده‌گی کشیلر بالاغده‌ده تأثیرسز قالمیدر. عادتاً بالا، عائله و ایله‌نه‌سنده‌گی کشیلر آراسینه آتولغان بر طقمدر. ایله‌نه‌سنده‌گی

چادرده قار بوران اویناغانه. کونتک قسقه‌لغنه و صولو صایون غاز او قلوب تورغانه عیسنور ایدی. حالبوکه اول بولارنی نقلانگه سویلی. رضاء‌الدین حضرتلری، برنجی جز «آثار» ده (۳۱۰) سنه ۱۲ محرمده بغدادقه قایتیلر) دیه یازمش ایسه البته دلیلسز توگلدنر. لکن هیئت علمانک بلغارغه کرولری جای فصلنده بولونیه انکار ایتمه‌لر کیره‌ک، چونکه بعض سیاحتنامه‌لرنده هیئت علمانک باشقرد صحرا‌سنده باشل بولونلردن اوتوب کیولرنی تصویر ایتکالاب یازغالادیلر.

بغداددن بلغارغه کیلورگه یوز ایلی کون یسه یتار مونده بر دیه‌چک سوز یوق. لکن خلیفه طرفندن یبارلمش بیوک علما هیئتنک هر شهرده احترام ایله آنولارن او یلاساق مدت سفرلری بر یلغه‌چه صوزلسه صوزلسون صالقوندن قورقوب خوارزمده قش اوتکازب کیولری ده بیگ احتمال. خوارزمدن یتمش کونده کیلدک دیگان سوزلرینه قاراغانده، خوارزمده قش اوتکازب، اون آلتچی مارتده برنجی ذوالقعدة‌ده بلغارغه کیلورگه چققان بولورلر. میرزا عبدالرحمن زبیری.

دینسز دیلر

حاضرگی یا شلرنی دینسزک ایله عیبیلر. حالبوکه آلارغه هیچ کیم دین اوگره‌تکانی یوق. قنوت دعاسینی یادلاتوبقنه «دین» لی بولوب بولمی. آلارغه دیننک روحن اوررگه کیره‌ک. دیننک روحن اوررگه، دینتی تمامبله (عصر سعادت‌ده‌گی کبک) آگلاغان علما کیره‌ک. حالبوکه بزده (بر نه‌چه ذاتی استنا بعدنده) دیننک نامرندن آگلاب بلوچی علما یوق. همه‌سی قنوت دعاسی، قرق فرض‌دن اوته آیلر. اندیدلر عیب ایتمه‌گزلر! لفظاً مراد قرق فرض یادلاب‌غنه دینتی بولوب بولمی. دیننک روحی دیگان نرسه باشقه، بو فرض مارضلر همه‌سی فروعاتده‌نگنه حسابله‌نه. صوگ بزلرگه علما قایجان ایندی دینتی روحیه اوگره‌تورلر ایکان؟ یوقسه همیشه دینسز بولوب یوره بیره‌مز می؟ اشی یوق کشی شوکا جواب بازسون!

صابرجان القورماشی «آلماتا».

تیو، اسسیدہ باشنی چلاتمی قابل صوغہ کرولر، قولاقلرغہ صو کرولر، بولر همه سی دە ایشتوگہ ضرر کیتره طورغان سبیلر. بولاردن باشقه، چیکسز قاطی طاوشلر: کوك کوكره ولر، قابل ملطق آطلولرده قولاقنی بالکل صاگغر او یاصاماسه لرده، ایشتوننی ناچار لاتولری ممکن.

یەش بالادەغی ایشتوننی ترقی ایتدرو ایچون اوللرده بالاغہ معتدل طاوشلرنی ایشتدرو یتە. بوندی یتک یەش بالا ایچون یتک عادی گنہ طاوشلرده یاگا نرسە، آلارنک بارده بالاغہ تاثیر ایتەر و آنک ایشتو قوراللرن ملکه لندره لر. مثلاً: یەش بالا آناسینگ سوزلرن آکلای، اما شولایده بولسە، آنانک سوزلری بالاغہ یاخشی تاثیر بیره لر و آنک حسلرن قوزغاتالر. شونک ایچونده «علم روح» دە عمومی قاعدە ایتوب: «آنا بالا یانده هیچ نرسەنی اوندە شمه سدن اشاهە سەن!» دیگان سوزلرگە موافقت ایتەرگە قوشیلا. آنانک بالا یانده هر وقت سویله نوب یاگە جراب طورولری بالانک ایشتو قوراللرن نغتوغە هم آندەغی اعتبار - دقت قورلرن آغە بیره رگە سبب بولالر.

اول بالا البتہ آنانک سویله نولرینە هیچ بر توری جواب بیرمی، شولای بولسە دە اول بر آیلق بولو بلن اوک، سویله وده گی سوزلرنی طکلارغە و ایشتولگان طاوشلرغە اعتبار ایتارگە اویره نه؛ بولار بارده بالا ایچون کیره کلی بولغان روحی اش. یانده آناسی سویله نوب، جرابلر طاوشلرغە بالانک روحی یوفلامی بلکه روحی اشکە، روحی حرکتکە اویره نه.

بر آز وقت اوتو بلن، بالا انسان طاوشن، باشقه نرسەلرنک طاوشلرنن آیروغە اویره نه؛ بارا طورغاچ هر توری معدن طاوشلرن، ییلا، فارفور هم آغاچ طاوشلرن، جون، یفک، یافراق قشرداولرن بر برندن آیروب طانورغە باشلی. شولار بلن برگە هر توری جناسکلرنک طاوشلرن آچق روشده بلورگە بالانی اویره تو ممکن؛ بالا طکلارن نەتەچ قچقورولرن، پسی میاولولرن، قوشلر جرابولرن؛ بولار بارده بالا ایچون درس. بارده بالاغە کیره کلی. عادتده قوشلر و باشقه حیوانلر طاوشلرن بالا یتک یاراتا، هر وقت شولار کبک بولوب قچقورغە، شوندی طاوشلرنی اوزی دە جفاروب قارارغە طرشا.

بوعادی طاوشلردن صوگ بالادەغی ایشتو سیزوون ملکه لندردن طورغان نرسەلر - آنانک، یاگە بالا قاراوچی نک یتک یانده جری طورغان کویلری هم شعر و جری در. موندی ملکه لر بالا ایچون تاغی دە اهمیتیرەک. چونکه اول ساده غنہ کویلر یەش صبی ایچون موزیقە دن هم شعری صنعتدن برنجی درس. شول روشده ملکه لندره نوب، اوزنده گی ایشتو سیزوون،

کشیلرده عائله سی دە آنک یانده غی اورمان، صو و اوسملکلردر. اورمانک ایگونگە کوله گسی نی قدر تاثیر اجرا ایتکان بولسە بالانک تیره سنده بولغان کشیلر بالاغە کوله گاری تیره دی گوزل فکری، خوش سوزلی، اوستا تدبیرلی کسه لر بولسە بالاغە آلارنک کوله گسی توشمی قالماس. ایگوننی قابلاب و چولغاب آغان هوا وچق قیلندن، بالانی اوستندن، اوستا نظارت ایتوچی یاغملی کیمسە لر اوراتوب آسەلر بالا آردن نلوشسز قالمیدر.

خلاصە شول: اگر بالانک ایله نە سنده نق تە نلی، تازا گوده لی. سلامتکلری یرنده بولغان صحیح فکری، گوزل اخلاقی کیمسە لر بولسە، بالاغده آلارنک یغونی، آلارنک آچقونی تاثیر ایتوب بالادە شولار توسلی وشولار شیکلی بولور. بالا برده آلار توسلی بولدن دیمه سده و بولورغە طرشماسده آلار فکرنن. آلار اخلاقندن نلوش آلاور و آلار مسلکینە کرر. آندن دە ییگرەک بالارده تقلید و تکرارغە فوق العادە بر میل بولادر. اطرافلرنده کورنگان حرکتلرنی تعقیب و آگ تقلید ایتەرگە حاضر طورالر. یتک آچق و عادی مثاللردن توگلمیدرکە: بالطا اوستاسینگ بالاسی قولینە بالطا طوتوب آغاچ یونارغە، گویا کە آناسی شیکلی قیلانورغە طرشوب، طرشوب یاتادر. شونک شیکلی آناسی نیندی هنرویندی اش صاحبی بولسە بولسون بالاسی شوگا ایره رگە وشونک شیکلی قیلانورغە طرشمی قالماس.

باللر شولای ایتوب، تقلیدکە میللرنک سوقی ایله کچوککلککرنن اعتبارا بر چوق عادتلر کسب ایتەرگە باشیلر. آشاو ایچوده، یوقوده، حرکتده انتظام بالاقده کسب ایتوله تورغان برر فضیلت صحیهدر. بوزوق عادتلرنک کوبسی بالاق زمانده اویره تلوب قالونا تورغان برر ذیلت صحیهدر.

منه ایندی بالارنک میل تقلید عادتلری بارلغی بلونکاج تیره سنده گی کشیلر بالا یانده اوزلرن نیندی طرزده طوتارغە تیوشیلکلرن شاید آگلاسەلر کیره ک.

عبد الحمید المسلمی.

روح تربیه سی

ایشتو سیزوون تربیه ایتو

ایشتوننی تربیه اولده ایشتو قوراللرن حفظ صحت قاعدەلرینە موافق طوتو هم تازا و سلامت صاقلارغە طرشودن عبارت. باش یتک اوزاق ایلگان یاگە توبان حالده قالسە باشقه یتک کوب قان آغوب، قولاق نیرولرینە هم ایشتوگە ضرر ایتە. قانتک باشقه تابا کوب آغوبینە موندن باشقه دە سبیلر بولو ممکن، مثلاً: دووق

گی طاوشلرنی ایشتمه سهك طبیعت بزنگ ایچون بر میت گنه بولور ایدی. جانلی حیوانلرنک فچقرشورلی، اوسملکلرنک شاولولورلی، دیکسگر و کولکرده گی غیرتلی و مهابتلی طاوشلر بزگه کورنه طورغان طبیعت عالمن جانلاندره لر و آنی بزنگ قاراماقرده قزقلی و روحلی یاصیلر.

ایشو سیزووی خارجی و داخلی نرسه لر نی بلو و آکللو مقصودلرینه خدمت ایتسه ده. آنک اوستینه اول کورو سیزووینه بیک زور یاردم ایته. چونکه اول کورودن حاصل بولغان تاثیرلرنی آنقلاتا و طولیلاتا. سقراط هر وقت: «یه، سویله، مین سینی یاخشیلا براق کوریم» دیگان سوزلرن بوشقه سویله مه گان. کوزلر گه هر نرسه نك ده خارجی خصوصیتلری هم اوستکی یاقلریغنه کورنه. اما ایشو بزنی نرسه لرنگ اچکی یاقلری بلهن طانشدره هم بیگردک اهمیتلیسی - کشیلرنگ روحلری بلهن آشنالاتا. بو یاقدن قاراغانده ایشوونی روحی سیزو دیب آتارغه ممکن. شونک بله ده، ایشو سیزووندن محروم بولغان کشی. روحی یایلقلردن و روحی استعدادلرنک کوبسندن محروم بولا. مثلا: آاندن صوقر طوغانلر تلسز (بالکل صا گفر او) طوغانلرغه قاراغانده عقلی جهتندن هم اخلاقی جهتندن آلد بولالر.

روحی سیزو بولغاناقدن ایشو سیزووی تربیه ایچون ده هم بالانی نفاستکه اویره توددهه چیکسز زور اهمیتینی حائز. بر شاعرنگ ایتووی بوینچه «کشینگ قلیینه آلوب بارا طورغان بول قولاقلردر». انسانغه بتمهس توگه نه مس نفاست لذتی بیره طورغان منبعلر طاو- شلردر. البته ایشو بولسه غنه طاوش بار؛ یوق ایسه طاوش هیچ ده بولما یاچق. موزیکه طاوشلری، خصوصاً انسان جبرلاغان کویلر کشینگ روخنده غی ایگ تیره ن حسلرنی آکلالتار هم روحی حالدرده گی ایگ نازینک و ایگ نچکه اوزگارشلرنی مجسم روشده بزنگ کوز آلمزغه کیتروب باصدره آلار. موزیکه بزده غایت کوچلی حسلر اوایاتا، بزنگ روحزنی دولقلاندره و شرل وقتلرده بزنی طورمش مشقتلرندن آزاد ایته هم بزنگ روحزنی آز وقتلرغه غنه بولسه ده عالیله شدره. موزیکه نك تاثیرلی بلهن بالارنگ، وحشی کشیلرنگ حتی حیوانلرنک ده روحلری صافلانغانلی هم عالیله شووی ثلله نیچه تورلی تجربه لر بلهن معلوم. موزیکه طوشی تاثیرندن یرتقیج حیوانلرنک یواشلانووی حقنده بورنقی زمان گریکلری هم رومالیر اشانلر ایدی. حاصل برگنه کشینی توگل بتون بر قومنی تربیه ده ده موزیکه نك تاثیرلی غایت زور ایکانی هر قوم طرفندن اعتراف ایتلورگه تیوشلی مسئله. بورنقی زمان گریکلری همه کشیگه ده موزیکه اویره نونی مجبوری ایتکان. کشی اوتروب و باشقه بوزوقلقلر اشله ب عیبه نگان بالارده موزیکه تاثیرلی

آقرنلاب بولسه ده. آغه بیارگان بالا هر تورلی طاوشنی ده بر برندن آیررغه و آلاردن روحی لذت تابارغه بیک تیز اویردنه. مثلا: اون آیلق بالا رایال طاوشن ایشکانده آناسینگ قولنده سیکرگه لی باشلی و اوزینگ موزیکه طاوشندن آغان لذتلرن کچیکنه قوللرن بولغالب بوته نلرگه آکلالتا.

آنک قولاغنه ایشولنگان موزیکه طاوشلرنندن بیگردک شول طاوشلرنک بر برینه ترتیبی روشده قوشلوب چغولری و شوندن حاصل بولغان *гармонія* - نفاست بالاغه لذت بیره بولورغه کیردک.

مریی بولغان کشی ده بالاده غی طاوش آیرو استعدادن آغه بیره آلا. مونک ایچون فقط طبیعتده گی هم طورمشده غی طاو- شلردن و طاوش چغاروچی نرسه لرده فائده لاناغنه بولورگه کیره ک. طاوشلرنک نی نرسه دن، قایدن، قای طرفدن، یراقدغو- یاقنداغو ایشولنگان انقلاب بلوگه و آیروغه بالاغه امکان بیرو هم شول یوله آکا یاردم ایتو کیره ک. بو حاللر بارده سیزدرماسدن بالانک روحی ترقیسینه بیک تیز یاردم ایتهلر. بولارنگ بارندنه بیگردک بالانک روحی ترقیسی ایچون، بالانی مرتب روشده موزیکه و شعر هم جبرلر بلهن اشغال ایتو تیزردک یاردم ایته. بو یوله مرتب روشده تربیه ممکن بولمسه، اقل بالانی شول موزیکه و شعر صنعتینه قزقدررغه کیره ک. البته، بالانی موزیکه و شعرلر کویله رگه اویره تورلر آنک استعدادینه قاراب هم آنک ایشو سیزولری کامل نعب یتکاچکنه باشلانرغه تیوش.

بالانک روحی ترقیسی اویره ایشو سیزوونک

اهمیتینی. انساننک روحی طورمشنده بولا طورغان اوزگارشلر بلهن ایشو سیزووی آراسنده تعلق بیک زور. شادلق وقایغی هم انسانده غی باشقه روحی حاللرنک هر قایوسی ده آنک طاوشلرندن و سوزلرندن بلنهلر. فقط شول طاوشلرنی ایشوبگنه، بز باشقه- لرنک روحی حاللرن به آلامز. مونده انساننک سوزلری و سویله شولری بیگردک اهمیتلی. چونکه انسان شول سوزلر یاردمی بله نگنه اوزینگ، روحی طورمشنده غی نچکه حاللرنی و اوزینگ حسلرن هم فکترلرن باشقه لرغه بلدره و آکلالتا آلا. ایکنچی تورلی تهیتسه ک شول سوزلرنی بلدروچی طاوشلر سویله وچینک روحی کوزگیسی دیرگه ممکن. ایشو سیزووی سایه سنده انسان باشقه لرنگ اچکی دنیا سی بلهن طانشا؛ باشقه لرده ایدیا هم فکرلر آلا؛ شولای ایتوب انسان اوزینگ روحی ترقیسی ایچون اوزی سیزماسدن، یاردم ایته. طشقی طورمشنی و طشقی طبیعتی بلوده ده ایشو سیزووی بیک اهمیتلی اورن طوتا. طاوش بولمسه یا که بز طبیعتده

نرسه لر ایکانلگی معلوم. بوددیلك برله اسلام دینی آراسنده مقایسه یورتوچی بر مؤلف اوشبو سوزنی سویلیدر: «بوددیلق امل و آرزونی اورتالقدن کوتارونی مسلك ایتوب طوتادر. حالبوکه امل و آرزو بولماسه دنیاده یاشاو ممکن توگل. شوننگ ایچون بوددیلقده دنیای سعادت یوقدر. دنیاده یاشار و حیات مبارزه لر نده مغلوب بولماز ایچون چیکسز و تعریف قیلورلقدن اوستون بولغان کوچلی بر امل و آرزو لازم. امل و آرزودن محروملک، امتلر ایچون الوغ مصیبت و بختسزلکدر. دنیاده یاشاو، امل برله آرزونک دوام ایتوب طور ووندن باشقه نرسه توگل. حالبوکه محمد (علیه السلام) واسطه سی برله تبلیغ ایتولگان دیننگ اساسی آرزو برله امل دن عبارت. رسول الله اوزی ده الوغ عزم واردات که مالک ایدی. دائما ملتک، عامه ننگ راحت یاشاولرینی توشندی.» (قرآنده «ولا تنس نصیبک من الدنیا» دیب فرمان بولغاندن صوگ بو مسئله نی اوزون سویلهرگه لزوم یوق). عقللرینی استعمال قیلوچی، عبرت آلا بلوچی، استدلال یوللری برله آشنا بولوچیلر- ننگ بو دنیاده مسعود یاشاولری و ملتلرینی صاقلی آلورلی کوز اوکندهدر. شوننگ ایچون قرآن کریمنگ «دینی و دنیای (ملیتی محافظه قیلو بر جهتن دینی و ایکنچی جهتن دنیای غه کره در) سعادته گه سبب» ایکانلگی هم ده قرآن توصیه سینه موافق مکتبلر ده گی بالارنی ملی و دینی روحده تربیه قیلو تیوشلی بولووی ییک ظاهر نرسه لر در. قرآننگ دنیای سعادته که سبب بولووی عرب قومینه گنه خاص توگل. فائده آلا باسه لر هر قومنگ سعادته ده سبیدر. بالفرض بو کونده آمریقاولر اسلام قبول ایتسه لر بو ساعتده گی حیات و معیشت سیلرینه آرنده ضرر کیتورمادیکلری حالده ییک کوب کالات اوستی آلورلر ایدی.

پیرم. رسولمز محمد (علیه السلام) ننگ وفاتی روسیه ده گی روس پادشاهلرینک قایوسینه (نی اسملیسینه) طوغری کیلگان ایدی؟ «شورا» ده جواب یازوکنری اوتهمز. عبدالبدیع.

شورا: رسول الله وفات بولغان وقتده یر یوزنده «روسیه» اسمنده بر دولت یوق ایدی.

نا معلوم. بزنگ قازاقلر آراسنده رسمی ملار ییک آز. شوننگ ایچون قازاق خلقی بالار اوقوتوچی معلملرنی، اوزلرینک دینی عالملری حکمنده کوره لر و آنلرنگ سوزلری برله دینی وظیفه لرینی ادا قیلر. میتر ایچون فدییه پرو اشرنده بو کونگی معلملر مز آراسنده خلاف بارا. بعضیلر میترنی آنار اسمی برله

هم روحانی شعرلر اوقو و طکلاو بله ن اخلاقلرن توزه تهر. طبیعی حالده اوسکان هر بر کشیگه ده اول تله سه یندی ملتن بولسه ده، موزیکه هم شعر و چر کویله ولر ایث یاخشی و ایث صاف لذت یروچی منبلرنگ بری صانالورغه تیوش. **اوی اچلر نده موزیکه طوتماغان و شعرلر هم جرلر کویله و گه عاد- تله نمه گان مریبلر بیک زور خطالق ایتکان بولالر.** آندی مریبلرنی ایشو سیزوینک بالاننگ روحی طور مشنده غی! همین توشونماوچیلر دیگنه آطارغه ممکن. مرد عالم محدوف.

آلمانا: «فکری توزوک بولغان تورک، یاش بوونلرنی دینی و ملی روحده تربیه ایتیک، آلا شونده غنه دنیاده یاشی بلورلر» دیلر. درست بوگا انکارمز یوق. شولای بولسون دیمز. لیکن بو طوغروده کوکلیمه اوشبو سؤال کیله: دینی و ملی روحنی مکتب بالارینه ایکاوسون برگه بیررگه بولامی، یعنی دینچی و ملتچی ایتوب چغاروب بولامی؟ بولارننگ روحلر نده باشقه لق یوقمی؟ قرآن کریم دنیا و آخرتمزنی کورسه تکان بر یول دیب ایمان ایتهمز. دین طوغر و سنده کورسه تکان یولی معلوم. اما دنیای یول یندی روحده یعنی عربلرگه خاصراق روحده می یاکه همه ملتلرنی شامل بولورلر قومی؟ اگر ده قرآن کریمده گی دنیای یول عربلرگه خاصراق روشده بولسه، بز لر ایندی دنیاده یاشاو ایچون قایدن یول ازلیمز؟ حالانکه تاپانغانمز قرآن. شونده غنه ایکی سعادتنی کوته مز. شوشی حقه ده «شورا» ده جواب یروکنری اوتهمز. صابرجان القورماشی.

شورا: آلا موزغه کوره سؤالکر ننگ خلاصه سی- قرآن کریمنگ دنیای سعادته که سبب بولووی حقه ده ایضاح صورامقدن عبارتدر. «قرآن کریم دنیای سعادته گه سبب» دیمکنک معناسی «قرآن دنیای قدرنی و معیشت طریقلرینی، ملیتی صاقلو یوللرینی او گره ته طورغان کتاب یاکه مکتب» دیمک توگل بلکه «عقلنی استعمال قیلو، هر نرسه دن عبرت آلا و استدلال یوللرینه توشونو، امل و آرزونی مسلك ایتوب طوتو حقه ده توصیه ایته طورغان کتاب» دیمکدر. دنیای سعادتنگ قانون اساسیسی اوشبو

قالدرديار. «شورا» ده جواب يازلاچقى يوقى؟ معلوم ايتسه كز ايدى. عبدالله التاشكندى.

شورا: «صدای فرغانه» نك ۲۶ نچى عددىنى كوره المادق. مگرده «صدای توركستان» نك ۲۲ نچى عددنده ملاع. ع. قارى امضاسى برله يازلان بر مقاله نى او قودق. لکن جواب يازارلق اهميتى بولماغانغندن شول حالنچه قالغان ايدى. سو كره «صدای فرغانه» نك ۴۱ نچى عددنده. شوشى آدم گه قارشو عاشور على ظاهرى جنابلرينگ جوابلرى و ۲۲ نچى عددنده «لوسكت الجاهل سقظ الخلاف» سوز باشى آستنده ايكنچى بر مقاله باصلوب چيقدى. اوشبو مقاله لرنى ارقوغان سو كنده ملاع. قارى جنابلرى اوزينك خطارى قايسى نقطه لرده بولغانلغىنى آكلاب اولگى فكريندن دونگان ولسه كيرك. اولطرفده مسلكلرى حقلقنى ايزله و تابلغانده قبول قىلودن عبارت بولغان دامالار و مدرسلرده مسئله نى ياخشىراق روشده تيكشورلر. شونك اچون تكرار جوابلر يازوب شغلندورگه حاجت توشماز ديب ظن قيله مز. اگرده دخى ده يازارغه لزوم بارلغى معلوم بولسه بو خدمت بزنگ ذمه مزده در. جوابلر نك توركستان عالملى و دامالار نك علمى حركتلرينه سبب بولوى اميدمز نك اوستنده بر فضيلتدر. علمى حركتك نتیجه سى انشاء الله حقيقت كه ايرشو بولور.

فوقنمر. سامى بيك جنابلرى «قاموس الاعلام» اسملى اثرنده: «رنانك حضرت عيسا ترجمه حالى حقنده نشر ايتديكى مفصل بر كتاب پايا طرفندن آفروس ولسان عبرانى معلمگندن عزل اولنمه سببى موجب اولمشيدى» ديمشدر. استانبولده ابراهيم حلمى طرفندن ۱۳۳۰ ده نشر ايدلگان ۳۰۴ بيتده «حيات يسوع» اسملى بر كتاب او قودق. تور كيچه گه م. ناهيد طرفندن ترجمه ايدلمش بو اثر نك اصلى رنان نك ايمش. حالبوكه بو اثرنده رنان، حضرت عيسانى غايت مدح ايتمشدر. بو روشده سوز سويله وچى آدمنگ پايا طرفندن ملعون بولمق احتمالى يوق. يوقسه رنان متعدد بولوب برى خريستيانلق غه دشمن بولغان حالده ايكنچيسى آكا طرفدار ايدى بى ياخود رنان نك حضرت عيسا حقنده ايكي كتابى بولوب برنده دشمنلق و ايكنچيسنده دوستلق اظهار ايتمشى؟ اوشبو خصوصده جواب يروو كرنى رجا قيله مز.

عبدالحق القازانى.

شورا: خوقند شهرنده شوشندى موضوعلر برله مشغول آدملر بولوندىن نمون قالدق. «حيات يسوع» مؤلفى برله پايا طرفندن لعنت ايتولمش رنان ايكي سى بر كشيذر. رنان حقيقت

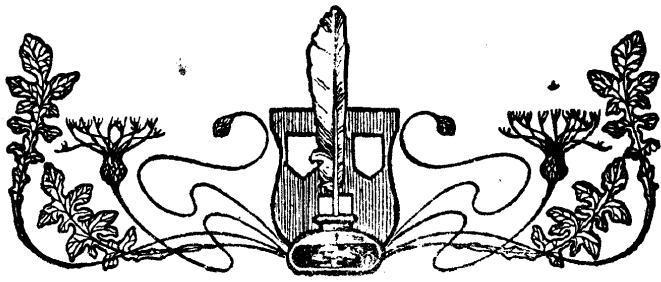
آتاب دور قىلورغه كيرك ديگانلرى حالده باشقه لرى: «بوق، آتار اسمى برله ياد قىلورغه كيرك!» ديلر. بز اوزمز موندى مسئله لرنى ياخشى بلميمز، صورغان كشيلىر مزده بيك اوزوب جواب يرميلر. شونك اچون سزدن صورارغه مجبور بولدىق. جواب يازسه كز عمومى بر فائده بولور ايدى.

(اسم تانولمادى) اسماعيلوف.

شورا: حاكملر حضورنده. ناتاريوس و باشقه ملكى محكمه لرده اش كه تعلقلى بولغان كشيلىرى اسملى، فاميله لرى برله تعريف و تعيين قىلورغه حاجت توشه در. لکن صدقه شيكلى بنده برله الله تعالى آراسنده غنه بولا طورغان اشلر حقنده موندى فارمانستلر غه نيندى لزوم بار؟ موگا بزنگ عقامز يتمى. اسلام كبت حى بولغان بر دين، موندى واق نرسه لر برله شغلندور ديب فكر ايتيميز. صدقه يروچى، اوز كوكلندن كم اچون بيرگانلگىنى بلسه (كوكللى برله نيت قىلسه) شوشى كافى. باشقه نرسه كيرك توگل. كيرك بولمى طوروب (نيت ايتو شرطى برله) آناسى اسمى برله بولسه ده. آناسى اسمى برله بولسه ده سويله نونك اش گه ضرورى ده بولماز. مونده اهميت يره طورغان نرسه. آنا ياكه آنا اسمى توگل، بلكه «دور» ديگان نرسه در. ساف عصرنده موندى نرسه بارلغندن خبرمز يوق. صدقه مشروع بولونك حكمتلرينه منافى كورلگانلگى اچون موندى نرسه لره شريعت مساعده قىلويىنى مستبعد كوره مز. رسول الله و صحابه لردن، معروف مجتهدلردن كوچرلمه گان دينى اشلر حقنده، سو كنى عصر آدملى طرفندن سويله نگان سوزلر گه اعتماد قىلورغه يارماز. فابريقاتلر و مسكاو بايلرينه قارشى قىلنه طورغان «حيله» لرنى الله غه قارشو يورتو كيلشماز. حسن قصد، خالص نيت، جدت بولماغان اشلر نك الله قاشنده اهميتى بولماسه كيرك. اعتبار، ظاهرى صورت و قىلانلر غه توگل، بلكه حقيقت گه در. بو مسئله حقنده كوب يللردن بيرلى مختلف اورنلردن خصوصاً قازاق دالاسندن بيك كوب سؤاللر كيلوب طورادر. مذكور سؤاللر نك هر برينه ده جواب بولور ديب بو كونگى سؤال مناسبتى برله مجبورى صورتده شوشى قدر يازدىق.

فوقنمر. «شورا» مجموعه سى طرفندن «ولى» لر حقنده يازلان بر جواب، بو طرف دامالار نك علمى حركتلرينه الوغ سبب بولدى. «صدای فرغانه» غزته سينك ۲۶ نچى رقيده «مهم جواب يا اينكه فتوى» اسمى برله «شورا» غه قارشو بر مقاله ده باصلدى. «صدای توركستان» هم ده «صدای فرغانه» غزته لرينك اداره لرى اوشبو حقه ده جواب يازونى «شورا» غه حواله قىلوب

مطبوع اثر لر

خلفاء راشدین زمانی . اسلام تاریخیندن بر جزء بولوب مؤلف و ناشری قازان شهر نده معلملردن شا کر جان افندی طاهریدر . واقعلر قسقه لقی برله بیگ آچیق ، آیتلر و عربی جمله لر تورکیچه ترجمه لر برله ، املاسی درست و عبارتی چغشلی یازلدیغندن مذکور اثر ملی مکتبلر مزدهده . دین درسلی اوقولا طورغان حکومت مکتبلر ندهده درس ایتلوب اوقولورغنه موافق بولسه کیردک . معلملر نك دقتلرینی جاب ایتهمز . بعض بر عربی کلمه لر نك مهمله و معجمه لر ی لازم درجهده توزه تلماوای مطبعه مساهله سی بولسه کیزه ک .

زمانه کابینراری . شرف الدین شهیدالدین طرفندن هر یل نشر ایتوله طورغان « زمان کالینداری » نك ۱۹۱۵ نجی یل غه مخصوص بولغان نسخه سی اداره گه کیددی . « زمان کالینداری » روسیه مسلمانلری آراسنده بیگ معلوم بولغانلقدن اوزون تعریف قیورغنه حاجت بولماسه کیردک . هر یلده غی نسخه لر ی قیلندن اوشبو ۱۵ نجی باصمه سی ده گوزل و کیره کلی معلومات برله طولوغدر .

سیره بیکه . قازان خانلری عائله سنده مشهور خاتونلردن بولغان « سیون بیکه » نك ترجمه حالی حقتده یازلغان بر اثر در . سیون بیکه ایکی خاتنگ خاتونی و بر خاتنگ آناسی بولغان بر خاتون ایدی . قازانده « خان مسجدی » دیب مشهور مناره نی اوشبو خاتون بنا قیلدردی دیلر . ۶۲ بیتدن عبارت بولغان بو کتابینگ مرتبی هادی افندی آطلاسوف جنابلریدر . هدیه قیلوب یارووی ایچون تشکر قیله مز .

اصحاب کرام . اونکان یل ۹ نجی عدد « شورا » ده ، « اصحاب کرام » اسمنده یاگی بر اثر نشر ایتولگان یازلغان ایدی . حاضر نده شول کتابینگ ایکنجی جزئی چیقدی . مرتبی یاش عالملمزدن شهر شرف افندی بولوب ناشری « معارف » کتبخانه سیدر . کتب سته هم ده الاستیعاب ، اسدالغابه ، الاصابه کبی اسلام حافظلرینگ اثرلرینه بنا قیلنوب یازلغانلقدن اوشبو رساله نك مندرجه لر ی اساسی و اعتمادلی بولاجغنده شهه یوق .

خالده اوشبو اثرینی یازو سبیلی پایا طرفندن مردود بولدی . مونگ سبیلی بیگ ظاهر . حضرت عیسانگ « ابن الله » بولوننده آوروپالور آراسنده اعتبارغه آلورلق بر نزاع یوق ایدی . الله تعالی نك واجب الوجودلگنده . معبود بالحق لغنده ، خالق الاشیا لغنده مسلمانلر نك نزاعلری بولماغانی قیلندن آروپا خرستیانلری ده حضرت عیسانگ ابن الله بولوننده نزاعلری یوق ایدی . رنان ایسه باشلاب اوشبو عقیده نی جرح ایدی و حضرت عیسانگ انسان اوغلی انسان ایکانلگینی سویله رگه باشلادی . قلمی بیگ تأثیرلی هم ده شاعرا نه یازووی سبیلی خلقلر نك عقیده لرینی زلزله گه اوچراتدی . حضرت عیسانی نی قدر مدح ایتسه ده انسان اوغلی ایتوب قالدردی . رنان غه پیا نك لعنت قیلووی و خرستیان دیاسنده مردود بولورینگ سبیلی اوشبودر . یوقسه رنان اوز دیننده بیگ مقید و اوز مسلگنده ثابت بولغان بر خرستیاندر .

بخارا . بعض بر عام حال رساله لر نده (کمنک اثری ؟) ونه یرده طبع ایدلگانی خاطر یمدن محو اولوبدر) قرآن کریم نك آیتلری ۶۲۲۶ (آلتی مک ، ایکی یوز یکر می آلتی) یازلغان . بز قولمزده بولغان قول یازمه و مطبوع قرآن نك سوره باشلرینه قویلغان عدد آیتلر نی حساب قیلدق . بعضی سی شو رقمگه موافق و بعضی سی بر ایکی آیت زیاده یا که ناقصدر . ۲۷ نجی « آینه » مجله سینک باش مقاله سنده ترجمه سی ایله بر فارسی شعر یازلوب قرآن کریم نك آیتلری « ۶۶۶۶ » ایکانلگی بیان قیلندی . بونلر نك قایوسی واقع گه موافقدر . بو خصوصده « شورا » مجله معتبره سنده بر جواب یازلسه ایدی . صدر الدین عینی .

شورا : اوشبو سوال بزگه کوبدن کیلگان بولسه ده تیوشسز اورینه قویلو سبیلی همیشه کورلمی طورغان . احمد افندی امین الدیک اسملی کیمسه نك « المویده » هم ده « المنار » مجله سنده عینا نشر ایدلگان « البرهان القویم فی الحاجة الی عد آی القرآن الکریم » اسملی رساله سندن اقتباس قیلوب کیله چک عددلر نك برنده بر مقاله باصلور . سوال کونک جوابی شوندن چیقسه کیره ک .

سمرقند . ۱۱ نجی عدد « شورا » ده « تورکستان آثار عتیقه لرینی زیارت » اسمی برله بر مقاله ده یاگی غنه باشلانغان مدینت آغومنده کوب خدمتی کورلگان معلم عبدالقادر شکوری افندی حقتده اورنسز هجوملر کوروب تأسف ایتدک . مذکور سیاحتنگ کم ایکانلگی و معلم عبدالقادر افندی حقتده غی سوزلری مبالغه بولووی بو طرفده معلوم . « شورا » اوقوچیلرینه اوشبو مسئله نی اعلام قیلونی لازم کوردک . صدیقی .

محروم قالدی. شونک ایچون بو طوغروده بخارا حکومتی هم الله (همده تاریخ) قاشنده مسئول بولاچقدر. بز. بخارا مأمورلرندن اصلاح امید ایتمگان بولسه قده غیرتلی یاشلرینگ اهالی آراسینه عام و مدنیت قاراتورغه طریشولری حقمده امیدمز بار ایدی. لکن مستبد و جاهل آدملر موگا هم یول بیرمیلر. شول جهتدن بخارا مملکتینگ استقبالی قارانغودر.

نرحمانه. بخارا خزینه سندن یا که «بیت المال» نندن برتین آقچه لقی یاردم کورمی طورغان ملت اوز کیسه سندن و اوز همتی برله بخارا شهرنده صییلرغه مخصوص اوج مکتب تأسیس ایتمش ایدی. بو مکتبلرده صییلر فارسی، تورکی، اوقو و یازو، علم حال (ضرورات دینی)، تجوید برله قرآن اوگره نهلر ایدی. لکن بخارا عالمیری و حکومتی، آق صاقالی قاضی کلان و قارا صاقالی قوش بیکی اوشبو مکتبلرینی دین و دولت ایچون ضررلی حساب ایتوب باغلاتمشلر. بخارانک بهادر حکومتی علم و معارف همده حسن تربیه ایله محاربه دن قورقیدر! بارک الله! . . .

الرهول. بایلق سببی یر، اش، آقچه اسمنده اوج نرسه دن عبارت. اشچیلر اوز آرالرنده اتفاقلر توزو سببی بیک زور بنالر صالورغه و عقللر یتمازلک اشلر اشله رگه موفق بولالار. آقچه لی کشیلر شرکتلر توزوب بیک زور سودالرنی یوروتهلر. شوشندی اتفاق برله اش کورودن بزنگ مملکتتمزده بولغان یر خواجه لری غنه محروملردر. اگرده یر خواجه لری برگوب اوز یرلرندن فائده کوردرگه کرشهلر ایدی مونلر هم آقچه خواجه لری و اشچیلر قیلندن بیک زور اشلر اشله لر و کوب فائده لر کوردرلر ایدی. اگرده ایگونچیلر اتفاق ایتسه لر ایدی اشلق ساچار ایچون لازم بولغان یاگا قوراللرنی بیک ینگل آلا آلورلر و شول قوراللر برله آشقلرینی بیک راحت اشله لر کیره ک بولسه یاخشلی اورقلر صانوب آلوب آشقلرینی توزاتورگه موفق بولورلر همده تیوشلی وقتلرنده اوز آشقلرینی فائده لی روشنده ساتارلر ایدی. بوز صوغو و باشقه آفاتلر همده حیوانلر قورلو کبک و قتلرنده ده یالکزر یالکزر اشله وچیلرگه کوره شرکت برله (برگوب) اشله وچیلرنک ضررلی آزارق وینکلرک بولاچقدر. ایگونچیلر شرکتی گیرمانیاده بیک معتبر بولوب خقلار مونک فائده سینی کوره لر همده شوشی برگوب اشله و سببی یلدن یل، کوندن کون باییلر. بتون حکمت ایگونچیلرنک بایولرنده در. آنلر بایوسه لر ساتولرده آله کیته، مکتب و مدرسه لرده یاخشیلانا، اوقوچیلرده کوبابه، خسته لکلرده آرایا، خلاصه: بتون دنیا توزه له در. شوشینی خاطرده طونارغه تیوشلی.

آینه. بخارا حکومتی رسمی صورتده روسیه دولتی حمایتنده بولغانلغندن، باشقه بر اجنبی حکومتلرنک سیاسی روشده تسلط قیلورلرندن امیندر. بخارا مملکتینگ استقبالی اوشبو جهتدن تأمین ایتولگان بولسه ده علمی و اقتصادی همده اجتماعی و نظامی جهتلرندن استقبالی مجبولدر. چونکه اوشبو زماننگ مدنی شرطلرندن بولغان علملر، صناعت و قانونلر، بایلق و حقوق کبی نرسه لرنک هیچ بری بو کونگی بخارا اولکاسنده یوق. مدنیت نطقه سندن قارالسه بخارانک بو کونگی حالی و اداره سی موندن بر نیچه عصرلر اولگی حاللرنک عینی بولغانلقدن بخاراده هنوز بورونقی عادتلر، نادانلق و ظلملر، استبداد و سفاهتلر دوام ایتمکده در. ایکی میلیون بختسز بر ملت جاهل و ظالملرنک آیق آستلرنده ایزلوب طورالر. عصرمز ایسه عدلک و مدنیلک عصری بولغانلقدن مملکت اداره سینی زمانغه موافق ترتیب قیلو، هر تورلی صنعت و کسب بوللرینی اهالی آراسینه تاراتو، رعیتلرنک آتاری اورتنده بولغان حکمدارغه لازم ایدی. رعیه لرنک سعادتلری و امینلک اوزرنده معیشتلری حکمدار و حکومتلرنک اجتهادلرینه توفقالغانلقدن بخارا اولکاسنده بولغان ایکی میلیون صادق رعیتلر اوزلرینک بختلرینی، سعادتلرینی امیر حضرتلرندن کوتوب طورالر. بو کونگی بخاراده شوشی زماغز ایچون لازم بولغان علملر، قانون و صنعتلر یوق بلکه «ایسکی هام ایسکی تاس» قیلندن بخاراده ایسکیلک دوام ایتده در. حالبوکه ایندی بو عصرده ایسکیلک برله یاشامک مشکل بلکه متنعدر. شونک ایچون اگرده بخارا حکومتی اوز رعیه سینی نادانلق و سفیللکدن قور تولدرمقچی بولسه بو کوندن باشلاب مملکتینگ معارف اشلرینی یولغه صالورغه تیوشلی. حاضرگه مکتبلر، مدرسه لرگه فائده لی علملر و ثمره لی قنلر کرتولسه معارف اشی اوز اوزندن اصلاح قیلنه باشلار، بخارا مملکتی اقراض بلاسندن قورتولور و آدم روشنده یاشی آلور. اگرده بخارا حکومتی، روسیه دولتی حمایه سینه کرگان کوندن باشلاب مملکتی اصلاح قیلورغه کرشکان بولسه ایدی بو کونگی رعیتلری هر جهتدن بختلی و سعاتلی یاشاو یولینه کرگان بولورلر ایدی. لکن تأسفدرکه بو طوغروده بخارا مملکتی مساهله قیلدی، بورونقی رسم و عادتلرندن واز کیچمادی، روسیه مدنیتمدن عبرت آلمادی، فائده له نه بلمادی، مونک نتیجه سی اوله رق اهالی بخت و سعادتدن

اول ۳۰۰ یل بوینه صالینوب یوز میلیون سومدن آرتق غه توشکان. آنی دینانگ ایک مشهور رساملری بیزه گانلر.

کاغذ. کاغذنی باشلاب اشله و چیلر چین خلقلریدر. آنلردن تورکلر آلوب «سمرقند» شهرنده کاغذ یاصادیلر. تورکلردن کورمکچی عربلر «دهشق» شهرنده کاغذ اشله دیلر. آوروپالور کاغذ یاصارغه عربلردن اوگره ندیلر.

کینیماتوغرافلرنک خدمتاری. اوشبو عصرنگ تابقان نرسه لرندن ایک فائده لیس کینیماتوغرافلردر. کینیماتوغرافلر سیبلی دینانگ حادثه لرینی بلوب طوررغه و هر توری مملکتلرده سیاحت قیلوب خلقلر، شهرلر، صو واورمانلرنی کوزبرله کوررگه ممکن. کینیماتوغرافلرنک ال زور خدمتلی طب علمی و عالمرنگ فکرلرنی کیکایتو حقتده در. میکرسکوب چیقعاتک صوکنده آدم بالاری اوزلرنک مقروب عالمینه تمام درجه ده مطلع بولغانلقلرنی ظن ایتکانلر ایدی. صوگ وقتده کینیماتوغراف برله میکرسکوبنی برگه اشله تو سیندن مقروب لرنک دنیاده یاشاولرنی، اورچو هم تلف بولولرنک روشلرنی هر کیمنگ کوزینه کورساتورگه موفق بولیلر و دنیا یوزینه یاکی بر معلومات کیتوردیلر.

قویاش برله رواللر. آولاق بر بولمه یاکه پرده ایچنده یالانچا حالده قویاش قزونده قزوب هر کون بر آز مینوتلر طورو سلامتک ایچون فائده لی نرسه در. باشغه قزو صوقاز درجه ده گنه طوررغه تیوشلی.

زور بروصبت. اوتکان ایون آینه آمریقاد مسز- مورس کتشم حسب اسملی بر خاتون وفات بولدی. نیویورک شهرنده گی تاریخ طبیعی موزه خانه سینه بر یاروم میلیون آلتون وصیتی بار. اوزی سلامت وقتنده قیلغان احسانلرنک زورلری اوشبو روشده ایدی: بیروت شهرنده گی کلیه که ۸ یوز مگ آلتون، یابل جامعه سینه ۶ یوز مگ آلتون، یونیون ده بولغان دینی مکتب که ۶ یوز مگ آلتون، یاش خریستیانلر جمعیتینه ۵ یوز مگ آلتون، نیویورک ده گی خاتونلر خسته خانه سینه ۳ یوز مگ آلتون، ولیمس کلیه سینه ۳ یوز مگ آلتون. فنون موزه خانه- سینه ۲ یوز مگ آلتون. مونلردن باشقه توری اورنلرغه ۶ یوز مگ آلتون.

افریق اوزکرووی - بعض بر تفتیش ایتوجیلرنک تابولرینه کوره مدنیت آغه کیتو نسبتده آدلرده ایسرکلک، زنا، فحش آرتوب طوراما یالغان سویله و آرایادر. ایسکی زمان خلقلری افراط درجه ده یالغانلیر، یالغان سوزلرگه اشانلر ویندی گنه نرسه ایشته لرده کتابلرینه یالزر ایدی.

هانولرنک خواجه قاری. «سومطرا» جزیره لرندن برنده یورت غه، عائله که خواجه لقی ایتوجیلر خاتونلر بولوب ایرلرنک هیچ بر اشلری یوق. یورتلرنی خاتونلر ساللر، ایگونلرنی خاتونلر ایگه لر، سودانی خاتونلر قیله لر، بالالر آنلرغه نسبت بیرله و آنلر اداره سنده طورالر. ایر کیره ک بولغان خاتونلر صارق و صغر صاتوب آلوری قیلندن ایرلرنی صاتوب آلر. ال یاخشی حساب ایتولگان یکتیلرنک حقلری بازارده سکسان ریال تیره سنده بولادر. «الهال»

مریخ بولر زنده بولور. فلک عالملری «مریخ» یولزنده هندسی قاعده لر که بنا قیلنوب قازلغان آریقلر، قاناللر کورولردن استدلال قیلوب آنده نیدی بولسه ده علمی و عقللی حیوانلر ترکلک ایتولرنی ظن ایتلر ایدی. بو کونگی یاکی قوراللر برله بیک نچکله ب قاراغان صوکنده هندسی قاعده لرگه بنا ایتولوب توزولگان نرسه لرنک آریقلر، قاناللر توکل بلکه بووالر ایکانلگی معلوم بولمشدر. موندن استدلال قیلوب «مریخ» ده بولغان خلقلرنک دگرلرنی کیدروب، تاولرنی کوچروب ویر برله تیگرله ب شغلله نولرنی ظن ایته باشلادیلر.

روسه کورمو مکتبه خناج - حاضر روسیه ده ۱۷۰ میلیون خلق بارلق حسابلانا. یاصلغان حسابلرغه کوره، خلقنگ اوقو یاشنده (۸-۱۲ یاشلرده) گی الوشی ۱۰۰ که ۱۳ بولادر. دیمک بتون مملکتده آزدن ۲۲ میلیون اوقو یاشنده گی بالا بار. هر مکتبه کورتا حساب ایله یوز بالا قویولغانده ۲۲۰ مگ ابتدائی مکتب کیره ک بولوب چغادر. رشدی، اعدادی مکتبلر هم هنر مکتبلری طبیعی بو حسابدن طشدرلر. روسیه مسلمانلری ۲۰ میلیونغه حسابلانغانده اوقو یاشنده ۲ میلیون ۶۰۰ مگ بالا بار. بولنرغه ۲۶ مگ مکمل مکتب کیره ک بولا. «لیغا آبرازاوانیه» جمعیتی نگ جیغان معلوماتینه کوره، روسیه ده (قای برلرده اسباب قیمت، قای برلرده آرزان ایدیکی اعتبارگه آلیوب) اورتا حساب ایله بر مکتب صالو ۳۰۰۰ صومغه، آنی تربیه له ویلغه ۱۰۰۰ صومغه توشه رگه تیوشلی. بو قاعده که بنا خزینه وزیمستوا مسلمان مکتب - اشقوللرینه بر یولی ۷۸ میلیون صوم و هر یل ۲۶ میلیون صوم طوتارغه تیوشلیدرلر.

یوز میلیون صومله بنا - دینانگ ایک قیمتلی بناسی ایتالیانگ روما شهرنده حواریون دن یطر اسمینه منسوب چپرکادور.

آدم توگل قوشلر موکایا»

«یاندراغنده شه ملر آی سونه رمی ،

جر جیرلاغان ییگت جولهرمی ؟

جرلر جیرلاب اجنی بوشاتماغاچ ،

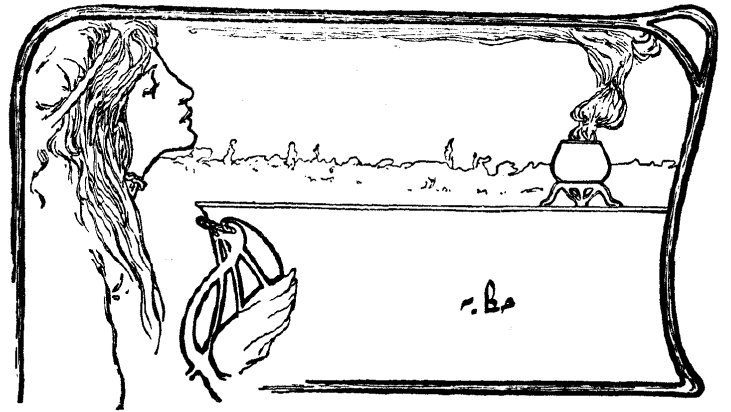
موکلی کشی یغلوب اولهرمی ؟»

علی بو وقتده یلغنه نی چغوب طاوغه طابا بارا ایدی .

کون قزدرغاندن قزدردی . کوبده وقت اوتمه دی کون
باطش یاقدن بولوطلر کورونه باشلادی . کون هان قزدرورونده
درام ایته ، تیگی بولوطلرده قویرغاندن قویرا ، قوشولغاندن
قوشولا بارا ایدی .

منه بزنگ علی ننگ اورمانغه باروب حیووی ده بولدی .
کون قارا کغیلانوب تیگی بولوطلردن قورقتچلی صورته کوك
کوکره گن طاوشلر ایشته ، یاشن یاشناب یالط - یولط ایتوب
اوطلر یالطری و کورنه ده باشلادی . بولای قورقتچلی بولوب
کوك کوکرب ، یاشن یاشناب کیلگان قارا بولوطنی کورگاج علی ننگ
آناسی حلیمه آبزطای بر نرسه سیزگان کشی شیکلی : «ای
میتم بالاقایم امان ایسان گنه کیلسه بارار ایدی . جا کغور بیگره ک
قاطی قورقتچلی کیله !» دیب اوزینگ جالغز بالاسی علی بی طورسنده
قورقه ایدی . بو وقتده علی اوطون کیسوب اوگوزینه تیواب
اشینی بتروب قایتورغه ده چقغان ایدی . یالط یولط ایتوب یاشین
باشناب ییرلرنی تزه ترلک بولوب کوك کوکرب کیله طورغان
جا کغور کیلوب حیوب یوز آرالاش یاواده باشلادی . حلیمه
آبزطای : «ای خدایم اوزک رحمتگن طاشلاما ! ای ربم یوز
جاوا» دیب سیکروب توشکان بر بوزنی بسم الله ایله صلوات ایتوب
قابدی . جا کغور آ کور قارامی قویدی ده نوکدی . شول قدر
یاددی که اطرافنی صوقابلاب کیتدی . سیل یوردی . ییک کوب
قاز اورده ک به بکله رینگ قایسینک باشی یاریلوب ، قایسینک
بوزدن آرقه سویاگی صنوب قاناتلری ایمگانوب اولگان ، قزلغان ؛
یک کوب ایگوننی هلاک ایتکان ، بوز صوقغان ایدی . چوقور
بوینده غی قوینک قوزیلری ، صارتک به نلری ده صوغه کینکالگان
ایدی .

منه شوشندی جا کغورده ۱۷ یاشلک علی اویده یوق . اول ،
قورقتچلی بر یلغنه ننگ آریاغینه اوطونغه کینکان ایدی . منه اول
ئلی اویگه قایتقان یوق . آناسی حلیمه آبزطای ده «بالام ، نی
بولدی ایکان» دیب آنی کوته ، آنک قایتبه طورغان یولینه قاری
ایدی . سیل یورگنده تیگی یلغنه ده کوپر بولمغانلقدن اوتووی
یک چینن هم قورقتچلی بولا ایدی . آنده سیل یورگنده کشیلر ننگ

قزغانچ اولم

(موندن اوج یل اول ، بولغان واقعه)

یر اوزینگ اوستندن آق طونن کوبدن صالوب ، تورلی
فیغورالر ایله بیزه لگان ینه ک ، طورغون شیکلی ، تورلی چه چکلر
ایله ماطورلانغان ، یاشل چاپانن کیگان ، جینگ بر یاخشی کونی
ایدی . هر تورلی آغاچلر ننگ گوزهل و کورکام یافراقلری اوستینه
ماطور چه چکلر آظوینه ، آنه مونده غی بولونده غی اوله نلر ننگ
کیاون کوتکان قز شیکلی آلی گوللی چه چکلر ایله بیزه لووینه ،
آنه تیگی قارشیمزده غی بیوک طاو باشندن کموش شیکلی صاف
صالقون صولر ننگ آغووینه قزغوب عاشق بولغان یانه بوینده
طوغایقلا آراسنده غی صاندوغاچلر ننگ چوت - چوت ایتوب
صایراولری آدهنگ کر کللرین نچکه رته ، طبیعت اوزینگ ماطورلغینه
عاشق ایته ایدی .

منه شول کونده بزنگ علی ، بر اوگوز ایله یلغنه آریاغنده غی
طاوغه اورمانغه اوطونغه باررغه چقغان ایدی . علی ، باشده اوزینگ
اورمانغه باروب اوطون حاضرله ب اوگوزگه تیاب آوب فایتووی
طورسنده اویلانسه ده ، طبیعتک ماطورلغینه عاشق بولغان تیگی
صاندوغاچ وکانه ریکه لر ننگ بر طوقتامی صایراوی علی ننگ اول
اوینده اونوطدردی . قوشلر ننگ صایراوی آرتق تاثیر ایدی
بولورغه کیره ک اول کینت دن : «نیگه خدای رحیمسز صالقون
قشیلر قارلرن جیباره ایکان ده ، بویرمزدن نیگه بو ماطور ایتوب
ذکر نسییح ایتوچی قوشلر مزی قووا ایکان ؟ نیگه گل شوشندی
ماطور جای گنه بولوب طورمی ایکان ؟» دیب اویلاب کیله ایدی .
قوشلرغه قاراب : «سزلر گنه صاندوغاچ بولوب صایراغانده ،
مین ده صایریم - جرلیم» دیدی ده توبانده گی ایکی آوز جرنی
«زیله یلوك» کویی ایله صزوب ده جیباردی :

«صلورغه ده توشسه ک ایرته ره ک توش !

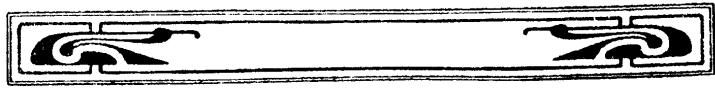
کیچکه فالساک صونی قوم آلا ،

اجله رگده پونسه جق صحراغه

آغوب کیتوب اولگانده ایله سویلیر ایدی. شونلقدن اوگوزلی آدم توگل، آطلی آدم گهده اوتووی قورقچلی ایدی. خصوصاً بو کونگی سیلده. شونک ایچون بولورغه کیرهک حلیمه آیزطای «ای خدایم! بردن بر بالامنی علیمنی اوزک صاقلا! قایتورلق وقتده بولدی، نیگه قایتادی ایکان؟ اوگوزلی ایله اوطونن صو آلوب، صوغه آغوب کیتسهده جالغزی ایسان بولسه هیچ نرسه دیمه س ایدم» دیب قایغوروب، کوزلرندن یاش توگه ایدی.

منه حاضر تون بولدی. علی قایتادی. هم کوروجی ده بولمادی. حلیمه آیزطای آشامی، اچی، تون یوقوسینی یوقلامی اوزینک یالغز بالاسی ایچون جلاب طاکنی آتدردی. طاک آطقاچده اوزینک کورشیسی بولغان «یکباو» آیزینک «یکتیمر» ن ابارتوب بالاسین قارارغه کیتدی. بو کون یلغه نك صووی بوروننی نریشه توشکان ایدی. آندن اوتوب کیتوب طاوغه باروب اورمان آزالارن قارادیلر لکن آندن طابمادیلر. بردن بر بالاسی جالغزی طا بلماغاچ: «ای جالغزم، کوزمنک قاراسی بالام قایده سین» دیدی ده اوطوروب جالارغه طوتوندی. بر آز جلاب اوطوردی ده بیکتیمر ایله اوی گه قایتوب کیتدیلر. بولار قایتقاندن کونده کیچ بولغان ایدی. منه ایندی ایکی کون بولدی. بالاسی یوق. اول قایده؟ اول ایسان بولسه حلیمه آیزتاینک تریه جیسی هم دعاچیسی بولاجق.

ایکنچی کون قویاش بر آز کوتارلگاندن صو ک تیگی یلغه نك توبان ییرندن بر کشی کیلدی. سونچ خبر ایله مو؟ یوق سونچ توگل. اول کیلگان کشی، باشی یارلغانوب، آیاق قوی صنوب، بورونلری اویلوب، بیتلری یارا بولوب تشری صنغان، پچرانوب اولوب یاتقان بر یگت نی کوردم دیب، سویله دی. مونک بو سوزن ایشتو ایله حلیمه آیزتای: «آه منم بالا قایم جانم» دیدی ده باشندن عقلی کیتوب یرگه یغلدی. صو بورکوب هوشینه کیلتردیله آربا جیگوب حلیمه آیزطای ایله تیگی یگتتی قارارغه کیتدیلر. کیسه لر، نی کوزلری ایله کوردمر آیاق قوللری صنوب، باشی قرق ییردن یارلوب، کوز، بورون، آوزدن هیچ بر نرسه قالمغان بر اولکننی کوردیلر. توبان طابا آفغان قاطی کوچلی صو، طاشلی یارنک ئلی بر یاغینه، ئلی بر یاغینه اوروب اولتوب تتوب بترگانده، یاری

حوادث

اوشبو آوغوستنک ۹ نجی کوتده یابونیا دولتی گیرمانیاغه صوغش اعلان قیلدی. اوشبو سبیدن آوروپا صوغشی، بتون دنیا صوغشی بولوب بارادر. آوروپاده غی صوغش همیشه دوام ایته، گه بر طرف وگه ایکنچی طرف غالب بولوب طوردیغندن هنوز اش اوزلورلک درجهده توگل.

مصرده مشهور محررلردن جرجی زیدان اسملی نصرانی عرب عالمی وفات ایتدی. مشهور «الهلال» مجله سینک ناشر و محرری ایدی.

اوشبو روزه بایرامنده تبریک ایتوب تیلیگرام و زیارت کاغدلری ییارگان دوستلرمز نك جمله سیننه رحمتلر اوقیمز، آیروم جوابلر یازا آلاغانلقلرمز ایچون عفو قیلولرینی اوتته مز.

رضاء الدین بن فخرالدین.

محرری: رضاء الدین بن فخرالدین.

ناشری: «محمد شاکر و محمد ذاکر رامیفلر».

«شورا» اورنبرگرده اوله بشمه کونده بر مقفانه ادبی، فنی و سیاسی مجموعه در.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЕ: НА 2-Й СТРАНИЦЕ СБЛОЖКИ 30 КОП., НА 3 И 4 СТ.—20 К. ЗА СТ. ОКУ ПЕТИТА.

Адресь: г. Оренбургъ, редакция журн. „ШУРО“.

آبونه بدلی: سنه لک ۵، آلتی آیلق ۲ روبله ۶۰ تین.

«وقت» برلن برگه آلوچیلرغه:

سنه لک ۹، آلتی آیلق ۴ روبله ۶۰ تین در.

و فقیرلرنی رزقلاندر ایچون جیولغاندر، آنی اسرافچی لر ایچون تاراتوب بتررگه یاراماس).

شعر فارسی

البهی کو روز روشن شمع کافوری نهد

زود بینی کش شب روغن نباشد در چراغ

کویلی ترجمه:

احمق اولدر کویه کوندز اونلی لامپه یاندر

کوبده اوتماس یشلی لامپهده تابا آماز کیچهسی

کویسز ترجمه: بر احمق کشیلر بارکه کویه کوندز بالاوز شم و قیمتی لامپه لر (کوب کره سین بتره تورغان) یاغار، کوبده اوتماس ضروره وقتنده (اوزون و قارانغو کیچه لرده) چککنه گنه لامپهغه یا که ایچ مایندن قویولغان شم که محتاج بولورلرده آنی ده تابا آماسلر و آتراب قارانغوده اوطورورلر. موندانده آرتق احمق بولورمی؟ بو شعر شم توغرسنده غنه توگل، بلکه هر اورونسز جیرگه مال صرف قیلبده کیرکلی اورنغه توتارغه محتاج بولوب قالغان عقلسز و تدبیرسز آدملر حقتده ایتوله تورغان مقال صمان بر شعردر).

وزیرلردن قایسیدر بر شفقتلیراگی، پادشاه حضرتلرینه عرض ایتدی و ایتدی: «ای عالیجناب پادشاه! مین باشقه توری فکر اولیم، موندان آخه سین صاقلی آلمی تورغان جیکل طبیعتلی فقیرلرگه آشاماق، ایچماک، کیماک ایچون آز آردن غنه (آتهلق) یا که کونلک کوب بولسه آیلق، وظیفه تعین قیلورغه تیوش ایدی، اما سزنگ بو مسکین درویشنی انعام احسانکزر برله ایبالاندروب جلی سوز ویومشاق اونداشماکارکزر برله امیدلندروب بترگچ گنه محروم قیلب یورطکزدن سوروب چغارماقکزدنی سزنگ کبی عالیجناب پادشاهلرنگ شاته لائق و مناسب کوره آلمین» دیدی.

شعر فارسی

بروی خود در اطعام باز نتوان کرد

چوباز شد به درشتی فراز نتوان کرد

کویلی ترجمه:

طمعجیکه ایشوگکنی کرو ایچون آجیب قویبه!

کروب عادتله نوب کیتکچ سوروب محروم ایدوب قومه!

ینه شعر فارسی

کس نیند تشنگان حجاز بر لب آب شورگرد آند

هرگجا چشمه بود شیرین مردم و مرغ مورگرد آند

کویلی ترجمه

جیولورمی مکه خلقی توزلی صونک بویینه؟

صوصاوندن محتاج اولوب ایچی یانب بارسهده

مونه تابلسه اگرده طاتلی صونک چیشمه سی،

جمع اولور مونده کشیلر قوش ایلان قرمسقهده

ینه شعر فارسی

مرع جالی رودکه چینه بود نه بجالی رودکه چه نبود

کویلی ترجمه

اورلنی یوق جیرگه برده قوش کیلوب هیچ قونیدر

قوش کیلوب قونار شو یرگه کیم تاییلور اورلنی

حکایت تمام بولدی.

«صونگی اوج شعردن تیجه (مقصود) توزلی صونک بویینه صو ایچار ایچون هیچ بر مخلوق یقین کیلماگان کبی هم اورلقسز جیرگه قوشلرده قونماغان کبی، انعام احسانسز، آجق یوز کورساتلماگان جیرگهده فقیر، مسکین لر بارماسلر. حکایت ایچنده مذکور بولغان درویش پادشاهنگ اولگی احسانینه مغرور بولوب (آدانوب) قنه کیلگان ایدی. ایدی موندای امیدله نوب قالغان درویشنی ایشکدن قوب چغارماق ظلملرنگ بر نوعسی اولوب کولگه ضرور جراحی صالمقدر» دیب وزیر اقدی قوماسقه بلکه آز آردن غنه بولسهده وظیفه بیروب تورورغه دلالت قیلدی (بخشی وزیر ایکان بلکه وزیرنگ اوتچی قبولده قیلغاندر).

مونه اوشولای ترجمه قیلساق ۱۲ نجی عدد «شورا» ده بزگه کورساتلگان مشورتلر بلان (محترم عالمان الاریدیسی ایله نجیب القرانی طرفندن کورساتلگان مشورتلر) عمل قیلورغه طرشقان بوله مزمی؟ قارئین کرام جنابلرندن بر ایکی سوز برله گنه بولسهده جواب استرحام ایده من. ترجمه قیلورغه تیلاچی. ذیل: «بو ترجمه مزده محسنات لفظیه دن و یا که مضویه دن نی چغاروب بولور؟» دیب سؤال نی «بدیع» اوقوچیلرغه حواله اولتور. ترجمه قیلوی.

اداره ده جوابلر:

- اوشبو مقاله لر باصلورلر: نسانک حقوق اسلامیه سینه بر نظر، وعظ حقتده نورالعیان اقدی گه جواب، حقیقت طوغروسنده، حفظ صحت درسی کیرهک، مکتبلرده تربیه و حیات.
- آخوند استانسه سندن اوج توری مسئله حقتده بازوچی غه: کامل امضاکزر بولماغان سیلی مقاله کزر درج ایتولمادی.
- بارناول شهرندن قربان حقتده صورالغان سوز صرف، فرعی و جزئی بر مسئله در. آنک جوابی تورکیچه یازلغان فقه کتابلرندهده بولور.

Ш У Р О

№ 16.

АВГУСТЪ 15 = 1914 ГОДА.

«تورک يوردى»

بو ژورنال استانبولده ۱۵ كوندە بر چغا. آچق تورك تىلندە يازيلا. ادبياتدن، اقتصاد، اجتماعيات، سياحت، علم و فنلردن بحث ايتە. تىل بىخلىرىنه اهميت بيره. توركلك ترقيسىنه عائد نرسه لرني كوب يازا. بو ژورنال غە توركلرنگ معتبر ياش ادبلىرى مهم مقاله لر يازالر. مديرى مشهور ادبىلردن احمد بك آغايف.

Константинополь, въ ред. журнала „Тюрюкь-Юрды“ ул. Нуръ-Османіа. № 40.

اسلام مجموعه سى

استانبولده اونيش كوندە بر چغا طورغان دىنى وادى ژورنالدر. آبونە حقى روسيه اچون يىلغى ۳ سوم ۵۰ تين، ياروم يىلغى ۲ سوم. آقچەنى عادتى پىراۋادنى بلاتقە ايله بياررگە، آدرىسنى دە روسچە غنە يازارغە مكن. آندن ژورنال كىلە چك آدرىسنى آچىق و اوقورلق ايتوب يازارغە توشلى. آدرىس:

Константинополь (Турція)

Чагалъ-оглы „Джаміат-Хайріа-и-Исламіа,
редакція „Исламъ Маджмугаси“

زينگر جېي نك
فاتوشقه سى ۵ نېن
صاتولادر
قامپانيه زينگر نك
همه مغازينلر نده.